

Reformikiri

Sügis 2007

ELUST ✦ INIMESTEST ✦ POLIITIKAST

Lauri Luik poliitikamaratoni stardisirgel

Valimised

Kristen Michal
ja Arto Aas
piiluvad tulevikku

Eestimaa avarustes

Igor Ellisson võõrustab
tuhandeid mootorrattureid

Maailm ja meie

Kristi Klaasmägi: Ameerikas
vanemahüvitist pole

Laine Jänes soovib Eesti
kultuurimaja läbi käia

Siim Kallas taunib kodanike
usaldamatust riigi poolt

Andrus Ansip soovib hoolida
endast ja teistest

Reformierakonna lipp
Elbruse tipus

Reformierakonna uusaastaball

Tartus
Vanemuise Kontserdimajas
19. jaanuaril 2008 kell 19.00

Piletid*:

kuni 31.12.2007 **350 kr**

alates 01.01.2008 **450 kr**

õhtusöök ettetellimisel kuni 07.01.2008 **200 kr**

* hinnad ühe inimese kohta

Ööbimine:

Soodushinnaga öömaja pakuvad hotellid

Dorpat, London, Pallas.

Täpsemalt küsi Reformierakonna peakontorist!

Registreerimine:

Anna teada oma osalusest info@reform.ee

või telefonil 680 8080

Kanna osalustasu Eesti Reformierakonna pangakontole nr 221002169472, selgitusse märgi osalejate nimed ja õhtusöögi soov.

 Reformierakond
Parem Eesti kõigile

Selles Reformikirjas

- PERSOON**
- 6 LAURI LUIK
- MINISTRI KABINETIS**
- 12 Peaminister ANDRUS ANSIP
18 Kultuuriminister LAINE JÄNES
20 Välisminister URMAS PAET
22 Sotsiaalminister MARET MARIPUU
24 Justiitsminister REIN LANG
26 Keskkonnaminister JAANUS TAMKIVI
- RIIGIKOGU LIIKME MÖTELUSED**
- 17 Urmas Klaas energeetikast
36 Keit Pentus tuumaenergeetikast
68 Mati Raidma riskist
69 Kalle Palling prügist
90 Tatjana Muravjova keelest
- VALIMISED**
- 4 Kristen Michal Reformierakonna tulevikust
70 2007. aasta Riigikogu valimistest
- EESTIMAA AVARUSTES**
- 39 Reformierakonna laienemine Põlvamaal
44 Igor Ellisson mootorrattasadulas
50 Põline mulk, kes suunab kodukoha arengut
- MAAILM JA MEIE**
- 28 Siim Kallas vabaduste maailmast
64 Kiri Ameerikast
80 Oravalipp Elbruse tipus
82 Aafrika vajab Euroopa abi
- UUS TEGIJA**
- 56 Saare maavanem tuulikute
66 Idarindel muutustega
- NOORED**
- 86 Noortekogust sirguvad tuleviku tegijad
- HEA TEADA**
- 42 Kogemuslikust kommunikatsioonist
60 Kalev Kukk Saaremaa ootab silda
- SPORT**
- 84 Jaak Salumets korvpallist
58 Mida loota Pekingist
62 Reformierakonna parimad jalgpallurid tulevad Jõhvist
- JÄRJEJUTT**
- 75 „Parem tee“
- 46 Jaanus Rahumägi golfist
72 Mait Klaasseniga kõõgis
Ja palju muud...

TOIMETUSE VEERG

Reformierakonna lugu

Iga inimese jaoks on tema lugu tähtsaim. Ent mitte kõik lood ei leia kuulajaid ja lugejaid. See-eest on lugusid, mis muudavad maailma või vähemalt osakest sellest.

Sügisel 2007 pakub Reformikiri taas läbilõike lugudest, mille rääkijaid ühendab kuulumine Reformierakonda.

Mõni lugu räägib eneseteostusest, mõni huvitavast hobist, mõni võtab kokku käidud tee, päris mitmed lood on aga sellest, kuidas riiki või omavalitsust juhtides teha igapäevatööd nii, et meie kõigi elu oleks parem.

Hea, kui leiaksid neid lugusid lugedes aega mõelda sellele, milline on Reformierakonna lugu ja milline Sinu osa selles loos, hea lugeja. Usun, et meie püüdlus on üks: Reformierakonna lugu peab ka edaspidi olema kandev osa Eesti edu loost. Veel kõlavam kui seni.

Peep Lillemägi,
Reformikirja peatoimetaja

Reformikirja toimetus | www.reform.ee/reformikiri

Tõnismägi 9
10119 Tallinn
tel 680 8080
reformikiri@reform.ee

Peatoimetaja:
Peep Lillemägi peep@reform.ee
Vastutav väljaandja:
Annika Arras annika@reform.ee

Kõik õigused kaitstud. © Eesti Reformierakond 2007

Salajane ja ainuõige edukuse valem ehk Reformierakonna tulevik

Mis eristab edukaid ja ebadukaid organisatsioone? Ma arvan, et miljon pisiasja. Suured ehk põhilised tunnused on siiski tihti sarnased.

Edukas on see, kes on järjepidev, edukas on see, kes on pingutanud rohkem. Või see, kes on paremini ära tabanud oma turu – klientide või kui soovite, valijate meelsuse. Paremini veel, kui on suutnud selle aja jooksul kujundada – luues ise trende ja suretades teised välja.

Ilmselt saaks veel palju asju välja tuua – hea meeskonnavaim, tugevad liidrid või soodus hetk.

Tähtis on, et need kõik vajalikud osad muutuvad kriitilisel hetkel üheks – võitjate meeskonnaks. Ja nii jõutaksegi tippu.

Ma ei häbene öelda, et meie jaoks oli valimiste võit ja 31 kohta ajalooline tipp. Kunagi enne pole me nii kaugel ja kõrgel olnud. Ja meil muuseas ei läinud ka enne kehvasti (olgu öeldud, et siin ei ole killukestki ülbust, vaid uhkus selle organisatsiooni üle, millesse kuulun).

Kuid organisatsioonide ja üksikisikute praktika näitab, et tippu jõudes tegutsemisviisid muutuavad.

Erakondade ajalugu on sarnane. Isegi Eesti lühikesest ajaloost leiame erakondi, mis võtta mõnusamalt? Tegelikult ei peaks

Lähiaja olulisem eesmärk on uute omavalitsusjuhtide koolitamine 2009.aasta sügiseks.

Fotod: Lea Tammik

kasvasid suuremaks kui elu ja siis kadusid unustusse. Miks? Sest nad muutusid

Isegi Eesti lühikesest ajaloost leiame erakondi, mis kasvasid suuremaks kui elu ja kadusid siis unustusse, sest nad muutusid laisaks ja üritasid elada vaid õhtuste uudiste ja mõningase kasu nimel

laisaks, mugandusid ja üritasid elada vaid õhtuste uudiste ja mõningase kasu nimel.

Meie oleme tänaseks kaugele jõudnud. Kas oleks aeg pidurdada ja

võtta mõnusamalt? Tegelikult ei peaks

ju keegi pahandama – tööd on mehe- moodi tehtud, valimised võidetud ja koalitsioon tundub stabiilne.

Arvan, et nõustute, et vast siiski mitte. Poliitikaga on alati nii nagu Siim Kallas armastab öelda – see on nagu rattaga sõit, Sa pead kogu aeg kõvasti pedaalima, et üldse püsti püsida. Lihtne ja loogiline.

Meie kui meeskonna ja organisatsiooni püsiv edukus saab põhineda ikka oma liikmete väärtustamisel, enda arendusel, organisatsiooni arengul, julgusel tulevikku vaadata ja rikkumatusel.

Algaval hooajal ka- vatseme luua selleks tingimused, et me oleks edukad ja värsked ka edaspidi. Sõltumata sellest, mis juhtub maailmamajanduse või koalitsiooniga.

Sügisest hakkavad tööle taas kõik programmitöörühmad. Need on natukene uuenenud, nende põhilisteks ülesanneteks on nii meie valimislubaduste täitmise jälgimine kui ka meie poliitikaotsustajate nõustamine Riigikogus ja valitsuses ning arutlusteks koha loomine.

Tahame või ei taha – me oleme juba ammu läinud laiemaks kui seda erakonna algusaastatel olime. Tõllal oli oluline hoida vaid ühte – n-ö partei peajoont. Täna on valdkondi, kus on vaja hoida partei peajoont juba rohkem – täpne olles on meil vaja oma poliitikat kõigis valdkondades. Seega – hoides oma liikmeid ja hoides ühte peame koos läbi närima ennast kõigest, mis puudutab Eestit täna ja homme.

Algaval hooajal ka- vatseme muuta ka mõnda asja oma n-ö tehnilisel poolel. Eesmärgid on lihtsad – tugevdada kommunikatsiooni ehk suhtlust Eestimaa inimestega ning toetada meie liidreid

kohtadel. Oma liidritele ja lihtsalt tublidele inimestele üle Eesti pakume erinevaid võimalusi koolitada ennast kahe hooajaga sama heaks linna- või vallajuhiks kui oli seda Andrus Ansip, Urmas Paet või Jaanus Tamkivi.

Ja tegevusi saab olema veel. Kõigest ei mahu kirjutama ja kõik ei olegi veel valmis. Aga põhiline, me ei jää seisma ja oma naba imetlema. Me oleme rõõmsad, tugevad ja tublid edasi.

Me oleme rõõmsad, tugevad ja tublid edasi. Täpselt sellised nagu meie valijad ja toetajad meilt ka ootavad

Täpselt sellised nagu meie valijad ja toetajad meilt ka ootavad. Ilusat hooaega kõigile.

Parimate soovidega

K. Michal

Kristen Michal
Reformierakonna peasekretär

P.S Kui lugesid selle lõpuni ja Sul on mõte, kas või unistus, mida erakond võiks teha või peaks tegema – siis kirjuta mulle kristen@reform.ee. Parimad mõtted saavad mõtte väärilise auhinna:-)

Lauri Luik

poliitikamaratoni stardisirgel

Peep Lillemägi

Poliitikamaratonis on Lauri Luik pigem stardisirge alguses. Kuigi stardipositsioon on tal väga hea. Reformierakonna üleriigilises nimekirjas oli ta sellel kevadel viies. Kõrge koha üle nimekirjas imestasid isegi kriitilise poliitikasaate „olukorrast riigis” saatejuhid. „Arvan, et minu koht nimekirjas on Reformierakonna piirkondade divisjonis. Kuna nimekiri moodustati demokraatlikult sisevalimistel, siis toetasid mind ilmselt paljud piirkonnad üle Eesti ja noorteklubi liikmed ka. Täna neid selle toetuse eest!”

Valimistel sai Lauri Luik peamiselt kodumaakonnast Läänemaalt 1310 häält. Ta enda hinnang sellele numbrile on sarnane arvamusega jooksutulemusest: „Esimese korra kohta võib rahule jääda.” Laurist vaid kümme häält rohkem kogus Lääne maavanem...

Lauri on sündinud ja kasvanud mereäärsees kuurortlinnas Haapsalus. „Haapsalust on pärit mu ema ja tulevikus kavatsen oma kodu kindlasti sinna rajada. Isa on mul pärit Vormsi saarelt. Ilmselt isalt ongi pärit mu saartelembus. Mul on ka vend Margus ja koer Tuksi.” Vennalt, kes on 14-kordne Eesti meister kiirkäimises, on Lauri enda sõnul pärit suur osa tema spordiarmastusest.

Regionaalpoliitika võtmeks haridus

Lauri muretseb Eesti kui terviku tuleviku pärast. „On väga tervitatav, et peale gümnaasiumi lõpetamist minnakse edasi õppima, omandatakse hea haridus ja konkreetne erialane oskusteave. Küll aga teeb murelikuks see, et saadud potentsiaali ei rakendata enam oma kodukohas,” arutleb ta.

Üle Eesti vaevab ettevõtjaid kvalifitseeritud tööjõu nappus. Treipink on, kuid

Sellel aastal jooksis Lauri Luik (25) oma elu esimese maratoni. Aeg 3:21.06 on harrastussportlase jaoks tubli tulemus nagu 42 kilomeetri läbimine isegi. Lauri ise räägib selle kohta nii: „Meelis Atonen sõnas pärast, et lootis minult paremat aega, aga mis tal viga rääkida. Temal on seljataga üle neljakümne maratoni jooksu. Ise arvan, et esimese korra kohta oli hea küll.”

töömeest pole. Lauri on mures omaealistelt kuulnud arvamuste pärast, et kui korra pealinna kirkad tuled nähtud, siis enne pensioniiga maale tagasi asja pole. Samas on ta kohanud ka noori, kes on kodukoha tõelised patrioodid. Olenemata sellest, millised raskused ees seisavad. Au ja kiitus neile!

Regionaalpoliitika ühe võtmeküsimusena näeb Lauri haridust. „Pean ääretult tähtsaks, et Eestis koguks haridusastutena enam populaarsust kutsekoolid ning ülikoolide kolledžid, mis tagavad kohalikule noorele võimalused oman-

Jätukub lk 8

Kodulinna Haapsallu tahab Lauri ka oma kodu rajada.

dada nii kõrg- kui ka kutseharidus kodukohas või selle vahetus läheduses. Mingi osa lõpetanuid jääb kodukanti tööle ning nendega muret ei ole,” soovib Lauri.

Koolide koostöö ettevõtjatega kasulik mõlemale

Kiirelt väheneva elanikkonna probleemi aitab veidike leevendada inimeste kolimine linnast maapiirkondadesse – rahulikumas ja stressivabamas keskkonda. See aitab omakorda kaasa omavalitsuste maksubaasi suurenemisele ja kohalike arengule. Oluline oleks veelgi enam propageerida linnaelanikkonna seas piirkondi väljaspool suuremaid keskusi ning tutvustada võimalikke väljavaateid ja perspektiive. Mida rohkem raha on kohalikus piirkonnas ringluses, seda enam ju võidab ja areneb ka vastav omavalitsus.

Kohalikud ettevõtjad peaksid noore parlamendisaadiku arvamusel maapiirkondade õppeasutuste ja tudengitega rohkem koostööd tegema. Miks ka mitte üli- ja kutsekoolidega väljaspool maakonda? „Selleks on mitu erinevat varianti. Nii näiteks on üks võimalus, et ettevõtte sõlmib tudengiga nn eellepingu, millega kohustub hüvitama kõik õpingutega seotud kulutused. Tudeng seevastu kinnitab, et jätkab tööd antud konkreetse ettevõttes peale kooli lõpetamist või kooli kõrvalt juba nt teisel õppeaastal. Nii on tudengile tagatud õppemaksu tasumine, praktika- kui ka töökoht tulevikus. Tööandjale aga garantii, et vajalik spetsialist on olemas,” selgitab Lauri.

Kodumaakonnas ringi käies on Lauri jõudnud arvamusele, et uuteks inves-

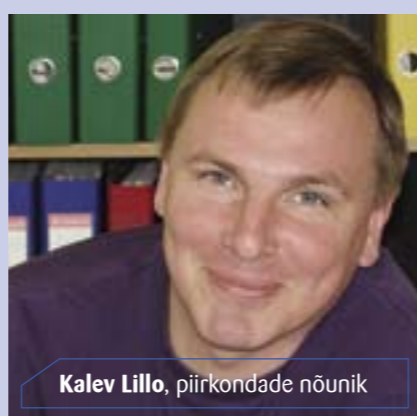
teeringuteks ja tasuvate töökohtade loomiseks tuleks kasutada ära just oma maakonnale iseloomulikke piirkondlike eripärasid. Võimalusi on Eesti erinevates piirkondades üsna mitu. Alustades mereturismist ja lõpetades puidutööstusega. Ka riigi abi on siin võimalik. „Täna on üsna head võimalused kasutada ka erinevaid alustava ettevõtte toetusi, mis on suunatud just ettevõtluse arendamiseks väiksemates piirkondades,” selgitab ta. Lisades, et suure potentsiaaliga on kindlasti ka tudengifirmade senisest suurem toetamine ning neile vajalike tingimuste loomine. Muuhulgas tihedam sidustamine nn ettevõtlusinkubaatoritega.

Reformierakond hindab haridust ülitähtsaks

„Reformierakonna programmi olemasolevate suutnud lülitada olulised hariduspoliitilised seisukohad, mis puudutavad tulumaksuvabasid haridusfonde, õppelaenu piirmäära tõstmist ja stipendiumitesüsteemi viimist uuele tasemele. Samuti noorte õppimisvõimaluste laiendamist välismaal ning kutseõpetuskeskuste aktiivsemat propageerimist. Haridus on investering meie endi tulevikku. Peame investeerimist haridusse analoogseks investeerimisega näiteks kinnisvarasse, aktsiafondidesse või kulda. Täna õpime selleks, et homme hariduslikult jõukamad olla,” kinnitab mõne aastaga erakonna noortekogust Riigikogusse jõudnud noormees.

Lauri Luik on kindel, et ka Riigikogu vajab värsket verd. „Uue põlvkonna pealetulek on paratamatu. Kuid nagu iga muutus, mida oma elus tegema peame, on veidi kõhe ja etteaimamatu, nii on ilmselt ka uue poliitikute põlvkonna

pealetulekuga. Kutsun kõiki üles ühinevama püüdlustega muuta täna valitsevat õhkkonda poliitikas, kus poliitik on justkui omakasupüüdlilik libekeel ja demagoog. Ma kutsun üles julgusele panustada uuele põlvkonnale, mis kannab endas teotahet, värskaid ideid, siirust ning ausust. Vaid nii saame välja juurida selle halva maigu, mis tihti kaasneb, kui järjekordselt mõne poliitikute kirjutava trükiväljaande avame.”

Kalev Lillo, piirkondade nõunik

Lauriga olemasoleva erakonna arendusajaga suunanud kolm aastat. Need aastad on möödunud linnutiivil. Kohati tundub, et Lauri on kogu aeg mul kõrval olnud.

Selline tunne on saanud tekkida vaid tänu sellele, et tegu on äärmiselt tore, rõõmsameelse, teotahelise ja sõnapidaja noore mehega.

Kordagi pole üle Lauri huulte lipsanud sõnaühend „ei saa”. Alati otsib ta lähendust, kuidas püstitatud eesmärki saavutada. Harvad pole olnud juhtumid, kus suur hulk tööd on tehtud uneajast – lihtsalt hommikuks pidi valmis jõudma. Ringi vaadates võin kinnitada, et selliste isikuomadustega inimesed on haruldased.

Ja mitte ainuüksi mina pole sellest aru saanud. Seda on mõistnud kõik need 1310 valijat, kes on edutanud Lauri erakonna kontorit Riigikokku. ➤

Haridus on parim investering

Lauri Luik

Kui sa hariduse omandamise oma aega ja raha ei panusta, siis ei maksa loota, et sa hommikul ärgates targem oled kui õhtul magama minnes.

Hariduse rahastamine peab põhinema omahindadel ja vabal konkurentsil. Omafinantseeringu osa järkjärguline suurenemine kõrghariduses tagab hariduse omandaja enama pühendumise ja vastutuse ning seeläbi ka parema hariduskvaliteedi, mis ongi meie eesmärk.

Kõrgkooli mineval õppuril on oma haridusinvesteringuteks vahendite leidmiseks erinevaid võimalusi.

Üks variant on võtta õppelaenu. Pean mõistlikuks suurendada õppelaenu võimalikku piirmäära tänaselt 25 tuhandelt 50 tuhande kroonini, mis ei tähenda loomulikult kohustust seda summat täis laenata. Küll aga võimalust vajadusel seda raha haridusinvesteringuteks kasutada.

Teine võimalus on kandideerida stipendiumitele, mille eesmär-

Foto: erakogu

➤ Lauri Luik armastab pingeid maandada sportides.

giks on toetada parimaid ja usinamaid tudengeid. Olen seisukohal, et tänane stipendiumite süsteem tuleb üle vaadata ning kaasajastada. Pean oluliseks erattevtluse ja teadusvaldkonna koostöö suurendamist ning enamate eravahendite kaasamist kõrg- ja kutseharidusse erinevate stipendiumite jm investeringute näol. Inimene, kel on potentsiaal ja tahtmine omandada kvaliteetne kõrg- või kutseharidus, peab seda saama.

Kolmas variant on kasutada olemasolevaid omavahendeid. On ülekohutune eeldada, et kõrg- või kutsekooli astuval tudengil on vanemate antud kommirahast kõrvale pandud sääst. Küll aga pean ma mõistlikuks

sed, et lapsevanemad hakkaksid juba varakult koguma vahendeid oma võsukese tulevasteks haridusinvesteringuteks. Selleks pooldan nn tulumaksuvabade haridusfondide loomist, mis sisuliselt muudaks vanemate sissetulek oma lapse hariduskindlustusse vähendatavaks füüsilise isiku maksustatavast aastatulust.

Neljas võimalus on jääda ootama, et peagi algab rahasadu või et keegi teine mu hariduse kinni maksaks. Sellega on aga kindel, et kuni Reformierakond võimul, mõõdundetut rahaloopimist ühtegi eluvaldkonda ei tule. ➤

Istungivaba nädal kulus lennates

Riigikogu liikme istungivaba nädal on reeglina mõeldud valijatega suhtlemiseks oma valimispiirkonnas. Oktoobri esimene nädal mööduski Läänemaal erinevate kohtumiste ja toimetamiste tähe all.

Esmaspäev kulges ettevalmistuste tegemisega erakonna volikoguks, kus muuhulgas tuleb käsitleda valmistumise 2009. aasta KOV valimisteks. Valimisvõiduks valmistumine ei ole vaid pelgalt ilusate näopiltide ülesriputamine. Iga korralik tulemus vajab enne realiseerimist kõva eeltööd. Nii tuleb juba täna analüüsida ja mõelda sellele, kuidas ning millises seisus kuskil piirkonnas oma meeskonnaga kandideerima ja võitma minna.

Teisipäeval külastasime kultuuriminister Laine Jänesega Läänemaad. Visiidi eesmärgiks oli tutvustada ministrile meie maakonna kultuurielu ning saada teavet ministriumini kavandatavate projektide kohta, et tänast olukorda Läänemaa kultuurimaastikul veelgi parandada. Samas kohtuda ka erakonnakaaslastega. Pikemalt loe minu blogist: Laine Jänesega visiit Läänemaale.

Nädala kolmandal päeval pühendus enam kodulinnale Haapsalule olulistele teemadele. Haapsalu on kandideerimas UNICEF-i laste- ja noortesõbraliku linna tiitlile. Tänavu kandideerib ühes meiega ka Kures-

saare linn. Arutasime linnajuhtide ja noorsootegelestega linna hetkeolukorda ja valmidust oma tiitli vääriline olla. Tuleb tõdeda, et Haapsalu on täitmas edukalt kõiki UNICEF-i ette seatud laste- ja noortesõbraliku linna kriteeriume. Antud tunnustuse pälvimine ei tähenda aga seda, et seejärel võiks käed rüpes istuma jääda. Linn peab jätkama samas ja isegi tõusvas tempos, et meil ja meie lastel oleks kodulinnas Haapsalus veelgi parem elada.

Kolmapäeva õhtupoolik möödus Haapsalu linnavolikogu õiguskomisjoni laiendatud istungil, kuhu

oli kutsutud muuhulgas ka linnasekretär ja volikogu kantselei juhataja. Teemaks Haapsalu

linna põhimääruse ja Haapsalu linnavolikogu reglemendi redigeerimine ning kaasajastamine. Tulevikus meie tööd lihtsustavate ja parandavate täienduste juures oli nt volikogu komisjoni virtuaalkoosoleku läbiviimise võimaluste arutelu. Arutasime muuhulgas ka seda, et liita põhimääruse ning reglement üheks dokumendiks, kuna täna on nendes kohati teineteise dubleerimist ja seega ka üksjagu arusaamatusi.

Järgmisel päeval arutasime Läänemaa spordiliidu Läänela juhatuses hetkeolukorda maakonna spordimaastikul ning tegime plaane tulevikuks. Päevakorras oli muuhulgas ka Läänela 80. juubeli tähistamine 2008. aastal.

Toimetuste tõttu Läänemaal ei õnnestunud mul kahjuks osaleda Tartu Ülikooli 375. aastapäevale pühendatud pidustustel. Küll aga sain elamuse kätte telepildi vahendusel.

Nädalavahetusel käisin järjekordsel Paide-Türi rahvajooksul. Eesmärgiks võetud isikliku tippmargi ülejooksmine täitus edukalt, ligi kahe minutiga, mis tegi ajaks 51 minutit ja 48 sekundit.

Viis asja, mis Lauri Luige arvates Reformierakonnal lähiaastatel kindlasti ära teha tuleb.

- 1 Noortekogu programmis on kirjas, et tulumaks Eestis peaks olema 12 protsenti. See asi tuleb hiljemalt kümne aastaga ära teha.
- 2 Maailm liigub tasulise kõrghariduse suunas. Ka Eesti vajab kõrghariduse reformi, mis tagaks maailmatasemel hariduse ja korraliku laenu ning stipendiumide süsteemi.
- 3 Pooldan maksuvabade haridusfondide loomist, et lapsevanemad saaksid juba varakult hakata koguma investeerimisvahendeid panustamiseks oma laste haridusse.
- 4 Mulle teeb muret inimeste tervis. Inimestel peaks olema analoogselt haridusfondiga võimalus koguda maksusoodustusega lisavahendeid oma tervise parandamiseks ka nn tervisefondi.
- 5 Energia tulevikku planeerides tuleks rohkem kasutada teadussaavutusi.

Parlamenditöö kõrvalt leiab Lauri aega ka kodulinnas kultuuri- ja spordielu tuleviku kavandamiseks.

Hoolimatuse lõiv

Peaminister ja Reformierakonna esimees mõtiskleb, mida teha, et iga Eesti inimene oleks hoitud ja elaks võimalikult kaua.

Oleme palju rääkinud sellest, et Reformierakonna peaesmärk on saavutada Eesti rahvastiku positiivne iive sündimuse kasvu, keskmise eluea pikendamise, vägivaldsete surmade vältimise ja elukvaliteedi tõstmise teel. Osa nendest eesmärkidest on saavutatavad riigipoolsete abivahendite kasutuselevõtmise läbi, kuid palju suurem osa sõltub otseselt meie suhtumisest endasse, oma lähedastesse, sõpradesse, tuttavatesse, naabritesse, töökaaslastesse või kaaskodanikesse.

Viimaste aastate kõige olulisem ja kõige tulemuslikum sotsiaalpoliitiline otsus on vanemahüvitise sisseseadmine, mis on märgatavalt suurendanud sündimust. Kaupu ja teenuseid saame sisse osta, kuid oma lapsed peame sünnitama ja kasvatama ise. Järgmisel aastal maksab riik vanemahüvitiseks 1,8 miljardit krooni. See on tohutu suur summa, kuid see kulutatakse õige asja jaoks.

Oodatud lapsed peavad sündima

Lapsed peres on mõõdetamatu väärtus. Kuid Eestis on 20 000 peret, kellel laste saamine ilma viljatusravita ei õnnestu. Seni moodustab Eestis kunstliku viljastamise osakaal kogu sündide arvust vaid 1%, mujal Euroopas on see arv paar-kolm korda suurem. Järgmisel aastal maksab riik viljatusraviks sada miljonit krooni. See tähendab uusi ja

väga oodatud ilmakodanikke ja seeläbi ka õnnelikumaid peresid.

Kuid kõikidest kulutustest ja pingutustest on pole palju abi, kui me iseendast ja üksteisest ei hooli. Pea igal hommikul kuuleme uudiseid järjekordsetest liiklusõnnetuste läbi hukkunutest või tulesurmadest. Ka südameveresoone haigustesse haigestumine on Eesti meditsiinimurede hulgas esimeste seas. Liiga paljudel juhtudel on surma põhjuseks hoolimatus ja me ei adu, et hoolimatusel võivad olla pöördumatud tagajärjed. Kaotame igal aastal liiga palju inimesi õnnetustes ja erinevatele tõbedele, mida tegelikkuses paljuski oleks olnud võimalik vältida.

Hoiame ennast ja teisi

Maanteedel juhtunud surmaga lõppenud õnnetuste peamine põhjus on liigne kiirus ja kinnitamata turvavöö. Tallinnas ja Harju maakonnas sõiduautos hukkunud 23-st inimesest oli turvavöö vaid ühel kinnitatud. Valdava enamuse tuleõnnetuse läbi elu kaotanutest oleks võinud päästa suitsuandur. Pimedas maanteel kõndija teeb nähtavaks helkur, mis võib päästa elusid. Vale sõidukiiruse valimine, kinnitamata turvavöö, helkuri puudumine või paigaldamata suitsuandur on märk hoolimatusest.

Eesti rahvaarvu vähenemise peatamise juures on inimeste suremuse vähendamine sama oluline kui uute sündimine. Tervis peab saama ühiskonnas väärtustatud nii üksikindiviidi kui ka riigi tasandil, et inimesed elaksid terviseteadlikult ja seeläbi pika ja kvaliteetse elu. Kindlasti on riigipoolsetel alkoholi-, suitsetamis-, ebatervisliku toitumise ning väheliikva eluviisi vastasel teavitustööl oma suur roll täita, kuid me ei saa ühiskonnaliikmetena taandada ennast n-ö lapse rolli ja veeretada kogu vastutus riigi kui lapsevanema õlule. Enda keha eest hoolt kandes peame lugu endast ja oma lähedastest.

Täisväärtuslik elu võimalikult kaua

Uuringud kinnitavad, et neljakümnene mees on Eestis oma eluga rahul. Paraku väljendub see rahulolu liigagi tihti ülekaalulisuses. Lodevus ja laialivalgusus ei tohiks kellelgi rahulolu tekitada. Mitte ei usu, et hoolimatusest enese suhtes tekkinud matsakas õlleköht viitaks sisukale elule. Eesti mees peab endale eeskujuks seadma oma naise. Kuigi uuringud näitavad, et neljakümnesed naised on oma eluga vähem rahul, pööravad nad seetõttu enam tähelepanu tervislikule toitumisele ja sportlikule eluviisile. Ning nad elavad meestest märkimisväärselt kauem ja usun, et see kauem elatud elu on ka täisväärtuslikum.

Olgu põhjused millised iganes, hoolimatusele me lõivu maksma ei peaks ja kindlasti ei peaks hinnaks olema

meie kõige väärtuslikum vara – tervis. Enamik hoolimatussurmades on välditavad. Me peame võtma aega, et lastele selgitada, millised võivad olla hoolimatuse tagajärjed. Me peame ise enda suhtumist ja käitumist muutma, sest meie väikse riigi jaoks ei ole eesmärgiks ainult sündimuse tõstmine, vaid iga inimese väärtuslikult elatud elu. Parimas

töövõimelises ja perekonna loomise eas inimeste kaotus ei tohi muutuda pelgalt statistikaks. Hoidkem mõistlikud kiirustamised kriisiolukordadeks, kinnitagem turvavöö ja tehkem end helkurite abil nähtavaks, toitugem tervislikult ja leidkem aega sportimiseks – hooligem endast ja teistest! ➤

Kurb liiklusstatistika

Maanteeameti andmeil sattus käesoleva aasta kaheksa kuu (jaanuar – august) jooksul liiklusõnnetustesse 264 sõidukijuhti ja jalakäijat rohkem kui 2006. aastal samal ajaperioodil. 140st jaanuarist augustuni hukkunud 94 ehk 2/3 said liikluses surma enda eksimuse või hooletuse tagajärjel kas otsestelt liiklusreegleid rikkudes (10 juhtis mootorratast, 6 jalgratast, 3 mopeedi ja 44 sõiduautoot ning 9 olid jalakäijad) või teadlikult alkoholi joores juhi autosse istudes – selle aasta jooksul on 20 kaareisijat kaotanud elu joores juhiga ühes autos istudes. Alkoholi joores sõitis ennast ise surnuks 18 sõiduautojuhti ja 4 mootorratturit.

Ülalmainitud 140st hukkunud 119 olid vanuses 15-24 eluaastat, 9% kõigist liiklusõnnetustes osalenud sõiduautojuhtidest on nooremad kui 20aastased ja 29% õnnetuses osalenud mootorratturitest ja mopeedijuhtidest on alaealised.

Aasta lõpuks võib liikluses hukkunute arv kasvada 230ni. Riiklik liiklusohutusprogramm näeb aga ette, et aastal 2007 ei tohiks liiklusohvrite arv olla suurem kui 189.

Alikas: <http://www.mnt.ee>

Andrus Ansip: Peame leidma aega selgitada lastele, millised võivad olla hoolimatuse tagajärjed.

Ennetustegevusega maanteedel valitseva kaose vastu

Arto Aas, peaministri büroo juhataja

Liiklusõnnetuste peamiseks süüdlaseks peetakse alkoholi. Loomulikult ongi väga paljudel juhtudel alkohol süüdi – alkoholi juures rooli taha istuja jaoks pole vabandusi ja see pole seisundina aktsepteeritav. Kuid statistika räägib lisaks alkoholi juures toime pandud liikluskuritegudele veel ka teist keelt. Olen peaminister Andrus Ansipiga nõus, et palju suurem osa liikluses fataalselt lõppevaid õnnetusi juhtub hoopis hoolimatusest ja hooletusest. Vale sõidukiiruse valikust, liiklusoludega mitteametamisest, kinnitamata turvavööst, liiklusreeglite rikkumisest või ka teadlikult alkoholi juures juhi autosse istumisest.

Neid ridu kirjutades tekib tahtmatult tunne, et olen seda kõike ise juba kuskilt lugenud, kindlasti olen seda kuskilt kuulnud ja raske on uskuda, et täna võiks veel leiduda inimest, kes sellele vastu vaidleks. Ometigi ei näita liikluses

surma saanute arv kahanemise märke, mis omakorda tähendab, et järelkult pole asjast ikka veel piisavalt räägitud, pole tehtud piisavalt teavitustööd.

Olen kindel, et liberaalseim ja tõhusaim viis selle eesmärgi saavutamiseks on tõhustada ennetustegevust. Liberaalina taunin suhtumist, et riik üksi saab piiranguid ja keelde kehtestades inimeste suhtumist muuta või et „suur osa eestlasi on moraalses arengus lapsed, kes ei tee välise surveta hea ja kurja vahet“ (Barbi Pilvre, EE, 04.10.2007). Riigi roll olukorra parandamisel saab olla ühiskonnale tugevat signaali edastav – enda ja teiste elu ohtu seadmine on lubamatu ja sellise käitumise tagajärjed on pöördumatud. Uute piirangute või karistuste karmistamise asemel peab riik tagama selle, et karistus oleks vältimatu.

Meie kõigi kohustus on intensiivsemalt tegeleda ennetustegevusega, hoiakute kujundamise ja muutmisega. Maanteametis statistikast ilmneb üks

äärmiselt murettekitav tõsiasi, nimelt alaealiste ja 15-24 aastaste kõrge osalus surma(de)ga lõppenud liiklusõnnetustes. Kuigi on teada, et paljud koolid teevad koostööd liikluspolitseiga ja enamik keeleõpetajaid juhib oma ainetunnis liiklusest või liiklusohutusest rääkides õpilaste tähelepanu ka Eestis toimuvale, võib see info noorte jaoks üleüldises õppimistuhinas osutada.

Kutsun siinkohal õpilasesindusi ja noorteühendusi üles olema proaktiivsed! Meelelahutuslike ürituste organiseerimise kõrval tasub suuremat tähelepanu pöörata ühiskondlikele probleemidele. Edasisi õppimisvõimalusi tutvustavate ürituste kõrval võiks olla vähemalt sama palju liikluseeskirjadest kinnipidamist ja liikluskultuuri üldiselt käsitlevaid koolitusi. HIV-, narkomaania- ja alkoholistase teavitamistöö kõrval peab sama olulisele kohale seadma ka liiklusaligaansuse vastase teavitamistöö, sest selle laastav mõju inimkapitalile on ületamas igasuguseid piire. Aktiivsete noorte initsiatiiv ja eeskujulik mõju eakaaslastele on kindlasti õpetajate, spetsialistide või poliitikute targutamisest efektiivsem. Kasutage seda võimalust ja võimu! 🍌

Foto: Andres Haabu, Äripäev

Energeetikas ooterežiim ei sobi

Riigikogu majanduskomisjoni esimees **Urmas Klaas** kinnitab, et energeetika tulevikust rääkides ei tohiks ühtegi teemat juba ette välistada.

Foto: Lea Tammi

Energeetika on tõusnud täna üheks enamkõneldavamaks temaks nii Eestis kui ka maailmas. Igal nädalal saabub ka Riigikogu majanduskomisjonile vähemalt üks-kaks kutset suuremale või väiksemale Euroopa Liidu energeetikaalasele üritusele.

Kuidas tulla toime, kui majandused vajavad üha enam energiakandjaid, need lähevad aga järjest kallimaks; kuidas tagada kindel varustamine, kuidas vältida liigset sõltuvust ühest tarnijast

– küsimusi on palju. Oleme harjunud rääkima Euroopa nõudlusest, kuid unustada ei tohi Hiina ja Venemaa kasvavat nõudlust. Kui siia lisada tõsiasi, et ükski asi pole igavene ning erinevatel hinnangutel lähema paari aastakümne pärast oleme ära kasutanud poole maailma nafta- ja gaasivarudest, siis on selge, et ka Eestis tegutsedes ei tohi me laiemat tausta tähelepanuta jätta.

Meie energeetilisest tulevikust rääkides ei tohiks me välistada ühtegi teemat. Minu ainuke soov on vaid, et need arutelud oleksid argumenteeritud, mitte kantud elektri hinna võimalikku tõusu saatvast hüsteeriast.

Palju on juttu Euroopa Liidu ühtsest energiapolitikast. Mõistagi õigusega. Kuid praegu on meil hea ja ajalooline

võimalus anda mõistele „Balti koostöö“ reaalne sisu. Kiire majanduskasv Eestis, Lätis ja Leedus, nafta- ja maagaasihinda-

de märkimisväärselt kiire tõus, Ignalina tuumaelektrijaama tegevuse lõpetamine ilmselt 2009. aastal, vajadus muuta Narva elektrijaam keskkonnanõuetele vastavaks ja gaasivarustuse sõltuvus Venemaast on tegurid, mis sunnivad meid energeetikapoliitikaid ühtlustama. Meie võimalik kaasalöömine Ignalina uues tuumajaamas on üks oluline aspekt selles teemadingis.

Balti riikides on võrdlemisi hästi arenenud elektrienergia-, maagaasivarustuse- ja kaugküttesüsteemid. Elektrienergia- ja maagaasisüsteemid on omavahel ka üsna hästi seotud. Kuid on üks suur risk: Balti riikidel puudub otseside Kesk-Euroopa elektrienergia-süsteemidega. Regionist väljapoole on süsteemid ühendatud vaid Venemaa ja Valgevenega. Sõltuvus maagaasimonopoli Gazprom gaasitarnekest on Balti riikide teine suurim probleem. Oluline on tähele panna, et energeetika ei ole piltlikult öeldes vaid kaevurite ja lipsuga meeste teema. Uskumatult palju sõltub meist endist. Energeetikaasjatundjad on kokku arvestanud, et televiisor kulutab keskmiselt 45% energiast ooterežiimil olles. Kui kõik eurooplased väldiksid ooterežiimi, hoiaksime me kokku sama palju energiat kui oleks vaja Belgia suuruse riigi elektriga varustamiseks. Seega on säästmine olulisel kohal ja see pole mingi Euroliidu abstraktne teema, vaid puudutab iga Eestimaa pere valikuid. 🍌

Kui kõik eurooplased väldiksid teleril ooterežiimi, hoiaksime me kokku sama palju energiat kui oleks vaja Belgia suuruse riigi elektriga varustamiseks

Kultuurielu on oluline kõikjal Eestis

Laine Jänes

Viis ja pool kuud kultuuriministrina pole küll veel piisav aeg, et anda lõplikku hinnangut tehtule, aga seda võin küll rahuliku südamega kinnitada, et sihid on seatud ja nende saavutamiseks tehakse tööd kogu hingega.

Järgmisest aastast saavad hoo sisse mitmed Reformierakonna valimislubadused nagu pühakodade suuremahulisem restaureerimine, uuenenud rahvusringhäälingu arendamine, kultuurielutöö preemiate suurendamine. Üks meie valimiste põhilubadusi perepoliitika vallas – ringiraha, rakendub 2009. aasta jaanuaris. Mõni nädal tagasi sai taas elustatud loomeliitude esindajatest koosnev kaunite kunstide nõukoda, mis võiks kujuneda kultuuriministri nõuandvaks organiks. Aktiivselt suhtleme spordiringkondade esindajatega ja järgmisel aastal on kavas ka spordi asekancleri ametikoha taastamine. Eelolev aasta on meile tähtis ka olümpiamängudel osalemise tõttu. Et järelkasv spordis oleks tubli, oleme palju tähelepanu suunanud ka spordirajatiste ehitamisele. Eriti oluliseks pean terviseradasi, mis pakuvad tervislikke ajaveetmise võimalusi paljudele inimestele üle terve Eesti.

Ametisse asudes seadsin eesmärgiks külastada võimalikult palju omavalitsusi, kuna leian, et kultuuriminister ei saa kultuuripoliitika vallas tehtavaid otsuseid kujundada ainult oma kabinetis istudes, vaid peaks aktiivselt ise kohal

käima – kuulama, vaatama, kogema –, sest kultuurielu on oluline igas Eestimaa nurgas. Täna olen jõudnud külastada juba ühteteistkümmet maakonda, rääkimata ühekordsetest külastustest Eestimaa valdadesse ja linnadesse. 2008. aasta eelarves on kohalike omavalitsuste investeeringud olulisel kohal. Ministerium lähtub maakondlikest prioriteetidest, arvestades siiski ka omavalitsuste võimekust taotleda Euroopa raha ja hinnates objektide regionaalpoliitilist tähtsust riigis tervikuna.

Igas ametis on väga tähtis meeskonna koostöö, juhile aga oluline usaldus ja kaastöötajate toetus. Selles osas on õnn mind soosinud – koostööle orienteeritus, võitlusvalmidus, loovus, positiivne mõtlemine, töökus – need märksõnad iseloomustavad mu kolleegide kultuuriministeriumist. Usun, et iga ministri jaoks on hea, kui oma valdkonna inimestega räägitakse ühes keeles ja hingatakse ühes rütmis.

Lähiaja suuremateks eesmärkideks on Eesti Rahva Muuseumi sihtasutuse loomine, et käivitada Eesti kultuuripoliitika järgmise kümne aasta võimsaim projekt – uue muuseumihoone ehitus. Oluliseks pean Eesti jõulist tutvustamist piiri taga. Parim viis selleks on meie kultuuri esitlemine väljaspool Eestit. Seetõttu soovime laiendada meie kultuuriatašeede võrgustikku ja järgmisel aastal saadame

uue atašee Soome Vabariiki.

Oma välisviisitidel olen suhelnud erinevate maade kultuuriministritega, tutvustades neile meie tegemisi ja eesmärke ning õppides kolleegidelt nende kogemustest. Viimane kohtumine toimus Göteborgi raamatumessil Rootsi kultuuriministri Lena Adelson Liljerothiga, kellele tutvustasin meie 2000-kroonise ringiraha programmi, mis leidis suurt tunnustust.

Cannes'i filmifestivali ajal vestlesin põhjalikumalt Prantsusmaa kultuuriministriga ja uurisin temalt, missugune on nende maa kultuurivaldkonna eelarve võrreldes teiste ministeriumitega. Selgus, et Prantsuse kultuuriministeriumi rahaportfell on suuruselt teine. Olin meeldivalt üllatunud, et kultuuri nii oluliseks peetakse. Selle peale kostis madame Christine Albanel: „Meid prantslasi on vaid 56 miljonit! Me peame tegema kõik selleks, et meie kultuur konkurentsivõimsalt arenevate ameerika, saksa ja briti kultuuridega ellu jääks ja edasi areneks!”

Seda soovin minagi Eesti kultuuriministrina – et meie oma kultuurielu edeneks, säiliks ja pakuks rõõmu meile täna ja meie järeltulijatele veel paljude aastasadade jooksul. ▀

Eesti kultuuri tuleb piiri taga jõulisemalt tutvustada

Afganistani edu on Eesti huvides

Välisminister **Urmas Paet** arutles New Yorgis Afganistani julgeolekuküsimuste üle

New Yorgis ÜRO Peaassamblee avanädalal kohtusid Afganistani lõunaosa turvalisusse panustavate riikide välisministrid. Afganistani arenguid arutasime koos Hollandi, USA, Suurbritannia, Taani, Kanada, Austraalia ja Rumeenia esindajatega.

Afganistan – arengukoostöö partner Eestile

Viimastel aastatel on julgeolekuolukord Afganistanis tervikuna oluliselt paranenud. Afganistani keskvalitsuse kontrolli all olevates provintsid on märgatavalt vähenenud näiteks ka narkootikumide tootmine. Samas on Lõuna-Afganistanis, sealhulgas Helmandis, julgeoleku hetkeseis paraku veel keeruline. Ka narkootikumide tootmine on seal jätkuvalt kõrge. Samas kui vaadata teistes provintsid toimunud arenguid, võib eeldada, et ka Helmandi olukord paraneb niipea, kui provintsis suudetakse kehtestada keskvalitsuse võim.

Sõjalise panustamise ja julgeolekuolukorra parandamise kõrval on järjest oluli-

sem ka riigi ülesehitus ja arengukoostöö. Nii on ka Eesti nimetanud Afganistani üheks neljast arengukoostöö peamisest partnerriigist Gruusia, Moldova ja Ukraina kõrval. Lõppenud on esimene arengukoostöö projekt ehk Lashkar Gah lastehaigla sisustuse parandamine.

Afganistani arengutes parema tulemuse saavutamiseks peab kiiresti paranema ka ELi, NATO, ÜRO ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide koostöö.

Nii peame oluliseks näiteks ELi politseimissiooni alustamist, mis võimaldaks veelgi parandada Afganistani sisejulgeolekut.

Narkotoodang väheneb

Mõnes Afganistani missioonis osalevas riigis on viimasel ajal tekitanud rahulolematust Afganistani missiooni justkui liiga aeglane edu. Ja see omakorda on raskendanud arutelusid paljude riikide parlamentides Afganistanis osalemise

mandaadi pikendamiseks. Siin on oluline näha ja mõista Afganistani arenguid pikemas perspektiivis. Kui veel 5-6 aastat tagasi lasti Talibani võimu all olevas Afganistanis naisi iga piseksimuse eest staadionitel maha, siis nüüd on see minevik ja tüdrukud käivad isegi koolis.

Kui veel 5-6 aastat tagasi lasti Talibani võimu all olevas Afganistanis naisi iga piseksimuse eest staadionitel maha, siis nüüd on see minevik ja tüdrukud käivad isegi koolis

lis. Samuti on oluline areng, et neis piirkondades, kus julgeolekuolukord on saadud kontrolli alla, on väga oluliselt vähenenud ka narkootikumide tootmine. Ka on võrreldes

mõne aasta taguse ajaga oluliselt paranenud Afganistani infrastruktuur.

Tuleb mõista, et Afganistanis ei ole võimalik edu saavutada üleöö, vaid tegemist on pikema protsessiga. Narkootikumide tootmise vähenemine, terrorivõrgustike halvamine ja lihtsalt inimlike tingimuste loomine Afganistani elanikele väärivad pingutust nii Eestilt kui ka teistelt NATO ja ELi partneritelt. ▀

„Eks näis, proua minister!”

Sotsiaalminister **Maret Maripuu** kinnitab, et kuigi poliitikute ning ametnike maailmad on vahel erinevad ja vastandlikud, on nelja aasta pärast pensionid kahekordsed ja juhtub palju muud vajalikku, toredat ja head...

Kuni ajani, mil inimene astub esimest korda n-ö oma ministeeriumise, võtab ta BBC seriaali „Jah, härra Minister!” (muide, äsja ilmus selle stsenaariumi kordustrukkk eesti keeles) mõnusa inglise huumorina. Aga sulgedes esimese tööpäeva lõpul oma kabineti ukse, hakkab ta mõistma: see raamat on riigielu tarkuse karm tõde, mis ajab naerma vaid neid, kes sellega ise kokku ei puutu. Ja kuigi enamasti on ju inimesed (isegi ministrid ja riigiametnikud) kenad inimesed, on nad objektiivselt üksteisele vastandatud. Nagu Mowgly(d) ja Baghira(d) „Džungliraamatus”.

Aristoteles täheldas: defineerimine on eitamine: öeldes, misasi üks või teine asi on, ütleme me ka seda, mida ta ei ole. Määratledes, et sotsiaalpoliitika on meie erakonna tähtis poliitiline komponent, mõistab iga minister, et tema juhitud valdkond pole ei ainuke ega ka isegi võimalik ilma kogu ülejäänud poliitilise paketita. Ministri edu on oleneb koalitsiooni omast ja vastupidi.

Ministeeriumiametniku seisukohalt võivad teised tegevusvaldkonnad (kui häirivad) olla olemata. Sest ametniku elu on korralikust asjaajamisest, ametkonna seesmistest personalisuhetest. Kui ministrile on vajalik, et talle esitatavas memos oleks sees kogu antud hetkeks vajalik oluline informatsioon ja memo oleks selge ja lühike, siis ametniku seisukohalt peab see olema esitatud

õigel ajal ja selle tegemiseks nähtud töö hulk olema maksimaalne. Muide, ka siin on erandeid: paar päeva pärast ametisseastumist, kui mul tuli minna kohe ka esimesele erialalisele välisreisile, sain ma kaasa vaid pool memorandumist, kusjuures puudu oli see pool, kus sisaldasid meie ministeeriumi ja Eesti riigi väga spetsiifilised positsioonid...

Nüüd on see pigem koomiline mälestus (väliskolleg ei saanudki aru, miks ma tervishoiu probleemide asemel vestlesin temaga meelsamini Balti-Saksa kultuuriruumist), aga fakt on ka see, et kõigis erialalistes küsimustes on ametnikkond tervikuna alati ministrist targem ega suuda taibata seda kohta, kuskohas ja mida minister tõesti võib mitte teada ja kuskohas ta ajab lihtsalt omaenese (st koalitsiooni) poliitikat, mis senisest praktikast erineb. Kusjuures tuleb püüda silmas pidada, et ka iga ametniku professionaalsuse taga on alati kindel isikus oma kogemuste, nägemuste, soovide ja teadmistega: alates tegelikust teadmisest selle kohta, kuidas asju paremini teha ja lõpetades sellega, kuidas teha nii, et tööd juurde ei tuleks.

Ministri ameti – vähemalt alguses – teeb tegelikult raskeks asjaolu, millega erakonnas töötades eriti kokku ei puutu ja mille olemasolu kohe ei taipagi: tuleb hakata päevapealt juhtima seda valdkonda, mis ministeeriumi alla käib ja milles on tegevad kümned tuhanded inimesed ja miljardid kroonid ning teisalt: tuleb selle juhtimise masin korras hoida ja sageli ka – korda teha. Erakonnas oli ju teisiti: vaidlesime, vihastasime ja kisasime, mis me kisasime, aga sa teadsid alati, et sinu kõrval on kaasvõitleja, „oma inimene”, kellega sind lõpuks

ühendavad maailmavaade ja erakondlik sõbramehelikkus.

Aga aeg jookseb omasoodu ja ministeerium hakkab aru saama, et selleks koraks on neile määratud just see minister ja just selle ministri käsud ja korraldused on siiski olulised – tulemuseks on teatav loomulik kadu: keegi eelistab kindlasti lahkuda. Ja mõistab ministergi, et riigiteenistus ei moodusta laitmatu arvutina töötavat süsteemi, vaid pigem maal veel siin-seal sõitvaid GAZ-tüüpi veoautosid, kus kui mootor ka läheb käima, siis kukub kas uks küljest ära või kaob haagis tagant. Aga need kaks poolt: ministeeriumi poliitiline ja teenistuslik pool hakkavad teineteisega leppima, õpivad teineteist mõistma, teineteisest lugu pidama, julgen arvata, et isegi sõpradeks saama. Ja sellepärast saangi täna ütelda, et juba järgmisest aastast rakenduvad Eesti inimeste hüvanguks ellu järgmised Reformierakonna valimislubadused:

Aeg jookseb omasoodu ja ministeerium hakkab aru saama, et selleks koraks on neile määratud just see minister ja just selle ministri käsud ja korraldused on siiski olulised

- ✓ vanemahüvitise maksmise periood pikeneb nelja kuu võrra,
- ✓ isadele võimaldatakse kaks nädalat nn isapuhkust,
- ✓ riigi poolt tasustatav väikelaste vaktsiin hakkab olema see, mida lapsevanemad seni raha eest ostsid,
- ✓ hooldusperedele makstav toetuse määr suureneb poole võrra, kuni 3000 kroonini,
- ✓ viljatusraviks on eelarves 100 miljonit krooni,
- ✓ pensionide baasosa tõsteti juba sellel aasta 250 krooni võrra,
- ✓ uuel aastal käivitub pensionireform, millega seostatakse pensionitõus enam sotsiaalmaksu laekumisega ning muudetakse indekseerimist. Kõik selleks, et nelja aasta pärast oleks pension kahekordne. ✓

Rein Lang – õigusriigi arhitekt ja valvur

Justiitsministeeriumist sõltub, millised seadused riigis kehtivad ja kas need kehtivad. Rein Lang on vabade kodanike õigusriigile sobivaim justiitsminister

Kairi Õun,
justiitsministri nõunik

Justiitsministeerium vastutab meie õiguskorra eest – ega ilmaasjata ei peeta justiitsministeeriumit üheks nn jõuministeeriumiks. Suuresti sõltub just selle maja tegemistest see, millises õigusruumis me elame. Lisaks käivad sellest ministeeriumist läbi kõik seaduseelnõud, mis jõuavad valitsuse töölauale, tulgu need siis millises ministeeriumist tahes. Hinnatakse eelnõu mõju ja kooskõla Eesti õigussüsteemiga.

Justiitsminister Rein Lang peab valdkonda ka Reformierakonna jaoks oluliseks: „Õigusruumi viime me sisse oma maailmavaadet ning soovime, et seal hiljem kõige rohkem kajastuks.”

Lühidalt tähendab see seda, et soovime näha erinevaid liberalismi aluspõhimõtteid meie seadustes. Nt õhemat riiki, mis oleks alusprintsipiibiks uues avaliku teenistuse seaduses. Või osade teenuste delegerimine avalikult sektorilt erasektorile, nagu me soovime ellu viia uue korrakaitse seadusega.

Rein Lang tõdeb: „Õiguskorda puudutavad muudatused on enamasti ebapopulaarsed – efekt ilmneb kaugemas tulevikus.” Selleks on vaja tugevat inimest, kellel jätkub julgust vajalike muudatus-

tega edasi minna, kellel jätkub kannatlikkust selgitada, selgitada ja selgitada ning kellel jätkub jõudu populistlike rünnakute tagasilöömisel.

Inimesed üldjuhul ju muudatusi pelgavad. Aga kui mõtleme korra rahulikult järele paari suurema justiitsministri juhtimisel käsil oleva seaduseelnõu pinnalt:

■ uue pärimisseadusega muudetakse põhimõttelisi aluseid – selle tulemusena ei pea enam minema avaldust tegema, et parand kätte saada, vaid avalduse peab tegema ainult juhul, kui sa parandit ei soovi. Mõistlik, kas pole?

■ uuest perekonnaseadusest on küll palju juba juttu olnud, aga mis on põhiline muudatus? Uus seadus kaitseb nõrgemat. Sisendab ju kindlust?

■ uus korrakaitse seadus – seadus, mis annab efekti võib-olla 15 aasta pärast, aga mida meie sisejulgeolek ja turvatunne ootavad juba täna.

■ keskkonna- sotsiaal- ja ehitusseadustiku koostamine – kõlab,

Foto: Lea Tammitik

nagu tahetaks jälle teha muudatusi muudatuste pärast või bürokraatiat juurde tekitada? Tegelikult aga plaanitakse uute seadustikega tuua kõik erinevad sätted kümnest eri seadustest kokku ühte – et oleks selgem õiguskord meie kodanikele ja leiaks vajalikud vastused kätte ühest seadusest.

Eraldi tuleks välja tuua parema ettevõtluskeskkona loomiseks ette võetud seadusemuudatusi, millega alustati juba Andrus Ansipi eelmise valitsuse ajal. Olen kuulnud paljudelt ametnikelt – justiitsminister Rein Langi peetakse tugevaks ministriks, keda austatakse, sest tal on oma valitsemisalast selge ja terviklik nägemus. ■

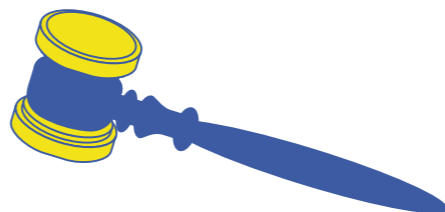

Foto: Lea Tammitik

Kõige rohelisem orav

Henri Arras

Rohkem kui pool aastat tagasi oli peaminister Andrus Ansipil tarvis panna kokku tiim usaldusväärsetest inimestest, kes üheskoos moodustaksid Eesti Vabariigi Valitsuse. Keskkonnaministri portfelli usaldas peaminister varem parlamendi Reformierakonna fraktsiooni juhtinud Jaanus Tamkivile.

Keskkonnapoliitika peab selle saarlase sõnul lisaks traditsioonilisele rohelisele mõtteviisile olema ka riigivalitsemisel realselt rakendatav. „Keskkonnaministeeriumi arengukava ei saa arusaadavatel põhjustel olla ilukirjanduslik teos, kuhu autorid on salvestanud fantastilisi jutustusi ürgloodusest, see peab olema inimeste ja looduse vajadusi arvesse võtnev ning ühildav tegevusplaan,” kirjeldab Tamkivi ministeeriumi toimimise alusdokumenti.

Ministri sõnul võib õnneks tõdeda, et eelnevat on täna arvesse võetud. „Oleme kõik Reformierakonna lubadused sinna sisse kirjutanud ja tegevusega katnud.”

Siiski tuleb veel tunnistada, et päeva lõpuks asub esimese astmena seda dokumenti ellu viima ministeerium ise

ning kohanemine pole olnud automaatne. Varem juhtis ministeeriumi aastaid Rahvaliid ning nende esimees Villu Reiljan pühendas enamiku oma ajast erakonnale. Nüüd hakkavad aga ka ametnikud harjuma mõttega, et minister on majas ning osaline tööprotsessis. See aga tähendab riigile tulemuslikumat keskkonnapoliitikat.

Keskkonnaministri sõnul on käival poliitikahooajal kavas mitu riiklikult tähtsat otsust. Näiteks tuleb vastu võtta otsused, kuidas täita võetud kohustuselised Euroopa Liidu ees ja viia joogi- ja reoveed nõuetele vastavaks. Tuleva aasta riigieelarves on selleks ette nähtud täiendavad 600 miljonit krooni. „Paljud asulad saavad seetõttu murest lahti, kuid tööd on veel palju ees,” lausus Tamkivi.

Teine, kogu riigi majanduse seisukohalt tähtis teema on CO₂-kvoodi jagamine. „Riigi väljakutse seisneb olemasoleva ressursi jagamises nii, et majandus saaks areneda ja samal ajal vajalik energia toodetud,” kirjeldab keskkonnaminister ees seisvat väljakutset.

Valitsust tervikuna hindab Jaanus Tamkivi väga koostöövõimeliseks ning kasutab selle kirjeldamiseks vaid kiitvaid sõnu: „Nii ametkondlik kui ka inimeste vaheline suhtlus on hea ja omavahelises

suhtlemises erakondade piire vahele ei tõmmata.” Siiski ennustab kogenud poliitik tulevikus ka pingelisemat perioodi, sest valimiste eel ja ajal tekib õhku alati rohkem elektrit.

Kokkuvõttes võib öelda, et kuigi keskkonnaministeeriumi tegemised reeglina SL Õhtulehe esikaanele ei jõua, on meie riigi tuleviku kohalt selle edukas toimimine väga oluline. Kindlasti võivad eestlased olla rahul, et seda ministeeriumi juhib just sirgeseljaline saarlane Jaanus Tamkivi ✓

Foto: Andres Haabu, Äripäev

THE ACADEMY OF LIBERALISM
LIBERALISMI
AKADEEMIA

Oktoobrikuu alguses toimus järjekordne Liberalismi Akadeemia poolt korraldatud seminar. Oma mõtteid vabaduste maailmas piirangute seadmise mõistlikkuse piiridest kõneles Euroopa Komisjoni asepresident **Siim Kallas**. Reformikirja lugejatel on nüüd hea võimalus seal räägituga täies mahus tutvuda.

Vabaduste maailm

Üks naisterahvas, kes varem paistis silma rohkem kultuuriteemaliste kirjutistega, võtab aeg-ajalt kõvasti sõna Eesti elu ja arengut puudutavates põhimõttelistes küsimustes, armastades eriti arutlust Eesti arenguks valitud „mudeli“ üle. Tihhti kordub väide, et Eesti on valinud oma arenguks kas „neoliberalise“, „ultraliberaalse“ või midagi „liberaalse“ arengutee. Ja kui kogu arutlus on üldiselt segasevõitu, siis selge on see, et kõik, mis seostub kuidagi sõnaga „liberaalne“, on midagi jubedat ja taunimisväärset.

Tuntud Ameerika publitsist **Robert Kagan** kirjutab, et on jälle puhkenud liberalismi ja autokraatia võitlus, et libe-

raalse demokraatliku maailma lootus, et maailm on muutunud, on valeks osutunud. Ja et kõik on vanaviisi.

Venemaa äärmuslased on alati vaenlasteks pidanud juute ja liberaale. Piisab, kui uuesti lugeda **Dostojevskit**. Ootan huviga, kuidas liberaalide vastasus saab kajastuma Venemaa valimisvõitluses.

Olles olnud mõningal määral osaline majanduspoliitilistes valikutes Eesti Vabariigi taassünniaegadel (kas need on lõppenud?), võin kõigile kinnitada, et Eesti ei valinud ei „neo-“, ei „ultra-“, ega mõnda muud pahaliberaalset arengumudelit. Eesti valis vabaduse. Mitte ainult kui kõr-

geima inimväärikuse põhimõtte, mitte ainult, kui poliitilise (liberaalse!) demokraatia põhimõtte, vaid ka kui keskkonna, ja mis eriti oluline, ka kui meetodi, kui vahendi. Vabaduse kui probleemide lahendamise vahendi. Ka Euroopa Liit on mitte reeglite maailm, vaid piiranguid kaotav maailm, vabaduste maailm.

Ja vabadus on tõesti liberaalse maailmamõistmise keskne mõiste. See on keskne **John Stuart Milli** teostes, see on keskne nii **Hayeki** kui ka paljude teiste jaoks. Nii majanduspoliitikas, demokraatia arengus kui ka moraalil ja kasvatuses.

Täna küsime endalt sellega seoses hulga küsimusi. Kas vabadusel kui eesmärgil on piirid? Kui jah, siis kus need on? Äkki oleme vabaduste maailma arendamisel liiga kaugemale läinud? Kas vabadus on täna enam kasutus-

kõlblik kui vahend? Milles on vabaduse kui vahendi probleemid? Kas vabadus on ikka nii armastatud väärtus, kui me eeldame? Võib-olla on suur osa inimesi, kes tunnevad ennast vabaduste maailmas ebakindlalt? Kui palju on neid

juhtumeid, kui vabadust kui vahendit ja ka kui eesmärki kurjasti kasutatakse? Mida teha vabaduse kuritarvitamise vastu? Mida teha vabaduste kaitsmiseks? Kuidas tagada vabaduste maailma tõhus ja turvaline toimimine?

Euroopa Liidu suuremad saavutused on seotud igasuguste kitsenduste ja takistuste kaotamisega. Õieti ongi Euroopa Liit üks vabaduste arendamise musterkaava. Euroopa Lepingu artikkel 14: „Siseturg hõlmab sisepiirideta ala, mille ulatuses tagatakse kaupade, isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine ...“ Sama Lepingu artikkel 18: „Igal liidu kodanikul on õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil ...“. Teine peatükk käsitleb asutamisevabadust ja selle tagamist ...

1985. aastal kiideti heaks Euroopa Komisjoni alusdokument nn Valge raamat, 28. veebruaril 1986 kirjutati Luxembourgis alla Ühtse Euroopa Akt, mille põhisisu oli tõeliselt toimiva ühisturu loomine. See viidi ellu vahemikus 1. jaanuar 1987 kuni 31. detsember 1992.

Euroopa Ühisturu aluseks oli ja on neli vabadust – inimeste, teenuste, kaupade ja kapitali liikumise vabadus. Ühtse Euroopa Akti alusel võeti liikmesriikide poolt ühehäälselt vastu üle 300 seadusandliku akti, mis kaotas suure hulga piiranguid nelja vabaduse teelt. Eelkõige kadusid riikidevahelised tollipiirangud ja piirangud kapitali liikumisele, aga loodi ka alused inimeste ja teenuste vabaks liikumiseks Euroopa Liidu piires.

Euroopa ühisturg kaotas riikidevahelised tollipiirangud. Kes neid enam mäletab, aga kui keerulised need olid ja missugune administreerimine (bürokratia) tagas nendest kinnipidamise! Ei ole mitte kedagi, kes kahtleks kaupade Euroopa riikide vahelise vaba liikumise soodsas mõjus Euroopa majandusele.

Euroopa riikide kodanikel pole mingeid piiranguid reisimisel ühest riigist teise. Aga mitte väga palju aega tagasi – kas me mäletame, kui tülikas oli piiriüle-

tuskontroll? Täna ei pea mõne riigi piiri ületades isegi auto kiirust vähendama.

Euroopa ühisraha kehtestamine pole midagi muud kui raharinglusalaste kitsenduste ja takistuste kõrvaldamine eelkõige kaubanduse ja ettevõtluse teelt. Riigid ei saa teiste riikide majandusele enam vahetuskursi manipuleerimisega kahju tekitada, ettevõtted ja reisivad inimesed on vabanenud tülikast rahakurside arvustamisest ja erinevates rahaühikutes väljendatud hindade arvutamisest. Kui mugav see on!

Takistustest vabanemine pole ühekordne samm. Et otsustasime kõrvaldada takistused kaupade vaba liikumise teelt ja sellega see ongi tehtud. Nagu tegelikkus näitab, on asi märksa keerulisem. Kui kaotatakse tollibarjäärid, on liikmesriigid äärmiselt leidlikud kehtestama uusi takistusi konkurentidele. Samuti üritatakse kõikidel mõeldavatel viisidel, varjatult ja avalikult, oma ettevõtteid riigieelarve kaudu abistada. Enamasti on selline abi vastuolus kokkulepituga, ehk siis üleeuroopalise seadusega. Maksusoodustused ei teeni sageli mitte majanduse ergutamise, vaid teiste riikide võistlejate pidurdamise eesmärki.

Järelikult vajab vaba turg ka tugevat järelevalvet ja karistusi riikidele reeglite rikkumise eest. Igal aastal algatab komisjon mitu tuhat kohtuasja siseturu reeglite rikkumise asjus.

Tööjõu ja teenuste vaba liikumine

On kaks ala, kus takistuste kõrvaldamine tooks märkimisväärse üldise heaolu kasvu. Need on tööjõu vaba liikumine ja teenuste vaba liikumine.

Tööjõu vaba liikumist takistavad kitsendused Euroopa Liidu sees on täiesti mõttetu. Iirimaa, kus kitsendused ei ole kehtinud, teatab täna küllalt suurest tööjõu sissevoolust uutest liikmesmaadest, mis on kaasa toonud täiendava majanduskasvu ja tööpuuduse languse (!). See, muide, on täiesti loogiline, sest kogu Euroopas, mitte ainult kiiresti kasvavates Ida-Euroopa riikides, on tööpuudus struktuurne nähtus. Kitsendused ise on absurdid. Näiteks Saksamaa otsib kõikjal IT-inimesi, meditsiinipersonali, põllumajandustöötajaid; Prantsusmaa viinamarjakasvatavad toovad sisse hooajatöölisi Vahemere lõunakaldalt. Portugalis leiavad tööd brasiillased ja ukrainlased. Üldse ületab tööjõu sissevool kolmandatest riikidest kitsendustega riikidesse paljukordselt tööjõu tuleku uutest liikmesmaadest!

Euroopa Ühisturu aluseks oli ja on neli vabadust – inimeste, teenuste, kaupade ja kapitali liikumise vabadus

Teenuste vaba liikumine, mis on üks Euroopa Liidu neljast põhivabadusest, on esialgu peaaegu vaid teoreetiline. Mõne aasta pärast näeme, missugune on praeguseks peaaegu heaks kiidetud ja vägagi ettevaatliku teenuste direktiivi mõju.

Kõik üleeuroopalised vabadused vajavad tugevat administreerimist ja järelevalvet. Viisavaba liikumine eeldab hästi korraldatud koostööd õiguskaitse vallas, ühisraha toimimine vajab kaitset nn stabiilsuspakti reeglite järgimise kaudu.

Üks mu tuttav Belgias rääkis mulle, kuidas ta oli valitsuse esindajaks suure metallurgiatehase sulgemisel aastaid tagasi. Pankrot. See oli kahtlemata raske sündmus. Tööta jäänud inimeste meeleheide, viha, vägivaldsed meeleavaldused, piirkonna majanduse kokkuvarisemine. Mida teha, mida öelda inimestele? Väga

raske on leida lahendusi. Ja muidugi on alati mingid valimised lähedal. Nii ongi tavaliselt esimene üleskutse – valitsus peab sekkuma! Pange piir kinni konkurentide toodangule! Kui see pole võimalik, andke eelarvest raha ettevõtte jätkamiseks! Täna Euroopas pole sellised üleskutsed mingi haruldus. Ajaloos on riigid korduvalt kehtestanud kõrgeid tooteid ja teinud muid takistusi teistest maadest pärit võistlejate toodangule. Aga samas jäetakse küsimata ja vastamata, mis ikkagi oli või on konkurentide edu põhjus.

Loomulikult on olemas ebaaus konkurents. Tavaliselt hakatakse kõigepealt sellest rääkima. Toodangu müümine välisriikidele alla omahinna, kasutades näiteks riigi toetusi (maksusoodustused, tootmiskulude ümberjagamine sisemaise riikliku hinnakujunduse abil, otsesed toetused) on taunitav. Ka täna rahvusvahelises kauplemises loetakse sellisel puhul õigustatuks oma turu kaitsmine erinevate abinõudega.

Paigalseis on tagasimine

Peamine põhjus on ettevõtete äpardumisel muus – õigel ajal pole tootmist kaasajastatud, võistlejad on olnud paremad töö korraldamisel ja toodete uuen-damisel. Paigalseis on tagasimine. Avatud majanduse puhul tuleb seda tõsisasja tunnustada, kuigi see on enamasti asjaosalistele kaunis kibe. Suletud majanduse puhul on tõe ilmsikstulekut võimalik mõni aeg varjata, aga tõe hetk jõuab päralt vältimatult ja siis juba mõnikord hukatuslike tagajärgedega kogu riigile, see tähendab ka asjasse mitte puutu-vaitele kodanikele ja ettevõtetele.

Tugevad majandused on alati olnud vaba kaubanduse, avatud majanduse

eest võitlejad. Seda oli 19. saj Suurbri-tannia, seda oli 20. saj alguse Belgia.

Tugeva ja kaupade ning teenuste välja-veos eduka riigi huvi on juurdepääs teis-tele turgudele. See tähendab vältimatult ka teistele juurdepääsu andmist oma tu- rule. Viimane ei saa olla valiv – et need tooted, mis meie omadega ei konkuree- ri, neile ütleme tere tulemast, aga teised – hoiame eemale. Teised riigid teevad siis täpselt samamoodi ja polegi oma tooteid kusagile väljapoole müüa.

Avatud majandus annab riigile palju kasu. Tarbija saab tänu konkurentsile osta madalama hinnaga tooteid, hinnad

on üldse soodsamad ostjale. Tootjate poolel on alati erinevaid ar- vamusid. Need, kes on edukad kõikjal, kaasa arvatud välisriikides, on

avatud majanduse innukad pooldajad. Nad mõistavad, et avades oma turu, suurendatakse tulusid ka mujal, mis omakorda võimaldab osta eksporttoodangut. Need, kes töötavad eelkõige siseturule, tahaksid muidugi kõrgemaid hindu, mis on võimalik, kui konkurentide ligi ei lasta. Kõike tundumaks ja kõige tundlikumaks eelkõige siseturule töö- tavaks majandusharuks on mõistetavalt põllumajandus, seetõttu tuleb sealt ka kõige rohkem üleskutsesid siseturg konkurentide eest sulgeda.

Avatud maailmakaubandus

Majanduse kui terviku jaoks tähendab avatud maailmakaubandus kindlat võitu. See tekitab üldise ostujõu tõusu ja võimaldab kõikidel edukatel tootja- tel oma toodangut müüa, tuues tulusi nii omanikele kui töötajatele. See pole rahustuseks nendele ettevõtetele, kes maha jäävad ja lõpuks äparduvad. Ainult et mahajääjate kaitsmine lõpeb

lõpuks ikkagi nende mahajääjate pank- rotiga ja hoopis hullemate sotsiaalsete ja rahanduslike tagajärgedega.

Täna Euroopas, kus terved majan- dusharud mõnedes riikides võitlevad ellujäämise eest kõiki võimalikke va- hendeid kasutades, on avatuse eelistest arusaamine ja selle paratamatuse tunnista- mine täna maailmas väga tähtis.

Muidugi, miski pole maailmas ideaalne. Täna on kõigil, nii Euroopa Liidu liik- mesriikidel kui ka Euroopa Komisjonil palju tööd, et kaitsta ja arendada nelja vabadust.

Mida küll riikides välja ei mõeldaks, et oma tootjate konkurentsieeliseid luua! Klassikaline on näide, kuidas ühes riigis takistati teises riigis toodetud mu- runiitjate turustamist, kehtestades mu- runiitjatele lubatud müüriid, mis loomulikult oli soodus omadele. Euroopa Liit näeb palju vaeva, et ühtlusta- da standardeid ja erinevaid kvaliteedi, toiduohutuse ja tervisekaitse nõudeid, et vältida nende nõuete kasutamist ebaausas konkurents. Riigiabi, oma ettevõtete toetamine riigi raha või mak- susoodustustega, on teine selline vald- kond, kus käib pidev võitlus. Euroopa Komisjon algatab liikmesriikide vastu aastast üle tuhande menetluse riigiabi reeglite rikkumise vastu. Konkurentsieeliseid luuakse kaudsete maksude abil. Tuntuim on kütuse ja sigarettide müük Luksemburgis. Selle väikeriigi piirid on ääristatud bensini ja alkoholiga.

Kapitali vaba liikumine äratav aeg-ajalt tähelepanu. Mõned suured tehingud on toonud kaasa valitsuste ebaterve huvi ja sekkumise. Aga aastast annab Euroopa Komisjon loa ligi tuhandele piiriülesele firmade ühinemise ja ostmise leppele, nii et tervikuna on kapitali liikumine enam-vähem vaba.

Siiski – praegu on elava arutelu teemaks nn. Gazpromi klausel, mis lubab pii- rata kapitali vaba liikumist, kui sellega luuakse oht Euroopa julgeolekule. See on liberaalide jaoks keeruline küsimus. Julgeolekuaspekt on selge, aga kuidas tagada, et seda ei hakata kurjasti tar- vitama, ka siis, kui selleks pole piisavat põhjendust? Avatud majanduse poolda- jale võiks olla argumendiks piirangute kasuks suhe majanduse vastastikusse avatusse. See tähendab, et ei saa anda võimalusi kapitalile, mille tugevus ei seisne mitte majanduslikus tõhususes, vaid mis põhineb mingitel muudel as- jaoludel. Kapitali vaba liikumine ei saa soodustada majanduse suletust kusagil mujal. Kapitali vaba liikumine saab olla turumajanduse edendajaks, mitte hävi- tajaks mõnel muul turul.

Kus on piir keelamise ja vabaduste vahel?

Kõikides riikides ja ühiskondades eksis- teerib ürgne tung inimeste tegusid suu- nata ja keelata.

Ilma keeldude ja käskudeta ühiskonda korraldada ei saa. Küsimus on – kus on piir keelamise ja vabaduste vahel? Mil- lest lähtudes seada piirid vabadustele ja millest lähtudes keeldudele?

Ma ei hakka siinkohal John Stuart Milli ümber jutustama. Igale vabadusi armas- tavale mõtlejale on tema vabadusekä- sitlus tuntud klassika. Meenutan vaid, et Milli järgi vajab üksikisiku vabadus korraldamist, kui see kahjustab teise või teiste isikute vabadust. Aga see on sel- gesti väga üldine põhimõte, mille vastu ei saa kellelgi midagi olla, küsimus on – mida see praktiliselt tähendab ja kui- das seda tegelikkuses järgida.

Kui vaadata praktilist poliitilist elu, siis võib märgata, et erinevates ühiskonda-

des piiratakse üksikisiku vabadusi kahel põhjusel. Üks põhjus on, et kui seda va- badust mitte piirata, tekivad kas ohud või suured riskid teiste inimeste vaba- dustele, ja ka elule ja tervisele. Kõige loomulikum näide on autoliiklus. See on kõikjal karmide keeldudega piiratud. Ei mingit vaba valikut. Sõidad paremal pool, peatud punase tule ees, ei sõida sinna, kuhu liiklusmärk keelab sõita. Kui selliseid keeldusid poleks, oleks ris- kid teistele inimestele talumatult suu- red. Rõhutan – riskid. Kui keegi punase tule alt läbi sõidab, ei tähenda see veel, et ta automaatselt õnnetuse põhjustab. Aga kas panna valgusfoor ristmikku re- guleerima või usaldada isereguleerumist, see on juba valiku küsimus.

Sama lugu on näiteks keeluga võtta suurtele spordivõistlustele, mis toimu- vad suurtele staadionitel, kaasa alkohool- seid jooke. Risk, et see mõjutab emot- sioone niivõrd, et rahvahulgas väljuvad kontrolli alt, on väga suur.

Usaldamatus üksikisiku vastu

Hoopis teine lugu on nende piirangute- ga, mida nii kangesti tahetakse kehtesta-

da alkoholi müügi aegadele. Kus on risk vabadusele? Miks on keelamisele põhi- nev ühiskonnakorraldus halb?

Sest see põhineb usaldamatusel üksikisi- ku vastu.

Keelates alkoholimüügi mingitel ab- surdsetel kellaegadel, peetakse rahva enamikku vastutusvõimetuks, inimes- teks, kes ei suuda ise oma alkoholitarvi- tamist juhtida. Samas võtab võim endale vastutuse olla enamikust inimestest tar- gem, teades, mis on inimesele hea ja mis on halb, võttes seega inimeselt vastutuse oma tegude eest. Inimene, kes juua täis peaga tegi mingi pahanduse, saab alati öelda – mina pole süüdi, sest ma ostsin pudeli viina enne kaheksat! Mõni amee- rika-tüüpi advokaat võiks riigi vastu kena kohtuasja kokku keerata.

Teine põhjus, miks üritatakse piirata üksikisiku vabadust oma asju ise otsus- tada, on see, et keegi arvab, et üksikisik võib otsustada rumalasti. Seetõttu ei saa teda usaldada ja otsustamine tuleb anda mingi hoopis targema jõu kätte. Selleks on tavaliselt riik. Riik kipub tihti üksik- isiku vabadusi piirama. Milleks vabadus

Foto: Andres Haabu, Äripäev

Foto: Postimees/Scampix

igasuguseid asju rääkida ja kirjutada? Inimese vaimne maailm võib häiritud saada.

Keelame alkoholimüügi mingitel kellaaegadel, sest muidu joovald ennast täis ja hakkavad laamendama. Alkoholimüügi piiramine teatud kellaaegadega on rahva tervisele kasulik. Keegi teab seda. Tahtmata pikalt arutleda selle üle, miks alkoholi ostmine pärast kella kaheksat on tervisele halvem kui enne kaheksat, tahan ma arutleda selle näite põhjal vabaduse piiramise põhjendatuse üle. Keegi teab paremini, kui üksikisikute kogum, mis on neile hea ja mis mitte. Suur Vend, poliitbüroo, keskkomitee, valitsus. Nemad teavad. Sina ei tea, mis on sulle hea. Avame uuesti Hayeki „Tee pärisorjusesse”, loeme uuesti **Coudenhove-Kalergi** „Totaalset riiki, totaalset inimest”. Loe me uuesti **Orwelli**.

Üksikisiku vabaduse piiramine selle põhjendusega, et mingi kollektiiv oskab üksikisiku eest paremini otsustada, on kaheldava väärtusega tee. Liberaalne maailmavaade peab sellisele asjale vastu astuma.

Kõik need, kes nii hullusti vihkavad li-

beraale, on eelkõige just need, kellele on vastuvõetamatu austus üksikisiku vastu, vaba inimese vaba tegutsemine on neile tõsiselt häirivaks asjaks. Nad ei suuda taluda, et maailmas on palju inimesi, kes mõtlevad teisti, räägivad teisiti, käituvad teisiti, kui neile tundub õige olevat. Nad mitte ei lepi erinevate mõtete, erinevate tegude, erinevate kõnedega, vaid asuvad jõuga üksikisiku toimetamist ja kõnelemist endale sobivaks väänama. Riigi võimalused on siinkohal kõvasti abiks.

Enamik inimesi ei joo ega laaberda. Seetõttu on vastik olla mitte usaldatud. Mitteusaldamine toodab kodanike protesti oma riigi vastu. Riik, kes ei usalda oma kodanikke, võtab vastutuse nende asjaajamise eest endale. Ebaõnnestumise korral võib see olla katastroofiliste tagajärgedega.

Jean Monnet on kirjutanud huvitavad mälestused. Üks tähelepanuväärne mõtisklus on seotud prantsuse ja inglise rahva erineva käitumisega sõja puhkemisel. Samal ajal, kui prantslased jätkasid endist elu, pidades sõda eelkõige valitsuse asjaks, mobiliseerus kogu inglise

ühiskond, nagu üks mees! Ajalugu me ju tunneme ja teame, mis edasi sai. Kas pole tähelepanuväärne!

Aga kuidas võidelda nendega, kes joovald ja laaberdavad, häirivad kaasinimesi?

Siin on klassikalisel liberalismil vastus – isereguleeruvat ühiskonda peab toetama kasvatus ja haridus. Hästi kasvatatud inimene ei joo ega laaberda, olenevata kellaajust, millal saab viina osta ja millal mitte. Hästi kasvatatud inimene ei viska kunagi oma prügi metsa alla, teadmata, kas selle kohta on keelav seadusepügal olemas või mitte. Hästi kasvatatud suitsetaja suitsetab nii, et see ei häiri kaasinimesi. Ta ei suitseta inimeste kodus, kes tubakasuitsu ei talu.

Inimeste vaba liikumine

Üks tänapäeval väga oluline ala, kus ristuvad nii vabadus kui õilis väärtus ja põhimõte, vabaduse kaitsmine, arendamine ühelt poolt ja riskid, mida suurem vabadus kaasa toob, on inimeste vaba liikumine. On üks Euroopa Liidu aluspõhimõtteid, mis on kirjas Euroopa lepingus (artikkel 18), et igal Euroopa Liidu kodanikul on õigus vabalt liikuda ja elada kõikjal Euroopa Liidus. Ilma viisadeta, ilma elamislubadeta. See kõik tundub meile nii tavaline, me oleme sellega nii harjunud, et ei tule meelde, et Eesti kodanikud said vabamalt liikuma alles 1997 (kui Soome andis meile viisavabaduse ja muud Euroopa riigid kiiresti sellele otsusele järgnesid). Euroopas kehtib vaba liikumine lõplikult alles 1993. aastast. Kes tahab vanu aegu meelde tuletada, lugegu **Remarque**'i. Veel parem – meenutagem nõukogude aegu ja näiteks nn väljasõidutoimikuid! Euroopa Liidu sees on asi enam-vähem selge. Takistusi liikumisele ei ole, või on need erakorralised, näiteks jalgpal-

li maailmameistrivõistlustega seotud. Tugevdame vaba liikumisega seotud politseikoostööd, mis on määratud maandama riske, seotud suurema liikumisvabadusega.

Aga liberaalide jaoks ei saa jääda märkamatuks, et liikumisvabadus pole kaugeleki ülemaailmne võimalus. Pigem vastupidi. Suur vaba liikumise võimalus on privileeg, mida naudivad vaid väheste riikide kodanikud, EL kodanikud sealhulgas.

Euroopa Liitu pürgib Makedoonia. See on endise Jugoslaavia osa. Jugoslaavia kodanikel olid võrreldes nõukogude leeriga

hiiglasuur liikumisvabadus. Täna pääsevad vaba Makedoonia kodanikud viisata ainult Bulgaariasse! Muust (meie maailmast on viisakorraldusega eraldatud serblased, moldaavlased, grusiinlased.

Kuidas suhtuda inimeste vabasse liikumisse tänapäeval – kas peaksime sellele igati vastu seisma või hoopis võimalusi laiendama? Eestit puudutab see küsimus üsna lähedalt. Meil pole probleeme Aafrikast kohale purjetavate illegaalidega, aga meil on ühine piir Venemaaga, kellel on omakorda ühine piir Kesk-Aasia riikide ja Afganistaniga.

Üks sõber helistas mulle hiljuti ja küsis, kas Euroopa Komisjonis räägitakse venelastele viisavabaduse andmisest. Vastus oli lihtne – ei räägita, ei ametlikult, ei mitteametlikult. Aga ma hakkasin mõtlema, miks venelaste vaba liikumine meile nii kohutav, midagi sõnuleletamatult õudset tundub? Ega keegi ju piirikontrolli Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel ei kavatse kaotada!

Käivad läbirääkimised viisalihtsustamise üle, aga needki ei edene suurt, sest selleks on tarvilik rida tähtsaid kokkuleppeid nn tagasivõtu asjus, samuti politseikoostööd. Tähtis on riigi korralduslik võimekus oma kodanike eest mujal maailmas vastutada. Üksikasjades kokkulepimine Venemaa ja Euroopa Liidu vahel läheb raskelt. On see hea või halb?

Tuletame meelde ajalugu. Venemaa valitsejad on alati pidanud üheks tähtsamaks ülesandeks isoleerida oma kodanikud välismaast ja välismaalastest.

Seda tegi **Ivan Julm** (selle kohta on olemas huvitavad dokumendid). Sõjaväelased, kes **Napoleoni** armeed jälitades Euroopasse tulid, läksid tagasi ja hakkasid mässama Venemaa olude vastu (1825 dekabristide ülestõus). **Stalin** represseeris julmalt pärast Teise maailmasõja lõppu neid, kes olid pikemalt Euroopas olnud. Neid kõiki kahtlustati võimalikus reetmises, isegi kõrgeid sõjaväejuhte. Pärast sõda piisas mõnikord silmsidemest välismaalasega Moskva tänaval, et kahtlustada inimest reetmises. Väljasõidutoimikud iga inimese kohta, kes tahtis välismaale minna, olid ju tegelikult kahtlustatava kohta toimetatud uurimise toimikud.

Uue Venemaa tekkega juhtus midagi täiesti ainulaadset. Vene võimud loobusid takistamast oma kodanikke välismaale sõitmast ja välismaalastega suhtlemast. See on enneolematu Venemaa ajaloos. Ärme mõtleme, et kõik venelased on KGB agendid, ärme mõtleme ainult võimumeestele, mõtleme tavalistele inimestele, kes tahavad reisida.

Stalin oli veendunud, et need, kes on läänemaailmas käinud, ei ole enam head sõdurid, kui on vaja seda läänemaail-

ma hävitada. Ja tal oli päris kindlasti õigus. Venelased, kes reisivad maailmas, ei pöördu tagasi mitte külalastatud maa- de vaenlaste, vaid sõpradena. Reeglina muidugi.

Huvitav, kas arvestades praeguste Vene juhtide taotlust nõukogude riik taastada, hakatakse ka kodanike liikumisvabadust piirama? Aga seda on väga raske tagasi pöörata.

Hiljuti tuli uudis, et välismaalaste liikumist Venemaal (Põhja-Kaukaasias) hakatakse oluliselt piirama. Ei ole hea nende välismaalastega kokku saada, ei ole hea. Ivan IV arvas 16. sajandil sedasama.

Inimeste vaba liikumise kohta on öeldud, et vaba liikumisega hingatakse sisse vabaduse õhku. Ja sellest ei tahe- ta enam loobuda. Selle mõttekäigu kokkuvõtteks – kodanike vaba või ka vabam liikumine toodab turvalisust ka naabritele, mitte ei suurenda sõjaohtu. Aga nagu iga teinegi vabadus, vajab see hooldamist, kaitsmist väärkasutuse vastu. See on üks tänapäeva Euroopa tundlikumaid küsimusi.

Lõpetuseks. Vabadus on liberaalse maailmavaate keskne mõiste. See on ülim hüve, see on eelistatim keskkond. Ja see on ka vahend. Aga selleks, et vabadus kui keskkond, kui vahend ei oleks ainult hüüdlause, ning et me ootamatult ei avastaks, et vabadus on vaikselt kusagile ära vajunud, on vaja teravdatud tähelepanu ja vabaduse kui vahendi pidevat hooldamist, kaitsmist ja arendamist. Sageli väikeste ja väga konkreetsete tegudega. ✎

Tugev organisatsioon tõmbab uusi liikmeid justkui iseenesest

Eelmises Reformikirjas oli juttu Puurmani organisatsioonist, kus paar nädalat peale selle loomist võeti valimisvõit. Vaatame, kuidas seal asjad edasi on arenenud. Jõgeva- ja Tartumaa arendusjuht **Terje Trei** kinnitab, et hea seltskond ja inimestevahelised suhted on eduka piirkonnaorganisatsiooni tegevuse alus.

Foto: Reformierakond

Ikka ja jälle küsitakse minult, kuidas toon uusi liikmeid erakonda. Tegelikult ei saa sellele üheselt vastata. Iga liige on erakonnaga liitunud isemoodi. On neid, kes tulevad tuttavate kutsel. On neid, kes liituvad peale põhjalikku tutvumist erakonna programmi ja põhikirjaga. Üks on aga üheselt selge, kedagi ei saa erakonda tuua. Saab kutsuda, aga tulemas on nad ikka ise. Seekord tahan aga rääkida organisatsiooni tugevuse tähtsusest.

Kui erakonna tegevus on suunatud kogu ühiskonna hüvanguks ja riigi jätkusuutliku toimimise tagamisele, siis ei pea kulutama energiat organisatsiooni kasvatamisele, vaid saab tegeleda sisuga.

Toetajad leiavad ise erakonnaga kontakti. Just nii on tekkinud ja kasvanud näiteks Reformierakonna Puurmani piirkonnaorganisatsioon.

Vaid mõni nädal enne 2005. aasta kohalike omavalitsuste valimiste nimekirjade esitamise tähtaega võtsid minuga ühendust Puurmani inimesed ja avaldasid soovi liituda erakonnaga. Lähemal tutvumisel oli üllatus suur. Kohaliku elu-olu edendamise huvitatute hulk oli kahe-kolme mehe asemel tervenisti 23 inimest. Nende hulgas nii naisi, nii noori kui vanu. Üheskoos oldi jõutud otsuseni, et just Reformierakond on see erakond, kelle nime all soovitakse minna valimistele ja mis peamine: minnakse valimisi võitma! Mõeldud-otsustatud ja nii tehtigi. Tuli võit ja asuti valla asja ajama.

Tänaseks on kaks aastat möödunud. Eks ole olnud tagasilööke ja ka positiivseid õppetunde. Üks on aga selge – meeskond töötab ja need, kes esialgu erakonnaga ei liitunud, on seda teinud vahepealsel perioodil. Õppisid lähemalt tundma ja tegid oma otsuse. Mis aga peamine: valijate ootusi ei ole petetud. Puurmani valla areng liigub edasi.

Kaks aastat asutamisest

Septembris teatas Puurmani keskera-kondlasest vallavanem Rauno Kuus Puurmani piirkonna ühele asutajaliikmele, Aare Käärsoole, et temagi soovib ühineda Reformierakonnaga. Selleks ajaks oli ta juba Keskerakonnale esita-

Foto: Puurmani PKO

Terje Trei, Aare Käärsoo ja Rauno Kuus kohas, kuhu Puurmani vallas tahetakse rajada uus kultuurimaja.

nud lahkumisavalduse ja soovis kohtuda Reformierakonna maakonnajuhi ning arendusjuhiga. Kohaliku piirkonna juhatuse toetas Kuusi avaldust ning kohatumisel selgus, et erakonnavahetus ei olnudki nii ootamatu. Vallavanem oli juba pikemat aega tülis oma sisemise minaga. Ei olnud enam rahul Keskerakonna poliitilise tegevusega ja kui augustis toimunud kongressil selgus, et mingeid muudatusi tulemas ei ole, siis sai otsus vormistatud. Kohalik piirkonnaorganisatsioon on andnud kinnitust, et reformierakondlased on asjalikud inimesed, kes tegutsevad ennastsalgavalt kogukonna hüvangu nimel ja seega ei olnud valiku tegemine keeruline.

Kuidas tuua liikmeid erakonda?

Tuleb tegeleda oma asjaga, teha seda hästi ja siis on sõpru ja austajaid. Tegeleme sisuga ja siis ei ole muret, kuidas tühja kotti püsti hoida. Seni oleme sellega hakkama saanud ja ma ei kahtle hetkekski, et nii läheb ka edasi: täiendame oma programmi ja ei lase end häirida konkurentide pilgetest, et oleme „pehmeks” muutunud. Vaatamata sellele, et meie programmis on oluliselt täienenud sotsiaalne pool, oleme endiselt ettevõtluse toetamise lipulaev. Ettevõtlusega loodud rikkus ja laekuv maksutulu võimaldab pensionitõuse ja lastetoetusi,

mis on tänaseks kõigi Eesti perede elu paremaks muutmas.

Lõpetan Puurmani vallavanema Rauno Kuusi sõnadega: „Olen majandusharidusega ja seetõttu pean oluliseks tugevat ettevõtluskeskkonda, kuid kindlasti on vajalik pöörata tähelepanu ka sotsiaalküsimustele. Reformierakond on just selline erakond, mis selle kõigega tegeleb ja mille liige soovin olla.”

Keit Pentus: Tuumaenergiast paanikata

Keit Pentus
Riigikogu Reformierakonna
fraktsiooni esimees

Tuumajaamaga olevat asjad lihtsad, leidis üks ajakirjanik. Saab olla kas tuumajaama poolt või vastu. Vahepealset seisukohta – et oleks sellise jaama poolt, mis on natuke nagu tuumajaam ja natuke nagu mitte-tuumajaam – lihtsalt pole.

Ma ei tea, kui paljud nendest kümnekonnast Riigikogu liikmest, kes kell 6.30 ühel kaunil esmaspäeval hommikul Soome Olkiluoto tuumajaama sõitsid, olid selle „lihtsa” valiku enda jaoks juba eelnevalt ära teinud. Nagu ei tea ma ka seda, kui paljud neist olid lisaks emotsioonidel põhinevale sisemisele

arvamusele vaevunud tuumaenergeetika teemaga varem veidi põhjalikumalt tutvuma. Pärast toda käiku olid igal juhul kõik targemad.

Tuumajaamade renessanss kogu maailmas

Tuumaeenergeetika debatt ei ole praegu käimas ainult Eestis või Baltimaades. Uue tuumajaama ehitus on õige pea algamas Prantsusmaal. Ka Suurbritannia uus peaminister on juba kinnitanud oma toetust n-ö uue põlvkonna tuumajaamale. Samasugused arengud on Austraalias, Ameerika Ühendriigid on tõenäoliselt rajamas pärast aastakümnete pikkust pausi vähemalt kümnet uut reaktorit. Soomes, sealsamas Olkiluotos, on kolmanda reaktori ehitus käimas ja neljanda alustamise üle debatt juba alanud. Ka Rootsi, kus 80ndatel otsustati tuumaenergeetikast järk-järgult loobuda, on tasapisi kompamas võimalusi kunagise otsuse ümbervaatamiseks. Ajakirjal „Economist” oli hiljuti kõigi selliste arengute kirjeldamiseks küllalt poeetiline termin välja pakkuda – me elavat tuumaenergeetika renessansi perioodil.

Poeetilise termini taga on aga küllalt karm reaalsus ja ratsionaalne arvestus. Tuumaeenergeetika kasuks otsustavate riikide argumentatsioon on enamasti sarnane – elektritarbimine kasvab pidevalt (mõelge kas või enda näitel, palju te viimase aastakümne jooksul olete endale näiteks erinevaid elektritarbivaid kodumasinaid soetanud...) ja kasvava energiatarbimise rahuldamine valdavalt ebastabiilsetest riikidest pärit nafta ja gaasi abil võib muutuda ühel

hetkel julgeolekuriskiks. Venemaa kome aegajalt oma suva alusel gaasikraane kinni ja lahti keerata on teinud läänemaailmale tegelikult teene. Teadmine, et energijulgeolek ei ole sõnakõlks, on seeläbi palju kiiremini pärale jõudnud.

Hind määrab palju

Tuumaeenergeetika tundub ahvatleva alternatiivina ka seetõttu, et tegu on tarbijale lõpptulemusel suhteliselt odava energiaga. Tõsi – tuumajaama ehitami-

elektritarbimise vajaduse (kujutage ise kõrvale põlevkivi hunnikuid, mis sama tulemuse annaksid).

Kõigi tuumajaamade (kahe aasta taguse seisuga oli maailmas kasutuses ca 440 tuumajaama, käis ca 20 uue reaktori ehitus ja ca uue 40 reaktori planeerimine) aastane uraanivajadus on ca 68 000 tonni, kusjuures järjest enam pingutatakse selle nimel, et kasutatud kütust oleks võimalik taaskasutusse võtta. Praegu teadaolevate uraanivarude

Foto: Hannes Astok

Olkiluoto tuumajaama aknast paistavad uue reaktoribloki ehitusel kõrguvad kraanad.

ne on väga kallis ettevõtmine (Soome Olkiluoto uue reaktori maksumus on 3 miljardit eurot), kuid toodetava energia lõpphind on tänu vähesele tooraine vajadusele oluliselt madalam, kui näiteks gaasist või põlevkivist toodetud energial. Tooraine kulumisest rääkides – viis väikese lagritsakommi suurust uraanitükki on kogus, millest toodetav elekter katab neljaliikmelise perekonna aastase

suuruseks hinnatakse üle kolme miljoni tonni, mida jagub ligi pooleks sajandiks. Varude tegelik maht on aga arvatavalt oluliselt suurem ning nagu ikka, peab küllap ka siingi paika loogika – mida suurem nõudlus, seda suurem pakkumine. Kui uute reaktorite rajamisel suureneb nõudlus uraani järele, suureneb küllap ka uute uraanikaevanduste arv.

Keit Pentus juhib tuumaelektrist rääkides tähelepanu asjaolule, et uusi, varasemast veelgi turvalisemaid jaamu ehitatakse kõikjal maailmas.

Tuumatooraine tootjad poliitiliselt stabiilsed

Miks on uraan toorainena suuremat energiasõltumatust tagav kui näiteks gaas või nafta? Üle poole toodetavast ja tuumaenergeetikas kasutatavast uraanist pärineb Kanadast ja Austraaliast. Miks Kanada ja Austraalia on kindlamad partnerid, kui näiteks Venemaa – see küsimus vast ei vajagi vastamist.

Kuna tuumaenergeetika kasutamise vastu võitlejatena on enamasti tuntud ennast rohelisteks nimetavad poliitilised jõud, tundub esialgu pisut paradoksaalsena see, et tuumajaamas elektri tootmise tulemusel ei eraldu praktiliselt üldse kliima kallal hullu tööd tegevat süsihappegaasi. Kasvuhoonegaaside suurte heitkogustega hädas olevas Soomes on ka see asjaolu üks põhjustest, miks tuumaenergia riigis laialt aktsepteeritud on.

Jäätmeid pole palju

Olkiluoto tuumajaama suurima üllatuse pakkus aga ilmselt ruum, mis avanes mitmete kihtidena paiknevate turvaseinte ja uste tagant ja mida täitis nii umbes koolivõimla suurune neljaks jagatud sügav bassein. Mõistagi ei olnud tegu töötajate õhtuseks kumbluseks mõeldud kohaga – basseinis säilitatakse kogu Olkiluoto tuumajaama kasutuses olnud aja (ehk 30 aasta jooksul) jooksul tekkinud kasutatud kütuse jääke.

Kapslitesse „pakitud” ligi nelja meetri pikkused vardad (mis oma olemuselt moodustavadki tuumareaktori n-õ südame) eemaldatakse reaktorist, jahutatakse ja ladustatakse siis aastakümneteks sinnasamasse basseini. Just vesi on see vahekiht, mis radioaktiivsuse neutraliseerib. Üllatavaks asjaoluks ei olnud mitte basseini vee selgus, vaid tõsiasi, et kogu 30 aasta jooksul tuumaenergia tootmisel jäätmed asusid sealsamas, ühes suhteliselt väikeses basseinis.

Neid, kes basseini ääres jalutades tuumajaama sisenemisel taskusse libistatud kiirguse näidikut õige mitu korda piilusid, oli terve hulk. Kuidas ikka saab nii, et siinsamas, mõne meetri kaugusel on sadade kilode kaupa tuumajäätmeid ja mõõdik kinnitab endiselt – kiirguse tase „0,000”? Tšernobõliga seotud halvad mälestused on ilmselt kõigil visad kaduma, aga Olkiluotos tuli tõdeda, et kordades karmistunud turvalisuse nõuded ja maailma tipp-tehnoloogia on siiski midagi muud, kui 80ndate aastate NLiidu tehnika.

Leedu tuumajaam on õige valik

Leetu rajatavat tuumajaama puudutavad otsused ei kannata enam kaua oodata. Ignalina õige pea juba igast otsast logisevates energiablokkides tuleb tootmine lõpetada 2009. aastal. Tuumaenergia katab Leedu praegusest energiavajadusest aga enamuse... Eesti osalemine uues Soome tuumajaamade eeskujul tipp-tehnoloogiat kasutava Ignalina II rajamises pole mingi kinnisidee. Tegemine on otsese võimalusega meie energeetika-alast sõltumatust suurendada ja vähendada orienteerumist vaid ühele või paarile elektritootmise viisile. Eesti on osanud siiani vastu võtta tarku tulevikku puudutavaid otsuseid. Ehk läheb selgi korral samamoodi. Riigikogu Reformierakonna fraktsioon on igal juhul arvamusel, et Eesti peaks Leedu tuumajaama rajamisel kaasa lööma.

Näidis sellest, kuidas lõppladustatakse kasutatud tuumakütust

Reformierakonna laienemine Põlvamaal

Reformierakonna Põlvamaa arendusjuht **Janis Kukk** meenutab, kuidas Põlvamaal jõuti niikaugemale, et esimese maakonnana oli igas omavalitsuses Reformierakonna piirkonnaorganisatsioon.

Reformierakond asutati 13. novembril 1994. Õige peatselt pärast erakonna asutamist tekkis erakonna rakuke ka Põlvas. Esimeseks Põlvamaa organisatsiooni juhiks sai Teet Helm, kes oli ka üks Reformierakonna asutajaliikmetest ja on kohal olnud alates

Reformierakonnale nime panekust ja esimestest koosolekutest. Algul toimiski Põlva piirkonnaorganisatsioon tugi-kohtadega nii Põlvas kui Rāpinas Teet Helmi juhtimisel. Suure panuse Reformierakonna arendamisse ja liberalismi ideede levitamisse Põlvamaal andsid

sellel ajal veel Margus Timmo, Rein Kruus ja Aivo Kalle, kes enamjaolt tegutsesid Põlva piirkonnas, ning Vello Solna, kes koos Teet Helmiga vedas erakonda Rāpinas.

Põlvamaa reformierakondlased on aastate jooksul korraldanud palju toreid ühiseid ettevõtmisi. Vasakul erakonna alustala Põlvamaal – Teet Helm.

Foto: erakogu

➤ Eesti Vabariigi 77. aastapäeva puhuks Põlva ballil välja antud Siim Kallase pildiga „raha“.

Teet Helm: „Alguses oli vaid üks Põlva piirkonnaorganisatsioon tugikohtadega Põlvas ja Rāpinas, kuid rohkem tegutseti Rāpinas. Põlva piirkonnaorganisatsiooni tugevust juba sel ajal näitas asjaolu, et Põlvas korraldati 1995. aastal Vabariigi 77. aastapäeva tähistamiseks ball, kus kohal oli selle aja enamus tippoliitikud, eesotsas Siim Kallasega.“

Esimestel kohalikel valimistel võeti Rāpinas ainuvõim

1996. aasta kohalike volikogude valimistel oli Reformierakond Põlvamaal väljas oma nimekirjaga Põlva linnas, Põlva vallas, Rāpina linnas, Valgjärve ja Vārskas vallas. Põlva linnas saadi 29,9% toetus (545 häält) ja 17 volikogu kohast 6 kohta, Põlva vallas 19,5% toetus (290 häält) ja 15 volikogu kohast 1 koht, Rāpina linnas koguti 50,4% toetust (693 häält) ja 13 volikogu kohast 7 kohta, Valgjärve vallas oli toetus 15,8% (124 häält) ja 9

volikogu kohast saadi 1 koht, Vārskas vallas andis 17,4% toetus (176 häält) ja 13 volikogu kohast 2 kohta.

Eraldi piirkonnaorganisatsioone hakati looma 1999. aasta sügisel, kui loodi piirkond Rāpinasse, mille juhiks sai Teet Helm, kes meenutab: „Kuna Rāpinas ja Põlvas olid tegusad inimesed, oli ühel hetkel aeg küps luua kaks erinevat piirkonnaorganisatsiooni.“ Teiste reformierakondlaste sõnul muutus aga Põlva rakuke Rāpina organisatsiooni loomise- ga esialgu veidi nõrgemaks, kuna senine juht Teet Helm hakkas tegutsema rohkem Rāpina kandis.

Arendusjuht andis uue hoo

2000. aasta alguses oli Põlvamaal 61 reformierakondlast. Kui 2000. aastal asus maakonnas tööle arendusjuht Moonika Lehtniit, hakkas erakond Põlvamaal kiirelt laienema. Tollastest protokollidest

on näha, et agaralt korraldati koosolekuid, arutelusid, kutsuti külalisi, haarati tublisti juurde uusi liikmeid ja tegeldi ka noortega. Väga aktiivsed olid Põlva noored. Põlva maakonnaorganisatsiooni 2000. aasta arengukavast on näha, et olemasolevad kaks piirkonda hõlmasid tegelikult palju rohkem valdasid:

Põlva piirkonda kuulus lisaks Põlva linnale inimesi ka Põlva vallas, Vastse-Kuuste, Kõlleste, Laheda, Kanepi ja Valgjärve valdadest.

Rāpina piirkond hõlmas Rāpina linna, Rāpina, Ahja, Mooste, Mikitamäe, Vārskas, Orava ja Veriora valdades elavaid Reformierakonna liikmeid.

Meelis Mälberg eelistas Põlvamaad Tallinnale

2001. aasta novembris valiti Põlva maakonnaorganisatsiooni juhiks Meelis Mälberg, kes tegutseb sellel kohal tänaseni. Meelis on tuline Põlvamaa pat-

rioot, kes võimaluse nimel kodukohas tegutseda on loobunud isegi Riigikogu liikme mandaadist.

Moonika ja Meelise tubli koostöö tulemusena loodi vähem kui aastaga kaheksa piirkonnaorganisatsiooni:

- 22. novembril 2002 Mikitamäel, juht asutamisel Moonika Lehtniit. Praegune PKO juht Reti Randoja-Muts.
- 10. detsembril. 2002 Ahjas, juht asutamisel ja praegune juht Mart Vardja.
- 17. detsembril. 2002 Oraval, juht asutamisel Aare Mällo, praegune juht Ülo Plakso.
- 07. jaanuaril. 2003 Vārskas, juht asutamisel ja praegune juht Ahti Kõiv.
- 25. märtsil. 2003 Vastse-Kuustes, juht asutamisel ja praegune juht Lennart Liba.
- 2. mail. 2003 Kõllestes, juht asutamisel ja praegune juht Andrus Seeme.
- 9. mail. 2003 Verioras, juht asutamisel ja praegune juht Peeter Sibul.
- 27. augustil. 2003 Valgjärvel, juht asutamisel Riina Marran, praegune juht Kaido Kõiv.

Arendusjuht Kaido Kõivust sai peagi vallavanem

2004. aasta alguses asus Põlvamaal arendusjuhina tööle Kaido Kõiv ning organisatsioon arenes kiirelt edasi. Loodi veel kaks piirkonnaorganisatsiooni:

- 16. aprillil 2004 Kanepis, juht asutamisel Kristian Sool, praegune juht Urmas Hallap.
- 28. mail. 2004 Moostes, juht asutamisel ja praegune juht Raivo Kangron.

2004. aasta novembris lõpetas Kaido töö arendusjuhina ja jätkas tööd Valgjärve vallavanemana. Ta on edasi Reformierakonna aktiivne liige ja Valgjärve piirkonnajuht. Kaido asemele sai arendusjuhiks Karin Kund. Selleks ajaks oli piirkond moodustamata vaid ühes vallas.

Esimesena Eestis...

10. jaanuaril 2005 loodi Laheda piirkonnaorganisatsioon, mille juht asuta-

misel ja praegune juht on Madis Pütt. Sellega oli Põlvamaal piirkonnaorganisatsioon loodud kõikidesse omavalitsustesse. Põlvamaast sai ühtlasi esimene maakond Eestis, kus Reformierakond on esindatud kõikjal. Karin Kund ütleb: „Reformierakond on poliitiline organisatsioon, mille eesmärgiks on osaleda valimistel, saada võimule ja muuta nii kohalike inimeste elu paremaks. Seega on loomulik, et erakonna organisatsioon on kõikides valdades ja linnades.“ 2005. aasta kevad ja suvi kulusid kohalike volikogude valimisteks valmistumisele. Oktoobri kolmandal pühapäeval võis tehtud tööst rahulolu tunda: Reformierakonna toetusprotsendiks Põlvamaa valijate seas kujunes 29,01 (häälid saadi kokku 4096) ja sellega oldi Põlvamaal erakondade seas kindlalt esimesel positsioonil.

Põlvamaa neljateistkümnest omavalitsusest on Reformierakond praegu võimul kuues vallas: Ahjal, Kõllestes, Oraval, Rāpinas, Valgjärvel ja Vastse-Kuustes. ➤

➤ Rāpina paberivabrik

Kogemuslikust kommunikatsioonist

Peaministri nõunik **Liina Vahtras** arutleb, kuidas oma sõnumeid kõige paremini kohale viia.

Fotod: Lea Tammik

Igasuguse kommunikatsiooni eesmärk on suurendada mõju ja mõjutada valikuid. Kusjuures sõnum ise või sõnumi moodustav tekst polegi alati nii oluline, kui seda on sõnumi vastuvõtmise kontekst, sihtgrupi huvid, emotsioonid, tõekspidamised. Ka ei tasu segi ajada informatiivset kontakti mõjutamise protsessi ja tulemit. Kommunikatsiooni positiivne tulem on saavutatud üksteisemõistmine, teiste sõnadega see, et mingi kommunikatsioonitehnilise vahendi mõjul jõuab tarbija seisukohale (kusjuures hea oleks, kui talle tunduks, et ta on sellele seisukohale jõudnud täiesti iseseisvalt), et ta soovib osta just selle toote, kasutada just seda teenust või hääletada valimistel just selle inimese poolt. Nimetagem seda tarbimisotsuseks.

Edukas kommunikatsioon – aja nõue

Teoreetik kirjeldab eduka kommunikatsiooni võtmeteguritena visiooni, missiooni, mainekujundust, turundusstrateegiat, meediaplaani, sihtrühmasid, kanaleid, sagedust, mõõtmist, eelarvet, eelarvet, eelarvet. Kas ma juba mainisin eelarvet? Edukas praktik aga segab neid komponente eesmärgipärasuse, mees-

konnatöö, loominguilise, otsustus- ja reageerimisvõime, sotsiaalse intelligentuse, kõrge stressitaluvuse, professionaalsete koostööpartneritega. Retsept missugune. Aga tänasel päeval pole kommunikatsiooniteooria enam pelk õpikutarkus. Sellest on kujunenud üks suuremaid kularitikleid või kui soovite – hästi tasuv äri. Organisatsioonipõhiste turundus- ja avalikkussuhetespetialistide kõrval töötavad kommunikatsioonistrateegiaid välja väiksemad ja suuremad agentuurid. Viimase aja trend on loomulikult spetsialiseerumine, sihtgrupipõhisus, suutlikkus globaalse mõtlemise juures lokaalselt käituda.

Nii EMT kui Reformierakond on turuliidrid, kelle sõnumid ning tegevus on sihtgrupipõhised ja järjepidevad

Kuid kommunikatsiooni muudab kogemuslikuks ainult kogemus kommunikatsioonist. Ja just sellest paluti mul Reformikirja lugejatele kirjutada. Kommunikatsioonist üksi võib rääkida lehekülgi, aga võrrelda endist ja praegust kogemust piiratud mahus on isegi ahistav. Enne Reformierakonna kommunikatsiooni divisjoni tööle asumist õnnestus mul neli aastat töötada EMT turunduskommunikatsiooni meeskonnas. Leian organisatsioonide ja nende kommunikatsiooni peale mõeldes kõigepealt päris palju sarnasusi – nii EMT kui Reformierakond on turuliidrid, innovaatilised, suunatud pigem haritud ja ettevõtlikule inimesele, sõnumid on

sihtgrupipõhised ja järjepidevad. Kui EMT on suutnud oma turuliidri positsiooni Eestis säilitada paljuski tänu sellele, et töötatakse kõiges kvaliteedi eest ja nimel, siis ka Reformierakond on vaatamata poliitilise kommunikatsiooni kõige professionaalsemale praktiseerimisele siiski turuliider eelkõige tänu kvaliteedile, ehk et antud lubadused viiakse ellu.

Nagu ütles endine kolleeg Kaja 9aastase EMT-karjääri kohta oma veebipäevikus: „Jah, tõesti: siin antakse töölepingule mitte allkiri, vaid kolm tilka verd”. Ka Reformierakonna kommunikatsioonitööga seob kontoris sebevaid entusiaste enam kui pelk tööleping.

Väärtused loevad

On suur õnn ja väljakutse töötada turuliidritega, sest nende heaks töötades ei saa ega tohi kedagi kopeerida ja see väline stimulaator aitab alati leida uue suuna. Aga mis peamine – ilma toote, teenuse, sõnumi, lubaduse, kandidaadita pole ka kommunikatsiooni, ükskõik kui tasemel on selle realiseerijad. Nii Reformierakonnal kui EMTl pole sellega probleeme. Kuid lisaks kommunikatsiooni ainesele hindavad nii Reformierakond kui EMT omaette väärtusena inimesi, kes julgevad küsida õigeid küsimusi, kes julgevad vajadusel üldistada ja kes ei kardavad vahel intuitsiooni põhjalt otsuseid vastu võtta. ➤

Liina Vahtras soovib organisatsioonidel mõelda nii oma sõnumitele kui nende edastusviisidele.

Igor Ellisson – mootorrattasadulas on inimene vaba

Fotod: Anatoli Makarevitš

Igor Ellisson on rännanud mootorrattaga kolmkümmend aastat Hispaaniast Nordkappini ja itta. Kesk-Aasiani. Kokku on tal rattasadulas kogunenud 400 000 kilomeetrit – mitu tiiru ümber maakera.

Peep Lillemägi

Eestis ja kaugemalgi tuntakse Igorit peamiselt augusti esimesel nädalavahetusel toimuva motomatkajate kokkutuleku Jõgevatreff järgi.

„Esimene kokkutulek toimus 1992. aastal Jõgeva maakonnas Rannal. Kohal oli 120 tsiklimeest, 37 neist olid eestlased,” meenutab Igor. Sellest ajast on Jõgevatreff toimunud igal aastal. Täna-

vu oli viimaste aastate traditsioonilises laagrikohas Kuremaal kohal 2213 osavõtjat ja esindatud oli 15 riiki.

„Meie hüüdlause on, et oleme väga erinevatest riikidest, erineva usu ja nahavärviga, kuid

meil on üks suur armastus – mootorrattasõit, mis meid ühendab,” räägib Igor. Eriti hea meel on tal aga selle üle, et aastate taha on jäänud suhtumine:

FIM Rally puhul võib liialdamata öelda, et tegu oli motomatkajate olümpiamängudega, mille korraldusõigust taotletakse aastaid

nahkkostüümides mootorratturid on üks kahtlane rahvas. Saadakse aru, et tegemist on tõsiste inimestega, kes hindavad professionaalsust ja pedantsust nii tsiklite juures kui ka igapäevatoos. „Ka Kuremaa rahvas on meid omaks võtnud ja juba ootab igal aastal seda nädalavahetust, kui Jõgevatreff tuleb.”

Erilist uhkust tunneb Igor selle üle, et aastatel 2001 ja 2005 korraldas Jõgevatreffi korraldustoimkond kaks Rahvusvahelise Motospordiföderatsiooni (FIM) kalendriüritust – FIM Motocamp'i ja FIM Rally. „Viimase puhul võib liialdamata öelda, et tegu on motomatkajate olümpiamängudega, mille korraldusõigust taotletakse aastaid.” Tegu on kogu maailma motomatkajate iga-aastase aastakokkutulekuga.

FIM Rallyl oli kohal 1600 motomatkajat 26 riigist. Kuna sellel üritusel on oma korraldusformaad, mis muuhulgas nõuab arvestatavat hulka hotellikohti, toimus see Tartus.

Ürituse ettevalmistamist alustati juba 1999. aastal. „Meenutan sellest ajast suurepärasest koostööst

Tartu linnapea Andrus Ansipiga, mis kulges ühegi komistusega. Usun, et sellise ürituse korraldamine oli ka Tartu linnale kasulik,” lausub Igor.

2005. aasta sügisel kogus Igor Torma vallas kohaliku volikogu valimistel pea 5 protsenti kõigist valijate häältest. Ta juhib ka erakonna piirkonnaorganisatsiooni Torma vallas. „Oravatega olen oma klassivenna kaudu suhelnud tegevalikult juba erakonna asutamisest alates. Arvan, et erakonnaga liitumine on

kõige parem siis, kui inimene teeb seda kaalutletult, mitte esimese emotsiooni mõjul. Mina jõudsin selleni, et liberalism on see tee, mis mu maailmavaatega kõige paremini sobib, mõned aastad tagasi. Kui vaadata, mis Eesti on saavutanud, on Reformierakonna osa siin suur. Eelkõige hindan liberalismi kui

vabaduse ideoloogiat, mis rattasadulas vabadusega harjunud mootorratturile hästi sobib,” lausub Igor Ellisson, kes ühe huviala inimestele, motomatkajatele, on Eestit tutvustanud vähemalt sama hästi kui maksumaksja raha eest korraldatud kallid mainekampaaniad. ✓

Golf – härrasmeeste harrastus

Foto: Lea Tammik

Jaanus Rahumägi

Kunagi üheksakümnendatel külastasin üht vana ja väarikate traditsioonidega golfklubi New Yorgis. Selle klubi omanikele kuulub täismõõtmega golfiväljak Queensis. New Yorgi maamakse arvestades ei ole see just odav paigake golfiväljakut pidada. Klubi osanikke on veidi üle saja ja oluliselt rohkem USA rikkamatel rikkamail on ootelehel, et osanikuks saada. See on aga võimalik vaid juhul kui keegi soovib oma osalust müüa ja klubi juhatusele on osanikukandidaat vastuvõetav. Just samal ajal, kui ma klubi külastasin, menetleti seal ühe tuntud ehitus- ja kinnisvaramiljardäri taotlust osanikuks saada. See lükati konsensuslikult tagasi. Põhjus oli selles, et väarika klubi põhimõtetele ei läinud kokku mehe poolt ühes Miami ajalehes oma rikkusega praalimine. See oli muljetavaldav. Sama muljetavaldav oli soovitus kindlasti klubisse tulles golfipintsak selga panna, muidu sisse ei pääse. Ostsin. Õigupoolest oli pintsaku kandmine vaid sisenemisel vajalik. Reeglid põhinesid pikkadel traditsioonidel ja rõhutasid golfi väarikust. Kõik osanikud täitsid neid rangelt vabatahtlikult. See näitas enesest lugupidamist. Mulle meeldib põhimõte: kes peab endast lugu, suudab ka teistest lugu pidada. Hakkasin golfi harjutama.

Golf ongi selline. Väarikas elustiil, mis sisaldab pikki traditsioone. See ei ole ainult füüsilist osavust nõudev sport,

vaid paljudest kirjutatud ja kirjutamata reeglitest koosnev maailm. Alates mängureeglite, riietumisnõuetest ja lõpetades heade tavade ja kommetega. Selles mõttes sarnaneb golf idamaiste võitlus-kunstidega, kus füüsiline pingutus on vaid pool kunstist. Mis puutub golfiväljakul poliitika ja äri tegemisse, siis sellesse ma väga ei usu. Pigem usun, et kaks golfimängijat, kes vahel koos mängivad, usaldavad teineteist alati rohkem. Väarikus kohustab. Ühelt *greenilt* teisele vantsides saab muidugi oma peamised huvipakkuvad teemad esitada ja kaaslast kuulata. Aga mitte enam. Golfiväljakul ei tohi lihtsalt teisi mängijaid oma jutuga segada. Telefoniga rääkimine on *out*. Mängimine vajab täielikku keskendumist ja muude teemadega tegelemine lööb mängurütmi täiesti sassi. Poliitikat ja äri tehakse tavaliselt klubihoones restoranis, kus keskkond soodustab kokkulepete pidamist ja härrasmehelikku käitumist. Arvan, et meie poliitikuid võiks golfi juurde tuua rohkem.

Liigsel golfimängimisel võivad olla ka tüsistused. Üks mu väga hea sõber ei suuda peale golfiga sõbraks saamist enam mitte millestki muust rääkida. Krooniliselt. Kuna ka ta naine on golfiga

➤ Jaanus Rahumägi (pildil Mallorcal) soovib golfi, mis lisaks sportlikule ajaveetmisele õpetab ka väarikust ja kokkulepete pidamist.

väga seotud, räägivad nad naisega samuti omavahel ainult golfist. Olen nende heade sõprade kohal olles keelanud oma majas golfist rääkimise, kuna vastasel korral jäävad käsitlemata kõik muud huvitavad teemad nagu lapsed, teater, raamatud. Seega – ka peale golfiga alustamist jääge alati iseendaks ja ärge muutuge fanaatikuks, sest sõbrad armastavad teid ikka sellepärast, et te olete sellised nagu olete, mitte sellepärast, et te korraga golfi mängite. Kas olete valmis kuulama pidevalt retsensiooni ainult ühe näi-

Golf on meeleolukas mäng, mis sobib nii meestele kui naistele

dendi kohta, mis sellest, et eri truppide esituses? Ei ole. Seega: ärge sundige ka oma sõpru kuulama ainult juttu sellest, millise nurga alt te palli tabasite ja kui kaugelt see lendas, mis asjaoludel see piisavalt ei lennanud ja kuidas te vale „raua” valisite jne.

Nii või teisiti on golf meeleolukas mäng. Sobib nii meestele kui naistele. Minu naine Mari mängib ka. Golf pakub siukaid reisisihte ja on suurepärase võimalus luua uusi sidemeid üle maailma. Soliidne ja väarikas ajaviide. Soovitan. ➤

Operatsioonilauast volikoguhaamrini

Arst ja Keila linnavolikogu esimees **Andrus Loog** kirjeldab ühte oma tööpäeva. Küllap tuleb sadadele reformierakondlastele kirjeldatu kuidagi tuttav ette. Sarnaseid päevi, millesse mahub nii pereelu, kutsetööd kui kohaliku kogukonna tulevikule mõtlemist, leidub nendegi elus.

Andrus Loog operatsioonitoas.

Fotod: erakogu

6:30 Hommikune äratus on 6:30, kiirelt pesu ja sööma. Noorem tütar Katriina jõuab emaga koos lasteaeda minna, musi-kalli nagu tavaliselt. Siis autosse ja sõit Keilast Tallinnasse, et jõuda poole üheksaks Ida-Tallinna Keskhaiglasse polikliiniku vastuvõtule. Tallinnasse-sõidu ajal on mahti veelkord peast läbi lasta eile hilisõhtuni kestnud Reformierakonna fraktsiooni istung. Peamine probleem: kuidas luua lastele rohkem vaba aja veetmise võimalusi. See on kohaliku võimu üks olulisi ülesandeid, mis aitab ära hoida palju probleeme.

8:30 Vastuvõtul on kümnekond haiget. Nagu tavaliselt. Mõned neist on oodanud arsti juurde pääsemist kaks kuud. Tavaliselt lähevad selle ajaga haigused kas ise üle või satuvad haiged erakorralise meditsiini osakonda...

10:15 Vastuvõtt läbi, kodukliinikust juba helistati: haige on operatsioonilaua ootamas. Vanem naisterahvas, jalg

valutab, magada ei saa, põhjuseks see, et jalga ei jõua verd. Korra on prouale juba uus veresoon pandud, ateroskleroos on aga salakaval haigus, areneb vaatamata löikusele edasi ja ummistab sooned uuesti. Igal järgmisel korral uusi sooni pannes on risk suurem, et löikus lõpeb amputatsiooniga. Operatsioonilaua õnnestub säärelt leida üks päris suur pooleteise-millimeetrine soon, mille sisse verd juhtida.

Operatsioon saab läbi. Tass kohvi, õnneks on õdedele kommi toodud. Lähen ambulatoorseid haigeid konsulteerima. Eesti inimese kannatus on piiritu – kuu aega kodus valutava jala ja gangreenis varbaga. Magada pole saanud, kui lap-

sed poleks arsti juurde toonud, ei oleks äkki jõudnudki... Veel mõned haiged väiksemate probleemidega, kes saavad abi ka ilma operatsioonita.

12:00 Järgmine haige on operatsioonitoas juba valmis. Noor mees neerupuudulikkusega. Kuna mehe neerupuudulikkus on sellises staadiumis, et vajalik dialüüs, on kolleegid saanud haige selleks, et rajada mehe käele ühendus veeni ja arteri vahel. Selline ühendus on vajalik, et dialüüsi saaks teha väiksema vaevaga.

Löikus tehtud, jõuan veel sidumistoas haiged üle vaadata. Arsti kohalolek sidumise juures omab pigem sotsiaalset

tähtsust, tegelikult saavad õed sellega kõik ise väga hästi hakkama. Sissekanded haiguslugudesse. Õnneks on kogu haiguslugu tänapäeval elektrooniline, muidu ei saaks vahel ka ise järgmisel päeval aru, mida kirjutatud...

13:45 Nüüd algab teine elu. Kuna on volikogu päev, siis vaatan veelkord materjalid

üle. Enamuses on päevakorras pikalt ettevalmistatud asjad. Kiikan ka e-kooli, kuidas lastel on läinud. Küll on hea, et sel ajal, kui ise sai koolis käidud, sellist võimalust polnud, sai halva uudise edastamist vanematele ajastada. Nüüd üllatan mina sageli lapsi sellega, et räägin, millised hindend neil on. Õnneks on lapsed tublid, polegi õieti millegagi õiendada, ja peab teinekord „nelja” peale nina krimpisu tõmbama.

16:00 Volikogu istung. Mõne päeva pärast saab aasta, kui Reformierakond Keilas pärast lühikest võimupuhkust

jälle valitsema asus. Kuna ülekaal volikogus minimaalne, on distsipliinil tähtis koht.

17:25 Päevakorras linna arengukava. Üle mitme aasta on see dokument korralik ja mis peamine, reaalsusega arves-

Linna arengukava on korralik ja reaalsusega arvestav

tav. Opositsiooni küsimused on naljakad ja näitavad pigem, et nad pole kas asjaga tutvunud või ei taipa: linna arengukavas ei saa eraettevõtjatele kohustusi seada.

Noortesporti toetamise kord. Eelnõu sai kaua-tehtud-kaunikene, ehk siis väga hea. Toetust ei saa enam mitte spordiklubid, vaid lapsed. Toetuse suurus peaks Keilas olema Eesti suurim.

Ka Keila ei ole jäänud ilma alkoholi müügiaja piiramise eelnõuta. Ei, meil ei läinud see läbi. Meil on ju olemas alkoholiseadus ja avaliku korra eeskiri. Kõik see, mille vastu võiks ajaline piirang võidelda, on nendes õigusaktides kirjas.

Miks me siis ei suuda neid täita? Halesnaljakalt juhtus sellinegi lugu, et üks eelnõu algatajatest, kelle isale kuuluvat poelt võttis linnavalitsus alkoholimüügi loa, asutas kohe uue äriühingu. Nüüd on siis Keila kõige kurikuulsama viinapoe omanikuks volikogu liige, kes võitleb alkoholi müügiaja vastu. Pood on teada kohana, kust poisid koolist tulles, ranitsad seljas, lähevad õlut ostma...

Päevakorras on ka mõned detailplaneeringud, peamiselt väikeelamute ehitamiseks. Kõik uued linnaelanikud vajavad lasteaia- ja koolikohti. Uut kooli on Keilasse väga vaja, tegemist on Reformierakonna suurima valimislubadusega. Kahju ajast, mis võimupuhkusel olles kaduma läks, nüüd peab sedajagu rohkem pingutama. Täna sel volikogu istungil anname otsusega Keila Hariduse sihtasutusele kooliks maad eesmärgiga projekteerimisega võimalikult kiiresti edasi minna. 2009. aasta septembris peavad lapsed käima uues koolis.

Õnneks läks istung rahulikult, väga suurt vastuseisu polnud. Vaid endine linnapea, kes nüüd on oma väärilise koha leidnud Keskerakonnas, hääletas nn koolieelnõule vastu. Aga mis parata, ta pole aru saanud sellestki, mis vahe on käibemaksul ja laenuintressil...

19:35 Jõuan enne kojuõitu läbi käia ka maja krundilt. Lastele peab ju uusi-seid viima, kaugel asjad on. Õnneks on meil vedanud nii projekteerija kui ka ehitajaga. Paar nädalat ollakse küll graafikust maas, aga edasimineku on päevaga jällegi märgatav. Paari nädala pärast peaks ukseid-aknad ette saama ja jõulud tahame veeta uues kodus. ♣

Põline mulk, kes suunab kodukoha arengut

Viljandi linnapea **Kalle Jents** on heas mõttes täiesti tavaline reformierakondlane pere, hobide ja igapäevatööga linnapea kabinetis.

Foto: erakogu

➤ Muusika on Kalle Jentsi köitnud lapsepõlvest peale.

Selle aasta 22. juunil sain 50-aastaseks. Sündinud olen Karksi-Nuias, kus lõpetasin ka keskkooli. Minu vanemad elavad tänini seal. Nende vanemad ja vanavanemad on pärit Karksi kandist, nii et olen sügavate juurtega mulk. Peale Tartu Ülikooli juuraõpinguid olen 1980. aastast tänini elanud Viljandis.

Muusikapisik haaras seitsmendal eluaastal

Keskkoolipäevil oli mul kange tahtmine näitlejaks saada, aga kuna lavakunstika-

teedrisse võeti vastu üle aasta, siis 1975. aastal, mil pidin kooli lõpetama, vastuvõttu ei toimunud. Üritasin siis lõpetada kaks klassi korraga, mis aga tollase bürokraatia tõttu ei olnud kohe kuidagi võimalik. Tagantjärele arvan muidugi, et ega must vist teab mis asi näitleja poleks saanud. Tartu päevil aga näitlesin hoolega ülikooli näitetrupis ja eks seal sai siis seda näitlemistungi maha rahustatud.

Et vanemad panid mind juba 7-aastasena muusikakooli, siis sealt sai alguse minu „muusikapisik”, millest pole siiani lahti saanud. Õppisin küll akordioni,

aga eks kooli bändis jõudsin kitarril ja laulmiseni. Kümme aastat tagasi asutasin sõpradega õlleseltsi nimega „Sangarite Selts”. Sangarid on sellised isevärki mehed, keda iseloomustab hästi suur edevus ja kõrgelt arenenud huumorimeel, mistõttu kooskäimise eesmärgiks ei ole niisama õlut juua vaid pakkuda meelelahutust nii endile kui oma sõpradele. Kord aastas korraldavad sangarid suure peo, kus esineb oma bänd ehk siis „Sangarbänd”, kusjuures iga kord on uued laulud millele on kirjutatud oma

Kultuuri Viljandis jagub: teater, pärimusmuusika festival ja mitmed kontserdipaigad

tekstid päevakohaste sündmuste baasil, samuti oma stsenaariumiga näitemäng. Viimasel kahel aastal oleme lavastanud muusikali, lisaks on meil ka oma tantsumuusikalise suutrupi. Tundub, et need on Viljandi ühed populaarsemad peod, sest soovijaid on alati rohkem olnud kui Viljandi Kultuurimaja suudab mahutada. See on tõepoolest naljakas, kuidas 40-50-aastased mehed öötunde appi võttes andunult proove teevad ja asjast tõeliselt mõnu tunnevad.

Sporditegemine on mulle samuti juba varasest lapsepõlvest meeldinud ja meeldib tänini. Suuri saavutusi mul pole, aga olen tegelenud paljude aladega ja sellest lihtsalt rõõmu tundnud. Koolipõlves olid lemmikud kergerõustik ja pallimängud. Võrk- ja korvpalli mängin hea meelega siiani. Vanemas eas olen enda jaoks avastanud tennise ja kuna sõprade seas mitmed harrastavad sama ala, on tennisemäng kahtlemata üks lemmiktegevusi. Teine „avastus” oli minu jaoks kümnekond aastat tagasi mäesuusatamine ja aastast vähemalt korra püüan nädalaks kusagile mägedesse põgeneda.

Foto: Postimees/Seapix

➤ Viljandis korraldatakse igal suvel vabaõhuüritusi, kus linnapeal oma roll mängida.

Foto: erakogu

➤ Kalle Jents arvab, et noortel jagub Viljandis tegevust küllaga, ei pea tingimata pealinna kolima. Fotole on jäädvustatud Junior Chamber Internationali noorte külaskäik Viljandisse.

Foto: Postimees/Scampix

Viljandi – parim paik elamiseks

Arvan siiralt, et Viljandi-taoline linn on üks paremaid paiku oma kodu rajamiseks ja pere loomiseks. Eks noori tõmbab ju ikka eelkõige Tallinn, kus elu põnevam ja aktiivsem, aga tegelikult on meil ikka üsna palju tehtud selleks, et inimestel oleks siin midagi teha. Kultuuripoolt on oma teater, mitmed kontserdipaigad ja pärimusmuusika keskuse näol valmimas uus esinduslik kontserdimaja. Samuti on head võimalused sporditegemiseks: lisaks spordisaalidele ja -väljakutele oleme hakanud erilist tähelepanu pöörama terviseradadele ja kergliiklusteedele, et just tavainimesel oleks head võimalused natkenegi end liigutada.

Viljandi on muutunud üsnagi turvaliseks linnaks, kus rahumeeli võib ka öö-tundidel tänaval jalutada. Teha on muidugi veel palju ja eks see soov oma linna arengus rohkem kaasa rääkida oligi peamiseks põhjuseks, miks poliitikaga tegelema hakkasin. Reformierakonda astusin ma alles 2004. aastal, olles küll aastaid olnud erakonna toetaja ja valija. Olin 90ndate algul asutanud oma eraettevõtte, pühendusin n-ö raha teenimisele ja arvasin, et ega ma kunagi ühtegi erakonda ei astu ja poliitikaga tõsisemalt tegelema ei hakka. Mingil ajal hakkas aga mulle kohale jõudma, et lihtne on kritiseerida, kuid sellest pole mingit kasu, lastes otsustada inimestel, kes seda mitte ei peaks tegema. Arvan, et see

pole ainult Viljandi probleem, et paljud arukad ja tublid inimesed rabavad oma tööd teha ja rohkemaks neil lihtsalt aega ega tahtmist ei ole. Tulevikus jääb põhiküsimuseks, kuidas rohkem asjalikke inimesi erakonda ja linna juhtimisse kaasa tõmmata. Kui ma midagi Eesti erakondadele tahaks ette heita, siis on see liigne riigi- ja Tallinna-kesksus. Tundub, et tipp-poliitikud ei tunnetata alati, et kui riigi üldise majandusliku edu taustal löhe kohalike omavalitsuste arenguga võrreldes suureneb, siis on valijad üsna pettunud. Kui linnajuhid ei suuda ikka koole ega lasteaedu remontida ja tänavad jäävad tolmusteks ja auklikeks, siis linnakodanik ei saa meid lihtsalt tõsiselt võtta.

Kui linnajuhid ei suuda tänavaid remontida ega lasteaedu korda teha, ei saa ka valijad neid tõsiselt võtta

Oma pere tunne on kõige alus

Abikaasaga tutvusime ülikoolipäevil ja aasta pärast tutvumist abiellusime. Meil on kaks toredat tütar, kes juba täisealisi. Vanem on lõpetanud EBSi ärijuh-

timise alal ja töötab reisifirmas, noorem on isa jälgedes õppinud juristiksi ja teeb magistritööd Stockholmi Ülikoolis. Ehkki nad elavad kumbki n-ö oma elu, suhtleme väga tihedalt ja „oma pere” tunne on meile kõigile väga olulise väärtusega. Abikaasa on erialalt psühhiaater

ja juhatab Jämejala kliinikut. Tulime koos peale ülikooli Viljandisse ja siia oleme me jäänud ja ausalt öeldes ega täna mingit muud elamispaika enam ette ei kujuta. ➤

Mees, kes naudib sündmusi, mitte ennast nendes

Meelis Atonen

Foto: Postimees/Scampix

Esimest korda puutusin Kalle Jentsiga kokku veerandsada aastat tagasi ühiskondliku töö liinis. Olin siis koolipoiss ja ausalt öeldes tundus see vuntsidega mees, kes töötas minu mäletamist mööda prokuratuuris, isegi hirmutavana. Nii esmapilk kui ametikoht äratasid aukartust. Ent nagu ikka, osutus pealispind petvaks. Tegu oli südamliku ja toreda mehega, kellel ikka mõni hea sõna ja julgustav ütlus ka noorele kaaslasel leidis. Selline kummaline muie oli

ikka Kalle näos. Mingi kuuma peo käigust mäletan vaid seda, et meid oli üpris mitu üle kümne, kes me mingi seltskonnaga Viljandis „Vikerkaare” restoranis ühte Volgasse ära pidime mahtuma.

Hoopis suure üllatuse osaliseks sain ühel noorteüritusel, kus esines tollal ikka väga kõva sõna – vokaal-instrumentaalansambel „Günf”. See tõsise moega mees osutus ansambli solistiksi. Kui tänase põlvkonna jaoks on „Günf” vähetuntud, siis tollal oli minu peas see seltskond võrdne „Fixi” ja teiste sarnaste kooslustega. Eesti tasemel tegijad igatahes ja Kalle selle eestvedaja.

Pärast paariaastast vahepausi tõusis Kalle taas avalikkuse huviorbiiti Rahvarinde Viljandimaa juhina. Üheksakümnendate alguses tunduski, et selle sõnaka ja suure organiseerimisvõimega mehe tulevik võib olla poliitikas. Usun, et pärast teda ei ole keegi Viljandi lauluväljakule kümnet tuhandet inimest kokku saanud. Aga ju nautis Kalle neid sündmusi rohkem kui protsessi, mitte ennast nende protsesside sees, sest pärast

pöördelisi aegu kadus ta poliitika-areenilt.

Viljandis teati teda kui aktiivset inimest ikka, sest Hetika reisibüroo, mille juht ja omanik ta oli, on mu kodulinnas vägagi tuntud suurus. Mulgimessi korraldajana oli Kalle avalikkuse ees, aga näis, et poliitika jaoks on mees lõplikult kadunud.

Reformierakonna kohaliku organisatsiooni juhiks hakkamine mõne aja eest ei olnud veel otsetee suure poliitikasse. Ometi oli Kalle saamine linnapeaks aasta tagasi asjade loomulik käik. Oma kodukoha pärast on ta muretsenud ja kohalikes asjades arvamust avaldanud. Mulle näib, et tulevikus võib tal asja olla ka suurele poliitilisele lavale.

Ja üks oluline asi veel: Kalle on üks „Sangarite Seltsi” hingi. Võõrale ja asjassepuutumata on seda kooslust isegi raske kirjeldada. Kunagi vist kohaliku õlle kaitseks loodud seltskond korraldab juba aastaid Viljandi meeleolukamad peod. Aga see pole mitte kõik. Mõistmiseks peab tundma Viljandit ja sealseid inimesi. ➤

Perekond Haljend Võrumaalt: Vähemalt kolm last peaks olema igas peres

Tänases tõusva majanduskasvu ja tähelepanuväärse perepoliitikaga ühiskonnas pole eestiaegsed paljulapselised pered enam moes – laste sünde lükatakse järjest kõrgemasse vanusesse ja seda väiksemaks jääb tõenäosus, et lapsi ühte peresse sünnib mitu. Lõuna-Eestis Võrumaal Parksepa asulas, kus elab ligikaudu 750 elanikku, on aga külaelanike suureks rõõmuks ja eeskujuks reformierakondlastest viieliikmeline perekond Haljend, kes ei välista, et lõbus seltskond suureneb veelgi ühe pereliikme võrra.

Karin Kalda

Ülo Haljend (40) on kõrgharidusega maainsener, kes viimased 15 aastat on töötanud geodeedina. Ülo juhtida on väike eraettevõtte, kus töötab seitse palgatöölist. Alates 2005. aasta kohalike omavalitsuste valimistest on Ülo Võru vallavolikogu maakomisjoni esimees. Võru valla elu-olu edendamise on saanud reformierakondlasest pereisale hobiks.

Täna veel kolme lapse ema Piret Haljend (36) oli omal ajal Tartu Ülikooli tudengina valiku ees, kas saada erialalt tavaliseks arstiks või heaks õeks. Ta valis ämmaemanda ameti. Sünniimesid on Piret näinud, kuid ämmaemandana pole ta veel päevagi töötanud, seni on hakka saanud kirurgiõe või lihtsalt pereõena. Iga kord, kui Piret on saanud jälle alustada õpinguid, on soovinud ilma sündida uus kodanik. Ka sel sügisel on Piret taas ametlikult tudeng, eesmärgiga valimiste vahepealsel ajal kõrgharidus omandada. Kas perre sünnib veel üks poeg – Piret õpib ju jälle?!

Kolm poega paraja vahega

Vanim poeg, Emil Haljend, on 13-aastane ja sai oma nime Vahtramäe Emili

✦ Lisaks oma lastele kasvatas ja lõbustas Piret Haljend erakonna suvepäevadel Karlssoniks kehastunud teisigi lapsi

lugude järgi, mida vanemad koos raseduse viimastel nädalatel lugesid ja millest inspiratsiooni said. Nagu kõikidele teismeliste, meeldib ka Emilile vabadel minutitel arvuti taga istuda.

Hendrik Haljend on 9-aastane jõujuurikas, keda jagub kolme mehe eest ning kelle kohta on juba piisavalt materjali, et üks vahva lasteraamat temast endast valmis kirjutada. Hendrikule meeldib kõige rohkem laulda, kuigi Eesti laulu- ja tantsupeol oli ta hoopis tantsijate ridades.

Hans Erik on veel 3-aastane. Pere pesamuna võib nimetada ka Reformierakonna lapseks – beebina oli ta emaga alati kõikjal kaasas, nii kohalikel koosolekutel kui ka suurematel erakonna üritustel, sest pereema on Võru valla piirkonnajuht. Nagu ikka öeldakse: esimene laps isale, teine emale, kolmas riigile. Hans Erik on erakonnale.

Võrumaa on imeline

„Võrumaa on parim paik minu lastele üleskasvamiseks. Siin jääb pesu ööseks välja akna alla kuivama, siin saab puude otsas ronida, siin jõuad kahe minu-

tiga metsa, siin on igal lapsel oma tiik või järveke, siin ei ole ühtegi last, kes ei leiaks omale sobivat sõpra. Koduuksest välja astudes muudkui naeratad ja tere-tad. Tallinnasse elama minekut ei oskaks ette kujutadaagi,” kirjeldab Piret.

Pereema Piretit lükkab tagant mõte, et kui olla ükspäev vana, on väga armas, kui ümber koguneb palju-palju oma lapsi, lapselapsi ning et püsima on jäänud mardisandikamp, kes üheskoos vanu laule laulab

Haljendite kodus on au sees omad peretraditsioonid ja kombed: üheskoos käiakse küla vahel mardisanti jooksmas, jõululaupäeval kogune-takse vanavanemate poole õhtusöögile, tähistatakse isadepäeva, emadepäeva, vanemate pulma-aastapäevi ning jõulukuusk tuuakse tuppa alati ainult jõululaupäeval.

Abikaasad pole kunagi omavahel arutanud, kui palju neil lapsi siis täpselt olema peaks. Üks laps – see on mõlemale normist kõrvalekalle. Kaks last – see on nii loomulik ja tavaline. Kolmas laps – kui fakt teatavaks tuli, oli see väga rõõmus

uudis, kuigi tollel ajahetkel veidi šokeeriv. Neljas ja viies laps? Rõõm oleks ikka ühtemoodi, siis ainult kaaluleks pisut teemadel: tervis, majanduslik olukord, töökoht ja teiste laste nõusolek. Viimast peetakse eriti oluliseks, sest uus ilmako-danik muudab kõikide pereliikmete elu.

Takistused on nõrkade õigustus

Hakata ütleva, et tahaks, aga ei saa mingil põhjusel suuremat peret luua, on pererahva arvates vale. Kui sul ikka on suur soov rohkem kui kaks last enda

kõrvale sünnitada, siis on võimalik kõikidest takistustest üle olla. Hirm on kõige suurem patt, kõige suurem takistus millegi tegemiseks. Iga tugev Eesti pere võiks hoolitseda eestlaste järelkasvu ja järjepidevuse eest. Pireema Piretit lükkab tagant ka mõte, et kui olla ükspäev vana, on väga armas kui ümber koguneb palju-palju oma lapsi, lapselapsi ning et püsima on jäänud mardisandikamp, kes üheskoos vanu laule laulab.

„Aastal 1994 polnud meie esimest jõulupüüd millegagi ehtida – riputasime Üloga minu kõrvarõngad ja kaelakeed ehteks,” meenutab Piret nostalgiliselt. Siis peeti ka kodupäevikut kulutuste kohta. Autot ei olnud, pesumasinat ei

olnud, ühekordne mähe lapsele oli ainult pidupäevaks. Ja kui õnnelikud siiski sealjuures oldi! Teise lapsega oli juba materiaalne kindlustatus toekam, aga ega sellepärast veel laristama ei hakatud. Abikaasa sissetulek oli piisav ning sellest jätkus kõigeiks, sest pereema õepalk oli lihtsalt naeruväärne. Nüüd võib Piret juba õlgu kehitades öelda, et hättanad enam ei jääks, kui midagi peakski juhtuma. Tänapäeval on elu majanduslikult ikka väga palju kergemaks läinud. Nii riik kui ka linn maksavad toetusi, vanemahüvitist saab üha kauem ning tulumaksuvabastus iga lapse pealt on peale emapalga on üks meeldivamaid käike, mis seni tehtud. Saagu meid palju ja elagem kaua! ✦

Perekond Haljendi tähelepanekud, mis võiks olla maailmas teisiti:

Meediauudiste esitamise järjekord: enne Aasta Ema tiitli teatamist räägitakse eelnevalt ikka paarist kabelimatsust, aga võiks ju olla vastupidi – positiivsed uudised eelkõige ja siis must masendus.

Alkoholism: seal kus müüakse piima ja pesupulbrit, ei sobi müüa alkoholi. Viinapood olgu viinapood, aitaks ühest väikse linna peale küll. Ilmselt raskesti teostatav unistus.

Suitsetamine: meie peres ei ole suitsetajaid ja ei tule ka, kasvatusmeetodid esialgu on välistanud isegi tekkeohtu. Kuid vaatepilt ümberringi on kurb, kuidas inimesed aru ei saa, et suitsetamine on suure raha põletamine – selle raha eest kasvatab juba ühe lapse üles!

Noorliiklejate turvalisus: helkureid jagatakse tasuta, aga riik võiks igale lasteajal lõpetajale kinkida koolimineku puhul ka näiteks rattakiivri! Ma tean, kui raske on oma poistele kiiver pähe panna külavahel sõitmiseks, kui teised ilma ringi sõidavad. Eks ole lapsevanema enda viga ka, et varakult nõudma ei hakanud. Kui kiiver kõigil kodus olemas oleks, siis kindlasti kasutatakse seda rohkem ja ühiskondlikult.

Vastutustundetus ja lodevus: kohalikes volikogudes istuvad suures osas inimesed, kes lihtsalt naudivad enda valitaks saamist ja sellega kõik piir-dubki. Kui aga oled end kuhugi valida lasknud, siis veel suurem nauding peaks tulema tööst, kus sinu ettepanek ka ära kuulatakse, vastu võetakse ja asi ära tehakse. See on veel suurem nauding kui võidurõõm.

Toomas Kasemaa: Saaremaale sobivad tuulikud hästi

Peep Lillemägi

Toomas Kasemaa on põline saarlane. Saarlased on ka ta mõlemad vanemad ning isa poolt on Kasemaa juba neljandat põlve seotud Kuressaare linnaga.

Kasemaa kinnitab, et saarlased tunnevad üksteist põhjalikult ja võõrast kergelt usaldama ei kipu. „Kohalikega on nii, et väga sageli teatakse, mis mees oli sinu isa ja vanaisa ning selle põhjal seadgi, mida sinult endalt võib oodata,”

ütleb ta, lisades juurde, et mandri-inimese või hiidlase sulandumine saarlaste kogukonda läheb alati visalt.

Saarlasestaatusele lisaks toetas Kasemaa Saare maavanemaks saamisel varasem töökogemus siseministriametis. „Ega ma kaua kahelnud, kui ettepanek sellele ametikohale asuda tehti.”

Maakonna piirides elavad inimesed moodustavad ühe identiteediga kogukonna oma sidemete ja seostega ning see kogukond peab saama öelda oma sõna

Maavanema amet on isevärki ja selle oleviku ning tuleviku üle on Eestis aru peetud aastaid. Saare maavanem Toomas Kasemaa rääkis Reformikirjale, mida tema asjast arvab.

Maavanem on Eestis kaheses rollis. Ühelt poolt on ta justkui valitsusepoolseks järelvaatajaks omavalitsuste üle. Teisalt on maavanem valitsuse seaduses pandud

vastutama maakonna tasakaalustatud arengu eest ja nii tuleb tal tihhti valitsusele selgitada, mis maakonnale parem on. „Ükski protsess ei saa toimuda ühes suunas

ja sarnased lahendused ning otsused ei sobi Eesti eri paikadesse ühtviisi hästi. Mis mõnes kohas on hea ja elu edasi viiv, võib teisel anda hoopis negatiivse tulemuse,” arutleb Toomas Kasemaa.

Kasemaa on uhke selle üle, et Saaremaa on muinasmaakond, mis geograafiliselt omis piires püsinud aastatuhandeid. „Seda asja ei muuda küll keegi ka tulevikus, meri ju ümber,” kinnitab ta, naerukurd silmanurgas. Muinasmaakonna maavanemale meeldib Reformierakonna seisukoht, et kohalikke asju peaksid maksimaalselt otsustama kohalikud omavalitsused, kes kohaliku rahva poolt valitud. Nemad võiksid ka omakeskis maavanema nimetada. Selle ametimehe sisu oleks praeguste maavanemate tööst küll oluliselt erinev, aga maakonna eestkõnelejana Eestis või kaugemalgi oleks tal oma koht. „Maakonna piirides elavad inimesed moodustavad ühe identiteediga kogukonna oma sidemete ja seostega ning see kogukond peab saama

öelda oma sõna,” lausub Toomas Kasemaa.

Omavalitsused kannavad praegu hoolt kohaliku hariduselu, sotsiaalhoolekande ja infrastruktuuri edendamise eest. Omavalitsuste liit peaks aga edaspidi senisest enam koondama suurema piirkonna ühiseid huve, sest paljudeks arendustegevusteks, olgu seda näiteks interneti jõudmine igale poole, on omavalitsused liiga väikesed. „Keegi peab olema, mingi institutsioon ja selle juht, kes protsesse kavandab ja juhib. Kõigis Eesti maakondades rahvaarv väheneb. Ühel hetkel langeb võimekate inimeste hulk alla kriitilise piiri. Kõik on läinud Tallinnasse või Tartusse. Siis on asi halb. Arenguks on alati vajalik kriitiline mass,

olgu siin tegemist ettevõtjate, ametnike, kooliõpilaste või pensionäridega. Kui jäädakse lati alla, muutub ühel hetkel paljude asjade kogukondlik korraldamine võimatuks. Maakonna suurus on päris paras, et koos juba suuremaid asju ära teha.”

Riiklik kontroll võiks Toomas Kasemaa meelest käia edaspidi ka suuremate regioonide üle kui praegused maakonnad. „Neli piirkonda, nagu viimasel ajal kujunemas, võiks olla päris paras number. Kas seda järelevalvepiir-

konda peaks kuidagi eraldi nimetama, nagu Soomes läänideks, pole lõppkokkuvõttes kuigi tähtis,” ütleb Saare maavanem.

Kasemaa ei kiida heaks kunagi Jüri Mõisa poolt öeldud ideed, et Eestis on elul mõtet ainult Tallinnas. „Eestil läheb hästi vaid siis, kui kõikidel Eesti regioonidel läheb hästi. Seisan selle eest, et Saaremaal tuulikud jääksid alles ja usun, et see ei ole sugugi võitlus tuuleveskitega. Olgu tuulikud tänaseks pealegi täidetud uue sisuga ja jahvatagu nad terade asemel elektrit – Saaremaale sobivad kenasti.”

Angla tuulikud Saaremaal.

Foto: Peep Lillemägi

Foto: Peep Lillemägi

Mida loota Pekingist?

Tõnu Seil
Kultuuriministeeriumi
spordiosakonna juhataja

Veidi vähem kui aasta pärast, 8.-24. augustini 2008 toimuvad Pekingis taas olümpiamängud. Olgu alustuseks välja öeldud tõsiasi, et Hiina on lubanud pidada läbi aegade kõige võimsama olümpia. Isiklikult usun, et „sellise poliitilise süsteemiga” riigis pole põhjust kahelda: asi toimibki nii nagu lubatud.

Näiteks olümpiamängude sõudekanalil lubati absoluutset tuulevaikust ning aasta enne mängu on spetsialistid kinnitanud pärast kohapeal oludega tutvumist, et „jah, tööpoolest, tuult ei ole”. See tähendab, et ei ole segavaid tegureid ja kõigil on võrdsed võimalused. Mine võta kinni, mida see tähendab Eesti ühe-, kahe- ja neljapaadile, kes loodetavasti kõik seal ka võistlustulle asuvad. Kas need tingimused tagavad edu? Kas Eesti paatkonnad peaksid juba täna hakkama harjutama säärestes tingimustes? Jah, ma arvan küll. Meie asi on neile sellised võimalused pakkuda, et saavutada maksimumilähedasi tulemusi. Kas ka medaleid, seda näeme juba Pekingi sõudekanalil...

Maailmameister Gerd Kanteri tervitamine võidupäeva õhtul Osakas.

Fotod: Tõnu Seil

Kliima ja saastatus samas on mängude ajal pikaajaliselt tõenäoliselt talumatu. Eks seegi paneb mõtlema, kuidas, kui pikalt ja millistelt kõrgustelt või laiuskraadidelt treeninglaagrist nelja aasta kõige olulisematele võistlustele sõita. Keeruline, aga meie tippreeneritele ja professionaalsetele sportlastele loodetavasti mitte uus situatsioon ega lahendamatu probleem. Paljuski määrab medalite saatuse varasem luureinfo, taustajõudude olemasolu ja tipptasemel oskusteave.

Kuigi Eesti riik ei telli medaleid ja loob tiitlivõistluste edu tagamiseks tingimusi, siis natuke prognoosida võiks ju ikka. Fakt on see, et eestlased on alates Sydney mängudest olümpialt medaleid

koju toonud. Eelmisel aastal Torino talimängudel koguni kolm kuld. Tahaks teada, millise ettevalmistuspagasiga „meie omad” olümpiale sõidavad ja kas kõik on ikka ilusasti selleks ajaks tippvormis, et võiks teleri vahendusel või mängu kohapeal jälgides tunda taas uhkust olla eestlane. Päril lõpuni kõike ei tea ka meie, sporti kureerivad inimesed kultuuriministeeriumis, mis seis ühel või teisel alal on või millises vormis on sportlased enne tiitlivõistlusi. Eesti riigis on sport juba ammu detsentraliseeritud ja see toimib. Ja kui tipptreener, tippsportlane ise või tema taustajõud pöörduvad abipalvega riigi poole, siis jah, me aitame, sest usaldame neid.

Taasiseseisvunud Eesti läheb sinimustvalgena oma kaheksandatele olümpiamängudele. Varem on meie sangarid au

ja kuulsust toonud muide ka Tsaari-Venemaale, Rootsi Kuningriigile ja Nõukogude Liidule, kuid oma lipu all võistlemine on midagi muud. Kui veel lisada siia tõsiasi, et järgmisel aastal, Eesti Vabariigi 90. sünnipäeval, täitub 100 aastat Eesti esimese kahekordse olümpia-võitja, Kristjan Palusalu sünnist, siis emotsionaalne tagala oleks justkui kindlustatud. Sellelt pinnalt oleks vahva medaleid võita ju küll, rõõmsalt trikoloori lehvitates ja end see läbi hästi tundes ning võib-olla läbi selle ennastki metsa vahel sportimas leidmas. Tippsporti edust eeskujuga kasvatav ka harrastussporti kandepind, nii et seltest võidavad kõik!

Usun, et olümpia-aastal kruvitakse spordilembelise rahva emotsioonid väga kõrgele ja ootus on suur

Artikli kirjutamise ajal autasustati Es-tonia talveaias 2007. aastal Eestit edukalt esindanud sportlasi ja nende treenereid. Võttes arvesse nende saavutuste tähtsust Eesti riigile ja ühiskonnale, usun, et olümpia-aastal kruvitakse spordilembelise rahva emotsioonid väga kõrgele ja ootus on suur. Spordis on hindamine õnneks lihtne: kuldmedal, hõbemedal, pronksmedal... viies koht... kahekümne viies koht jne. Sentimeetrid ja sekundid. Kuid oluline on ka, kuidas ja mis alal tulemused saavutatakse. Me rõõmustame, kui „suur spordiriik” Eesti tuleb Pekingist kõige säravamate tulemustega, sest eesmärgid peavad olema kõr-

ged. Sõbrad, ärgegem siis ka kurvastagem, kui oma „territooriumilt ja rahvaarvult väike riik” Eesti saavutab tihedas konkurentsisis, ennast ületades lihtsalt „häid tulemusi”. Meie medaleid ei telli, küll aga loome tingimused ja kui sellelt pinnalt peaks Eesti rahva emotsioonid särava kulla ja karraga saama kõrgele kruvitud, on põhjust rahul olla. ▶

Maailmameistri kuldmedal.

Saaremaa ootab silda

Kalev Kukk, peaministri nõunik

Pärast seda, kui Saaremaa liideti 1896. aastal Väikest väina ületava tammiga Muhumaa külge – ikka selleks, et Saaremaad Suurele väinale ja seega ka „suurele maale” lähemale tuua –, tundus Kuivastust Virtsusse ulatuva silla saamine mitte enam väga kaugel tulevik. Kui mitte varem, siis Väikese väina tammi sajandal juubeliaastal võinuks see vahest olemas olla.

19. sajandist on saanud 21. sajand, ent silda pole endiselt. Kuigi Suure väina sillast on kirjutatud diplomitöid ja saarte sildade teemat on lahatud tõsisemateski teadustöodes ning koos on käinud küll ühed, küll teised komisjonid, ootab sild üha uusi ja uusi uurimisi. Mis tehtud, see ei maksvat midagi. Vaja on uurida ja veelkord uurida ning seejuures alustada ikka ja jälle otsast peale. Uurida loomulikult tuleb, ainult et üha rohkem tundub, et uurimiste tulihingeliste nõudlajate eesmärgiks on silla idee permanentse uurimisega lihtsalt ära nullida.

Lisaks veel üha uued ja uued müüdid. Ühtede väitel tähendab sild Saaremaa muutumist poolsaareks. Teised õigustavad end teadmise, et isegi ülikad rootslased on jätnud Gotlandi oma „suure maaga” sidumata. Kolmandate jaoks on Suure väina sillasambad ja -vandid lindudele surmalõksuks.

Tulihingelisi keskkonkaitsjaid ei häiri, et isegi kõige ökonoomsemad sõiduautod läbivad ka kõige ökonoomsemas režiimis mitmekilomeetriseid praamisabasid suvistel nädalavahetustel bensiinikuluga 25–30 liitrit 100 kilomeetri kohta

Foto: Reformierakond

Paraku pole Rootsis kuulda, et ühe paganama eestlase sillaprojekti realiseerimise järel ei ole nende „suurest maast” 6 km kaugusel asuv Öland juba mitukümmend aastat enam saar. Taanlased pole tulnud veel selle peale, et Sjælland, Fyn, Lolland, Møn, Falster, Langeland, Nørreland jmt saared on lakanud olemast saared. Euroopa põhjapoolsuse sümboliks olev Nordkapp ei muutunud pärast Magerøya saare ühendamist 6875 meetri pikkuse tunneliga kuidagi samanimelise poolsaare üheks põhjapoolsemaks neemeks. Endistviisi usuvad norrakad ja kõik Lofote külastavad turistid, et Lofoodid on jätkuvalt saared, kuigi lugematut arvu silda ja tunnelid pidi

on võimalik seal sõita lausa Moskenesøy saareni välja.

Gotland jääb tõepoolest ilmselt igavesti ühendamata rootslaste „suure maaga” mitte eeskujuks eestlastele, vaid pelgalt põhjusel, et erinevalt 6 km laiusest Suurest väinast on pea Läänemere keskosas paiknevalt Gotlandilt isegi Ölandini 55 kilomeetrit ja merel sügavust kuni 200 meetrit.

Miskipärast ei kujuta Läänemere tuulikute täispikkimine erinevalt Suure väina sillast linnukaitsjate jaoks mingit keskkonnaprobleemi. Ei morjenda „rohelist” seegi, et taanlaste Rambolli poolt läbi viidud uuringute kohaselt raiskab üks praam Suure väina otsal mitu korda rohkem kütust (ja toodab sedamööda sama palju rohkem

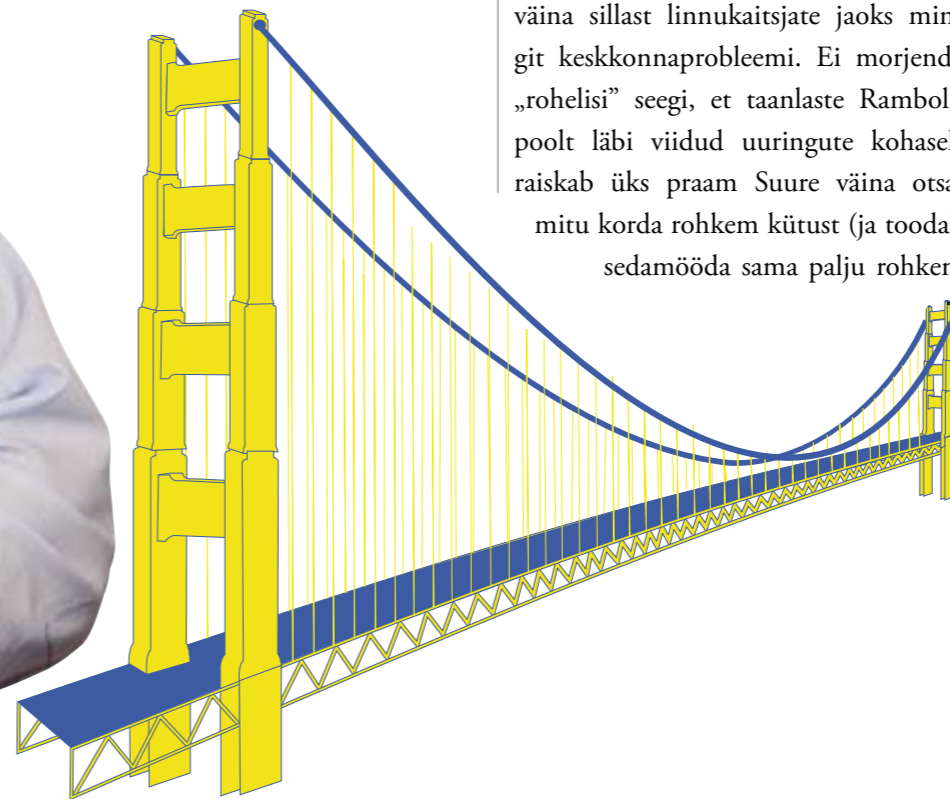
Maad kütvaid kasvuhoonegaase) kui praamikoguse jagu autosid kulutaks väina silda mööda ületades. Seejuures

ei häiri tulihingelisi keskkonkaitsjaid seegi, et isegi kõige ökonoomsemad sõiduautod läbivad ka kõige ökonoomsemas

režiimis mitmekilomeetriseid praamisabasid suvistel nädalavahetustel bensiinikuluga 25–30 liitrit 100 kilomeetri kohta. Pole veel olnud kuulda ühtki keskkonkaitsjat, kes oleks nõudnud praamiliinide käitajatelt leedukate kunagise Lazdijai „piiriprojekti” eeskujul kümnete statsioonarete kemmergute püstitamist piki praamisaba.

Pindalalt Tartumaaga võrdse Saare maakonna ühendamine „suure maaga” pole pelgalt regionaal- ja majanduspoliitiline samm, see on muutunud Eesti jaoks juba auküsimuseks. Parima õigustuse saarte sildadele andis see praamiäri, mis küsis mõned aastad tagasi 10-aastase saartevahelise praamiliikluse korraldamise eest riigilt väidetavalt 3,5 miljardit krooni. See on summa, mis oli toonastes hindades võrreldav Suure ja Soela väina sildade ehitamise maksumusega. Vahe on vaid selles, et tarbimise doteerimiseks – mis see praamiliikluse toetamine siis muud on – kulutatud raha on haihtunud raha, investeeritud raha on seevastu tulevikuväärtusega raha. ▀

Praamiliikluse doteerimiseks on kümne aasta jooksul „põletatud” tublisti rohkem raha, kui kuluks sillaehituseks

Reformierakonna parimad jalgpallurid tulevad Jõhvist

Henri Arras

Õö läbi oli vihma sadanud ja ka selle laupäevase päeva hommikul keeras vanajumal aeg-ajalt kraanid kinni vaid selleks, et need hetke pärast taas avada. Külm tuul tegi olukorra ainult hullemaks – just selline hommik tervitas septembri keskel Kehtnas toimunud Reformierakonna teise jalgpalliturniiri korraldajaid.

Tuleb tunnistada, et ürituse õnnestumises ei saanud sel hetkel kuidagi kindel olla. Aga see ei olnud veel kõik. Kehtnas on kõrvuti kaks täismõõtmetes jalgpallistaadioni. Neid eraldab vaid pisike metsatukk ja ning mängud oli plaanis pidada mõlemal staadionil. Ühel väljakul pidi

korraga toimuma kaks mängu (mängud üle poole välja) ja seega korraga neli viihast vutilahingut. Turniiri toimumise päeva hommikul teatas aga ühe staadioni valdaja, et tema ei luba seal pidada ühtegi mängu. See oli šokk! Öösel oli lihtsalt liiga palju vihma sadanud ning

mängimine oleks kahjustanud väljakut. Isegi põhjalik veenmine ei aidanud otsust muuta ja nii tuli turniir kibekähku muuta selliseks, et oleks võimalik ikka päevaga ühele poole saada. Mõeldud-tehtud – suurendati alagruppide arvu, piirati play-offidesse edasipääsejate hulka ja olimegi jälle ajakavas, kuigi mängu plaanist poole vähem.

Aga läks nii nagu Reformierakonnal ikka – kui võistkonnad rivistasid end üles, et turniir avada ning mängudega pihta hakata, kadusid pilved ja soe päike viis sportlaste tuju taas tippu. Edasi sujus kõik nagu lepase reega.

Algasid tulised alagrupimängud, kus edasipääsus sai kindel olla ainult võitja. Kuna igal tiimil oli alagruppides kaks mängu, siis tuli võidelda avavilest lõpuvileni. Ja peale esimese mängu kaotust tuli palluritel veelgi enam pingutada,

sest pileti edasipääsuks lunastasid ka alagruppide kaks parimat teise koha omanikku.

Just selle võimaluse realiseerisid Ida-Virumaa jalgpallurid, kes peale esimese mängu kaotust võtsid end niivõrd resoluutselt kokku, et vormistasid teise mängu võidunumbriteks lausa 9:0. Ka teine kaugelt kohale sõitnud võistkond sai palli enda jaoks soodsalt veerema alles peale esimest mängu: saarlased kinnitasid edasipääsu peale ülipõnevat lahingut tartlastega, kus mandrimehed olid sunnitud 3:5 alla vanduma.

Alagrupimängudega jõuti ühele poole pärast lõunat ning kaotajatena olid sunnitud teiste hulgas edasipääsejate nimekirjast välja jääma sellised „suurfavoriidid“ nagu peakontori võistkond, igati väärikas Riigikogu liikmete sats ja alati rõõmsameelne Tallinna naiskond.

Play-offidesse jõudnud võistkondade võidutahet ning tasemeühtlust näitavad tulemused, sest ükski mäng ei lõppenud suurema kui üheväravalise vahega. Poolfinaalides pidid saarlased ja idavirulased võitja selgitama lausa penaltiseeriaga, kus sedapuhku jäi peale mandrimeeskond. Omavahel pidasid põneva mängu

maha ka Rõuge ja Karksi meeskonnad, kellest koha finaalis lunastas viimane.

Tublidest poolfinalistidest saavutas kolmanda koha Saaremaalt tulnud segavõistkond. Finaalmängus oli nii idavirulaste kui Karksi võistkonna mängustiilist tunda suurt soovi lõpetada turniir võidukalt, sest mõlemad olid ettevaatlikud, ent väga otsusekindlad. Päeva lõpuks suutis aga oma paremust kõigi teiste ees tõestada just Ida-Virumaa meeskond,

kel õnnestus turniiri võitjana tõsta taeva poole kõige suurem karikas.

Reformierakondlikule spordipäevale tagasi vaadates võib öelda, et kõik üritusel osalejad lahkusid võitjatena ning kui tänava osales turniiril 18 võistkonda, siis tuleval aastal on oodata kindlasti taas veelgi suuremat vutifestivali. Kossusõpradele aga võib juba täna vihjata, et millalgi kevade poole on plaanis ka üks tuline korvpalliturniir...

Kiri Ameerikast

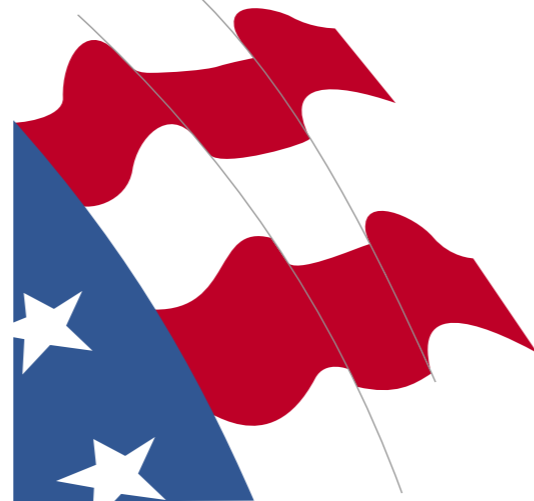
Reformierakonna kontori kunagine juhataja **Kristi Klaasmägi** on nelja USA-s elatud aasta jooksul kuulnud ka arvamust, et selline riik nagu Eesti on vist küll välja mõeldud...

Ameerikas oleme nüüdseks elanud üle nelja aasta. Kolimise põhjuseks oli abikaasa uus töökoht Maailmapangas. Nüüdseks oleme end sisse seadnud – ka mina käin tööl, lisaks oleme vahepeal saanud õnnelikeks lapsevanemateks. Plaanis on lähemas tulevikus ikka koju naasta, seniks kasutame ära võimalusi, mida Washingtonil on pak-

kuda nii tööalaselt kui multikultuurse linnana puhkehetkel.

Kohanemiskeskused

Vastupidiselt oodatule võtsime abikaasaga Ameerikasse saabumise järel korralikult kaalust alla – kohalikus poes pakutav toit ei maitsenud kohe sugugi. Nüüdseks teame juba, kust saab kõige kodusema maitsega kartuleid, milline jogurt kõlbab süüa ja kuhu sõita ees- tipärase leiva järgi. Kohanemise tegi

kergemaks siinne eestlaste kogukond, kuhu meid avasüli vastu võeti.

Sõbralikud kohalikud

Esimestel kuudel šokeerisid mind tänavatel vastutulijad, kes mööda minnes naeratasid ja küsisid, kuidas mul läheb. Poes küsivad kassiirid kaupi kottidesse ladudes, kas ma ikka leidsin kõike, mida otsisin ja kuidas nädalavahetus läks. Jah, selline suhtlemine on pealiskaudne. Kuid eelistan võõraste inimeste puhul pealiskaudset sõbralikkust siirale mornile olekule.

Tüüpiline rumal ameeriklane

Enamus inimesi, keda siin kohanud olen, teavad ka Eestit. Erandiks oli ühe New Yorgi hotelli vastuvõtulaua töötaja, kes Eesti juhiluba vaadates kommenteeris, et äkki me mõtlesime sellise riigi ise välja. Ma ei välista, et minu Ameerika tuttavad teavad Euroopast rohkem kui

minu Eesti tuttavad Ameerikast. Väike test: kas tead, kus paikneb Eestist elanike arvult neli korda suurem Indiana osariik?

Emapalk

Emapalka siin kapitalistlikul maal muidugi ei ole, nagu ei ole ka muret iibe pärast – see püsib tänu immigrandide juurdevoolule niigi positiivsena. Seetõttu lähevad paljud noored emad peale lapse sündi varakult tööle tagasi. Seaduse kohaselt peab tööandja noorele emale kolm kuud puhkust andma (see seadus kehtib küll vaid ettevõtetele, millel on vähemalt 50 töötajat 75 miili raadiuses), aga mõned emad lähevad rahalistel põhjustel veel varem tagasi tööle. Puhkus on loomulikult palgata, sümboolset ja palgaga mitte seotud toetust saab sotsiaalkindlustuselt. Seetõttu lähevad siin lapseootel naised piltlikult öeldes otse töölt sünnitama – nii saab ühelt poolt veel raha teenida ja teiselt poolt pärast sünnitust kauem lapsega koos kodus olla. Kui kolm kuud möödab, saadetakse imikud kas päevahoidu (kus on küll mitte rohkem kui kolm last kasvataja kohta) või võetakse lapsehoidja. Harv ei ole ka ema koduseks jäämine. Lastehoid on siin piisavalt kallis ja mitme lapsega peredel tuleb kaaluda, kas ühel vanematest ei tasuks pigem koju jääda ning mõnda aega laste kasvatamisele keskenduda.

Maksudest töötaja silmade läbi

Esimest korda palgatšekki saades oli üllatus suur – kokkulepitud palganumbri

asemel oli seal märksa väiksem summa. Selgus, et enamus makse läheb siin maha töötaja palgast. Kõik need mahaarvamised on aga kirjas igal mu palgatšekil – osariigi tulumaks, föderaalne tulumaks, sotsiaalkindlustuse maks, Medicare ja meditsiinikindlustuse makse. Kui summad kõik kokku liita, tundub maksumoormus väiksemgi olevat kui Eestis (sellist võrdlust sai tehtud küll kolm aastat tagasi). Psühholoogiline efekt on

sellisel väljavõttel võimas – see on tõesti minu raha, mida valitsus kulutab.

Kokkuvõtteks tuleb tõdeda, et välismaal reisisid või elades on kogemused suuresti mõjutatud inimestest, kellega kokku satud. Meil on hästi läinud.

Kohtumiseni Eestis! ➤

➤ Kristi ja Madis Washingtonis kongressihoone ees.

Aerofoto: Rauno Volmar, Eesti Päevaleht

Reformierakonna Ida-Virumaa arendusjuht **Katrin Kuusemäe** on elupõline Jõhvi tüdruk, kes ei karda silmitsi seista ka suure vene karuga. Särassilmselt kasvatab Katrin erakonnaliikmete arvu ja annab endast parima piirkonnaorganisatsiooni tugevdamiseks – kõik on võimalik ka idarindel.

Karin Kalda

Selle aasta suvel omistati Katrinile Tartu Ülikoolist terviseteaduse magistrakraad, tervishoiu juhtimise erialal. Täna töötab Katrin lisaks Reformierakonna arendusjuhi ametikohale

ka Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli arenduskoordinaator-õppejõuna, tegeledes alates kooli struktuuriüksuse igasuguse arendamise ja juhtimisega, lõpetades õppetöö läbiviimisega.

Kuigi Katrin on tänaseks juba palju asju elus saavutanud, on neist tähtsamad veel alles ees. Ambitsioonid on Katrinil suured – juba gümnaasiumit lõpetades soovis ta saada sotsiaalministriks ja see tahe pole tänaseks kuhugi kadunud. Andke ainult aega ja elukogemust.

Kuna ma olen Ida-Virumaal terve oma elu elanud, siis on mul palju vene rahvusest sõpru ja tuttavaid. Tänu sellele oskan kindlasti ka paremini neile läheneda ja kontakti luua

Jaanus Rahumägi edukas kampaania

Reformierakonda sattus Katrin tänu Jaanus Rahumäele, kelle 2007. aasta Riigikogu valimiste kampaaniat Katrin Ida-Virumaal läbi viia aitas. Silma jäädas väga tubli ja töökana, võeti temaga pärast võidukaid valimisi peatselt ühendust ja tehti tööpakkumine arendusjuhi ametikohale, mille ta ka ilma pikema mõtlemata vastu võttis.

„Kõige rohkem võluvad mind Reformierakonna juures sinna kuuluvad inime-

sed. Nii palju noori, äärmiselt positiivseid, tegusaid ja motiveeritud inimesi üheskoos, kes moodustavad suure organisatsiooni, pole mina veel varem kuskil kohanud. See on lihtsalt kadestamisväärne,” põhjendab Katrin. Arendusjuhi töö teise ameti kõrvalt pole Katrini jaoks midagi keerulist, peale selle, et vahel aega veel enama tegemiseks napib. Tema jaoks kehtib reegel: kui midagi teha, siis ainult väga hästi teha. Pisut keeruline on ka inimeste motiveerituse tagamine ajal, kui aktiivset poliitikat maakonnas ja valdades ei aeta. „Vaeva nähes siiski kõik juhtub,” ütleb Katrin lootusrikkalt.

Venekeelsed inimesed on temperamentsemad

Meeldivaim osa tööst on loomulikult inimestega suhtlemine. Erinevus eesti ja venekeelsete elanike vahel on Katrini arvates selles, et venelased on palju elavamad ja temperamentsemad. Nendega on palju lihtsam rääkida ja töötada, kuna nad on avatumad ning kui suudad neis huvi äratada, võid olla kindel, et asi hakkab tööle ja nad pühendavad ennast eesmärgile 101%. „Kuna ma olen Ida-Virumaal terve oma elu elanud, siis on mul palju vene rahvusest sõpru ja tuttavaid. Tänu sellele oskan kindlasti ka paremini neile läheneda ja kontakti luua,” lisab Katrin.

Ida-Virumaa on väga unikaalne ja teistest erinev maakond, mis on suur oma territooriumilt ja kus piirkonnaorganisatsioonid asuvad üksteisest kaugel. Lisaks asudes kõige lähemal Venemaa piirile, on seal väga tugevalt esindatud

venekeelne elanikkond. Tunda on ka naabrite mõju maakonnas elavatele inimestele (vene karu mõirgab). Eriti piiriäärsetes piirkondades pole erinevatel põhjustel paigaldatud tehnikat Eesti raadiokanalite levi jaoks. Lisaks on kohalik telekanal venelastest omanike käes, kes samuti vaid oma kindlal territooriumil eetrit jagavad. Pole lihtne infosulus inimestele musta valgeks rääkida.

Narva ootab vallutamist

Katrini arvates on kõige suuremaks murrelapseks Narva linn, mis on tohutu potentsiaaliga, aga siiani ei ole keegi suutnud leida seda õiget lähenemist, kuidas seal ikkagi läbi murda, eksisteerida. Ka Kohtla-Järvel on probleeme, aga mitte nii suuri kui Narvas.

„Meie maakondliku organisatsiooni tugevuseks ongi meie mitmekesisus, ja

potentsiaal kasvada ja areneda. Selleks tuleb küll veel väga palju tööd teha, aga võimatut ei ole siin mitte midagi,” ütleb Katrin positiivsusest pakatades. Täna kuulub Ida-Virumaa maakondliku organisatsiooni ligikaudu 400 liiget, kellest 30-40% on vene keelt kõnelevad kodanikud. Viie aasta pärast näeb tänane arendusjuht Ida-Virumaa organisatsiooni vähemalt 1000-liikmelisena, tugeva noorteorganisatsiooniga, aktiivselt tegeleva ja valimistel võidukana. „Minu jaoks on tõeline väljakutse teadmine, kui palju siin veel annaks ära teha. Päevpäevalt soov midagi suurt ja võimatuna tunduvat valmis saada, märk maha panna, aina kasvab,” paljastab Katrin oma motivaatorid. Kui aega kahe ameti kõrvalt üle jääb, tegeleb Katrin kas spordiga, on see siis aeroobika, kepikõnd või ujumine, või naudib lihtsalt oma pere keskel maakodu rahu ja vaikust. ➤

➤ **Katrin Kuusemäe koos lastega Eesti-Vene piiril.**

Foto: erakogu

Mati Raidma: Risk on inimtegevuse lahutamatu osa

Foto: Lea Tammik

Parlamendi riigikaitsekomisjoni esimees **Mati Raidma** selgitab, mis on riskid ja kuidas nendega toime tulla.

Ohuks nimetatakse mingit negatiivset sündmust, mis on etteprognoositav ja võib juhtuda. Tõenäosust, et halb asi juhtuda saab, kutsutakse riskiks.

Riskidele mõeldes on esmane võimalike ohtude kaardistamine. Seejärel tuleb vaadata „ohukaarti” ning riske analüüsida. Siin hinnatakse juhtumise tõenäosust, võimalike tagajärgede suurust ning mõju. Selle tulemusena tekib arusaam, mida peame tegema, et võimalusel oht üldse ei realiseeruks, või kui juhtub, siis tagajärjed oleksid minimaalsed.

Tegevused riskidega toimetulemisel jagunevad neljaks. Kõigepealt ennetamine: mida teha saab, et oht üldse reaalsuseks ei muutuks. Isikute puhul saab kujundada oma käitumist, riigi puhul kehtestada seadusloomega reeglistikke, näiteks liikluseeskirju või kergestiriknevate toiduainete käitlemise korda.

Järgmiseks tegevuseks on ettevalmistus: tuleb olla valmis erinevateks situatsioonideks ja juhtumisteks, mis võib eeldada teadmiste täiendamist, käitumismudeli ettemõtlemist, ka materiaalselt külge. Näiteks kindlustad auto, soetad suitsuanduri või tulekustuti.

Kui saabub olukord, kus oht on saanud reaalsuseks, järgneb reageering. Selle tegevuse eripäraks võib lugeda tihti ootamatust ning alati liigväikest ajaressursi otsusteks ja tegevusteks. Väga palju sõltub n-ö kodutööst – ettevalmistusest, valmisolekust.

Neljas tegevus jääb pahatihti tähelepanuta, kuid omab suurt väärtust. See on õppetund juhtunust ning läbi toimunu ja tehtu analüüsi korrigeerida nii ennetust kui ka ettevalmistust tulevasteks võimalikeks sarnasteks juhtumisteks.

Nii saigi ring täis. Riskidega tegelejale on tegemist kinnise tsükliga, millel ei

ole algust ega lõppu ja milles püüeldakse täiuse – parima valmisoleku ja suurima võimaliku ennetuse poole, mille läbi suureneb meie kõigi turvatunne.

Sõna „risk” kasutatakse tihti ülearu palju ja ebasobivas kohas. Ohte ja riske kohtab kõigis eluvaldkondades. Mõnes olukorras on risk edasiviiv nähtus, mis sunnib tegevusele, kuid kui mõtleme ohu all riske inimese elule, tervisele ja keskkonnale, siis on risk kindlasti negatiivse taustaga. Oskus riske ära tunda ja nendeks valmis olla annab meile aluse midagi ette võtta, muuta.

Eelnev loogika kehtib kõikjal. Nii ettevõtluses, panganduses kui ka igapäeva-elus. Riske ei saa inimese elust lahutada. Riigi jaoks on oluline riskide ohjamiseks ellu kutsutud ametkondade võimekused välja arendada nii, et iga maksumaksja krooni eest saaksime parima võimaliku tulemuse. ➤

Et me prügisisse ei upuks

Kalle Palling, Riigikogu noorim liige

Erinevatel asutustel on saanud toredaks traditsiooniks korraldada igal aastal lume sulades kõikvõimalike teede ja tänavate ning ka linnaparkide koristamise talgusid. Seda kõike ühise eesmärgi nimel – muuta vaatepilt jällegi talutavaks, sest nii mõnigi piirkond on talveperioodil muutunud prügmäeks või koerte välikäimlaks, mida äärmiselt jube vaadata.

Sageli on vägagi „mitmekülgne” prügi teede ja tänavate äärde sattunud autojuhtide ja autos viibijate käe läbi. Talgutel osalejad on tihti koolilapsed, keda vahel lihtsalt kahju vaadata vedamas musti prügikotte hoolimatute inimeste sodiga.

Ometi on sellistel kampaaniatel ka positiivne pool – need inimesed, kes on korra prügi koristanud, suure tõenäosusega ise tulevikus prahti laiali ei loobi. Tean seda rääkida oma kogemusest: kui ma aastaid tagasi põhikoolis „Teed puhtaks” kampaanias osalesin ja pärast selle üle veel uhkegi olin. Uhke selle üle, et sain kellegi teise prügi koristada.

Vahel mõtiskledes aga küsin endalt, miks vajame igal kevadel ikka ja jälle prügi kogumise kampaaniaid, kui on piisavalt räägitud prügi sorteerimisest, taaskasutamisest ja kõige loomulikust – lihtsalt prügi prügikotti või kasti panemisest. Me ju teeme seda kõike vaid iseendale, sest Eestimaa on meie kõigi ühine kodu ja selle saastamine muudab ta kõigi jaoks võrdsest räpaseks.

Pahatihti juhtub, et kõige räpased on just need piirkonnad, kus on loodud kõige rohkem tingimusi meie elukeskkonna puhtamaks muutmiseks. Miks peab viskama limonaadipudeli või kommipaberi lihtsalt maha, olgugi, et prügikastid on igal pool? Veel hullem on muidugi siis, kui praht visatakse lihtsalt prügikasti lähedusse hoolimata sellest, et kast on pooltühi ja ümbruse puhtana hoidmine ei nõuaks just eriti suurt lisapingutust.

Lemmikloomaomanikud on talvisel ajal pahased oma koerte või kasside peale, kui need niutsudes ukse poole vaatavad ja välja tahavad. Siis käiakse kiirelt nii lähedal kui võimalik kusagil nurga taga ära ja ongi valmis. Mis saab edasi, pole kellegi mure. Üsna suure tõenäosusega astub

Inimesed, kes tee äärest prügi koristanud, seda suure tõenäosusega laiali ei loobi

sama tegelane peatselt mõne koerajunni sisse ja on veel vihasem, sest hais on ju jube. Eilne tegu on juba unustatud.

Kas ei võiks ükskord juhtuda nii, et kevadel ei peaks maanteeamet ja muud organisatsioonid tormijooksu tegema avalike kohtade puhtaks muutmiseks. Siis ei peaks meie lapsed ja võib-olla me isegi kirudes oma aia tagant kellegi kildudeks visatud õllepudeleid üles korjama.

Ainult avalikud kohad ei ole need, kus oleks tarvis prügi ilusasti kasti panna ja seda ka võimaluse korral sorteerida. Sellega tuleb alustada kodudes. Julgen kindlalt väita, et enamikes omavalitsustes on prügivabaks eluks loodud suurepärased tingimused.

Astu Sinagi samm selles suunas, et kevadeti ei oleks teede ja tänavate ääred nii jubedad nagu nad pahatihti on. Et meie elukeskkond oleks puhtam ja et Sinul, minul ning meie lastel oleks parem. Mõtle sellele! ➤

Foto: Lea Tammik

Külma peaga 2007. aasta Riigikogu valimistest

Reformierakonna valimiskampaaniat juhtinud Arto Aas, kellest tänapäevaks on saanud peaministri büroo juhataja, analüüsib, mis tõi erakonnale kevadel valimisvõidu

Foto: Lea Tammitik

Riigikogu valimistest on möödunud loetud päevad üle seitsme kuu. Uus valitsus on töötanud pool aastat, uskumatult värvikad ja ajaloolised pool aastat. Tänapäevaks on emotsioonid vaibunud, mistõttu on paras aeg korra veel minevikku vaadata ja meenutada seda, mis 2007. aasta parlamendivalimistest kõige erksamalt mällu sööbinud.

Valimistulemus, õigemini Reformierakonna fenomenaalne võit ja 31 kohta Riigikogus, oli valdavale enamusele kahtlemata suureks üllatuseks. Juba pikemat aega räägiti Keskerakonna valimisvõidust ja Savisaare peaministriks saamisest kindlas kõneviisis. Aga nagu kõik varasemad valimised on näidanud, pole enneaegsete järelduste tegemine eriti otstarbekas. Valimiste lõpptulemus pakub alati üllatusi.

Mis oli Reformierakonna edu võti?

Täpset vastust ülalnimetatud küsimustele teab tõenäoliselt kõigevägevam taevas ja veel käputäis inimesi erakonna peakontorist. Siiski on kõige enam Reformierakonna trumpidena toodud esile selget tulevikuvisioni, tugevat liidrit ja säravat meeskonda, seniste lubaduste

täitmist ning silmatorkavaid kampaania-lahendusi. Tõepoolest. Kui varasematel aegadel andsid valimistel tooni pigem Keskerakonna teravmeelsused, siis sedapuhku kihvas avalikkus kõige enam küsimuse kallal, kuidas jõuda „15 aastaga viie jõukama Euroopa riigi hulka” ja mida ikka tähendavad „maksuvabad reeded”. Miski pole valimiste ajal väärtuslikum kui tasuta tähelepanu.

Loomulikult oli Reformierakonnale võidu taganud hea õnne kõrval veel palju edufaktoreid. Meie materiaalne ja regionaalne võimekus oli varasemast palju suurem (suur tänu Kristen Michal, Kalev Lillo, jpt). Meie kandidaadid ja kampaaniatiim olid seninähtuga võrreldes märksa professionaalsemad, kogenumad ja motiveeritumad. Headest inimestest ja ideedest tekkis sünergia, mis tõestas taas kord, et võimatut pole olemas. Üle poolteise aasta kestnud töö sai valimisvõidu näol väärika krooni.

Valimistulemusega polnud rahul mitte ainult reformikad. Taas kord tõestas elu, et uuele tulijale on poliitmaastikul alati ruumi. Tõsi, seda ruumi oli sedapuhku vähem kui möödunud korral

Res Publicale, aga ometi said Rohelised kuus kohta värskes Riigikogus. Nüüd peab reaalpoliitika näitama, kas ka uusi „rohelisi” tegijaid ootab „äraostmatute” õnnetu saatus. Uue võimaluse said ka sotsiaaldemokraadid, kes tugeva liidri ja visiooni puudumise kompenseerisid

edukalt kuvandiga intelligentsest, hoolivast ja avatud asjaajamisest. SDE on paljudes ideoloogilistes küsimustes küll Re-

formierakonna vastaspoolus, aga ometi iseloomustab meievahelisi suhteid siiras lugupidamine.

Valimistulemuste mõju homsele päevale

Kahtlemata oli valimisvõidu käest andmine ja valitsusest eemaldumine Keskerakonnale ränk löök. Kaotus mõjus seda valusamalt, et tegelikult korjas Keskerakond läbi aegade parima häältsaagi. Savisaar sunniti näotu manöövri abil taanduma Tallinna linnapeaks, mis aga ilmselgelt ei rahulda tema tegelikke ambitsioone. Ilmselt mõistab Savisaar ka ise, et tema tõusmine peaministriks muutub iga nädalaga vähem tõenäolisemaks. On see meelega või lihtsalt

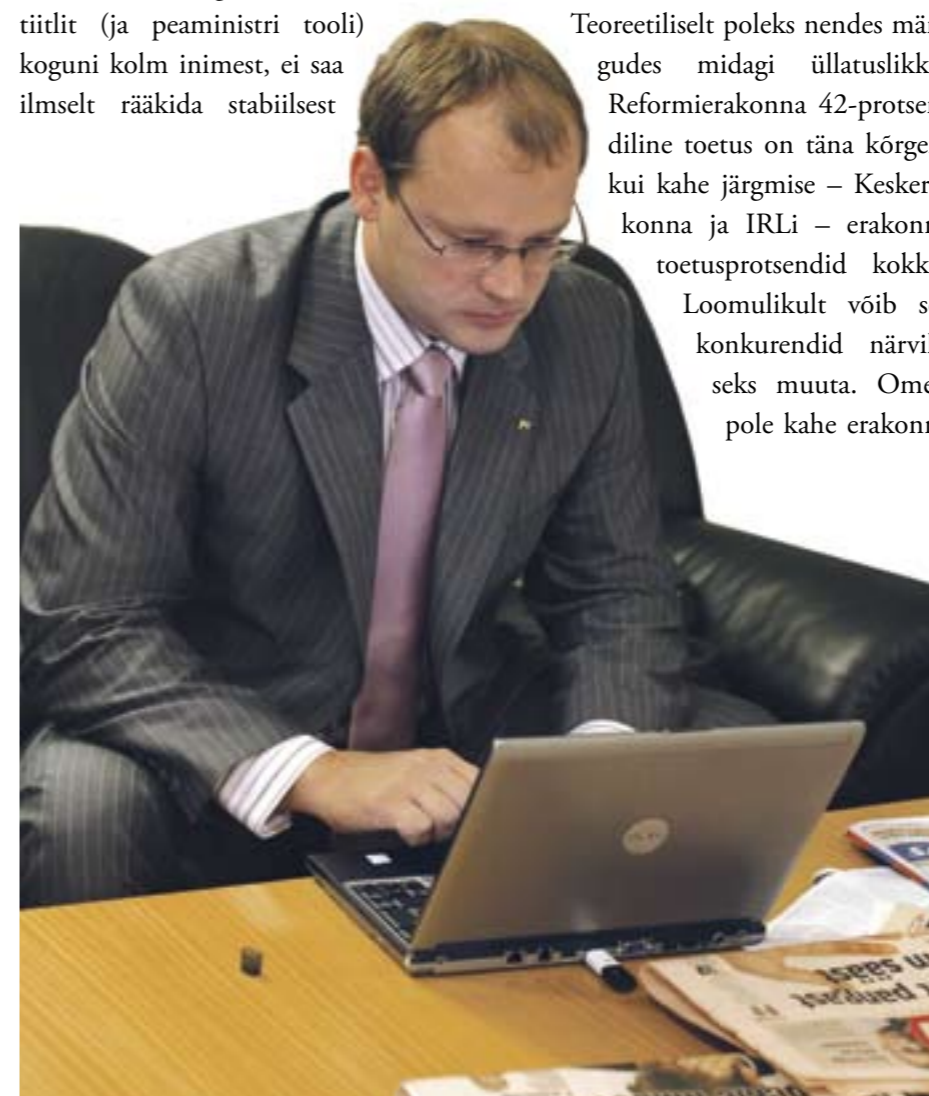
hetkeline peata oleks aga tsentristide närvilised pingutused iga hinna eest n-ö pildil püsida ei lõppe ilmselt niipea. Tõsi, üha populistlikumad üleskutsed piirata ühiskonnas kõike ja kõiki, kõlavad end liberaalseks nimetava erakonna suust enam kui kummaliselt, aga langevad ometi viljakale pinnasele.

Üha enam otsib keskerakondlik populism liitlast möödunud valimiste suurmalt kaotajalt – Isamaa ja Res Publica Liidult. Kahe erakonna liitumisest loodetud sünergia asemel ühenderakond hoopis kaotas Riigikogus 16 kohta (varem 35, täna 19). Tänapäevaks pole vaibunud sisetülid ega armutu võimuvõitlus rivaalitsevate osapoolte vahel. Erakonnas, kus samaaegselt ihaldab esimehe tiitlit (ja peaministri tooli) koguni kolm inimest, ei saa ilmselt rääkida stabiilsusest

töökeskonnast ega ühtsest meeskonnast. Tõenäoliselt saabub kodurahu alles peale Laari „kolmandat minemist”, mis realiseerub 2009. aasta juuniku Euro-parlamendi valimistel.

Keskerakond teab omast kogemusest, et ühe erakonna sisepinged võivad kergesti mürgitada kogu valitsusliidus valitseva tõise õhustiku. Võimalik, et sama kaarti proovitakse kasutada ka lähitulevikus. Lisaks levivad irvhambad kuulujutte peagi Tallinnas sündivast Keskerakonna ja IRLi võimuliidust. Keskerakond vajavat pealinnas võimu hoidmiseks juba mõnda aega n-ö väiksemat venda. Osale IRList pakuks taoline diil aga jälle võimalust suurele areenile tõusta.

Teoreetiliselt poleks nendes mängudes midagi üllatuslikku. Reformierakonna 42-protsendiline toetus on täna kõrgem kui kahe järgmise – Keskerakonna ja IRLi – erakonna toetusprotsendid kokku. Loomulikult võib see konkurendid närviliseks muuta. Ometi pole kahe erakonna

lähenedamine tõenäoline. IRL ja Keskerakond said valijatelt mandaadi teineteisele vastandudes, „pronksöö” süvendas vastuolusid veelgi. Seniste põhimõtete ja lubaduse hülgamine mõjuks antud kontekstis enesetapuna. Pealegi on vastset IRLi Tallinna piirkonna esimeheks valitud Siim-Valmar Kiisler mõistlik mees, kellega Reformierakond saab seljad kokku pannes edukalt 2009. aasta kohalikele valimistele vastu minna. Seega võib järeldada, et valimistel kujunenud poliitilised jõujooned jäävad veel pikalt püsima ja tänane valitsusliit võib rahulikult keskenduda reaalsele tegudele, mitte hetkelistele arvamusküsitlustele. ✓

Arto Aas ennustas eelmistes Reformikirjades valimistulemusi. Kas läks täppi?

2006 kevad

Reformierakond	28
Keskerakond	27
Isamaaliit	17
SDE	15
Rahvaliit	14
Res Publica	0

2006 sügis

Kommenteeris oma kevadist ennustust nii: „Ennustus ei ole muutunud. Lihtsalt Res Publica saab kohti tänu Isamaaliiduga ühinemisele. Rahvaliit ja sotsid võivad ka kohad vahetada.”

4. märts 2007 valimistulemused

Reformierakond	31
Keskerakond	29
IRL	19
SDE	10
Rahvaliit	6
Rohelised	6

Mitte-tallinlastest parlamendisaadikud kohtuvad

köögis

Reformierakonna parlamendisaadikud, kes elavad väljaspool Tallinna, kutsuvad endid isekeskis vahel lõõpimisi ja vahel päris tõsiselt „kodututeks”. Kuigi töö täidab päevad ja pealinn pakub rohkelt ajaveetmisvõimalusi, ei ole kerge olla terve nädala perest lahus. Nii kogunetaksegi vähemalt paar korda kuus mõnda üürikorterisse, ja tehakse ühiselt süüa. Osalejate sõnul annavad valmivad road restoranitoidule sageli silmad ette.

Helmer Jõgi böff à la tatar

Tükk loomaliihakarbonaadi kaapida noaga hakklihaks. Parim on lihaveise karbonaaditükk. Kaapimisega läheb aega, kuid hakkliha ei sobi mingil juhul, sellel on hoopis teine maitse. Teine suur viga, mida tehakse, on ketšupi kasutamine tomatipasta asemel.

Kaabitud lihamassile ja tomatipastale lisada muna, tükeldatud toorest sibulat, hapukurgitükikesed, soola, pipart, mädarõigast. Korralikult läbi segada-kloppida. Õnnestumine sõltub sellest, kas oled asja kallal hingega või ei. Süüa on seda hea võis praetud (mitte röstitud!) saiaga, kindlasti juures kild tallinna kilu.

Peep Aru hapukapsasupp

Vaja on enda kasvatatud ja koos porgandiga hapendatud kapsast. Maitse järgi lisatakse tomatipastat, rohkelt sibulat, mädarõigast, sinepit, soola, suhkrut ja pipart. Kindlasti peab olema hästi peeneks hakitud viit erinevat suitsulihatoodet. Supp tuleb eriti maitsev siis, kui kõikide asjade lisamise järel ta enam hästi potti ära ei mahu. Eriti hästi kõlbab kolmandal-neljandal soendamisel.

Fotod: Peep Lillemägi

Peep Lillemägi

Päeval, mil Reformikiri oma laadsel toiduklubil külas käis, oli võrustajarollis Mait Klaassen. Köögis läbipaistva ahjuukse taga särises juba viimases küpsemisfaasis praad. Millega on tegemist?

„Tegemist on lamba tagakintsuga kaalikate, porgandite, seente ja brokolikapsaga,” selgitas majapere-mehe. Lisaks maitserohelist, küüslauku, maitseaineid ja veel midagi, mis igal kokal alati saladuseks jääb.

Prae juurde sobib hästi eestlasele omane kartul ja ka klaas punast veini on omal kohal. Viimane tuleb muidugi varuda enne, kui keeldudega piireületav Tallinn vajalikud riulid musta kilega katab.

„Reaalselt teen ma rohkem kala, mis on minu lemmikroog. Põlise maamehena hindan ka väga oma metsast korjatud seeni,” räägib Mait Klaassen oma söögit tegemiseeljuste kohta.

Loomateaduse professorina ütleb ta, et parim on kodus kasvanud looma liha, keda pole viidud lihakombinaati. „Lihakombinaadi lihal puudub oma lugu. Sügiseti, kui Lõuna-Eestis peetakse laatasid, julgen mina küll seal talumehele otsa vaadata ja temaga juttu teha.

Euroopa Liidu seadused kodus tapetud liha müüa ei luba, kuid kui minul on raha ja talumehe liha, siis nende asjade vahetamist ei saa meile keegi keelata. Kodus veristatud looma liha on stressivaba, seda ei ole väntsutatud, loom on saanud kodust toitu, näiteks õunu ja leiba. Laste pai veel peale selle.”

„Inimene on see, mida ta sööb ja ka loom sõltub keskkonnast,” kinnitab Klaassen. Mujalttunud inimeste sagedasi kõhuhädasid, mis turiste tihti kimbutavad, selgitab ta aga lihtsalt: „Mikrofloora on teine ja oma reaktsioon tekitab peaaegu kõigil. Kohalikud on harjunud, söövad ja nendega ei juhtu midagi.”

Aeg on ahjuuks avada ja prille higiseksvõttev praad lauale tõsta. Peagi kõlab uksekell ja lambakintsu edasine saatus oli karm. Toidulauas on juttu ka töösjadest ning meenutatakse eelmistel korradel pakutud roogi. Lammas Klaasseni moodi pälvib vaid kiitust. Valmistamise peensusi pärib ka seltskonna tunnustatuim kokk Helmer Jõgi, kes osalejate sõnul tihti klubiõhtul valmivate roogade autor on.

Lõpetuseks meenutades suurt vene luuletajat Puškinit, peab allakirjutanu tõdemata, et kuidagi ei vastanud tõe värimeistri salmi viimane pool: „Sõin ja jõin seal minagi, suhu ei saand ivagi...”

Kuna päris mitmed Reformierakonna parlamendisaadikud on ka jahimehed ning sügis on jahihooaeg, siis sageli on „kodutute klubis” laual metsloomaliha. Aga selle saamine ja valmistamine on juba omaette lugu

Parim on kodus kasvanud looma liha, keda pole viidud lihakombinaati.

Roostetab raud ja mureneb kivi...

Meie seast on lahkunud üks Reformierakonna asutajatest Kaljo Kiisk

Foto: Priit Simson Eesti Päevaleht

Tegelikult ei ole meist ju keegi igavene. Ikka jõuab kord kätte aeg, et minna... Kuigi juba mõni aeg leidis õhus märke, et midagi võib juhtuda, tuli teadmine Kaljo lahkumisest ikkagi ootamatuna. Mis sest, et ümber oli saanud üks suur ja sügavate vagudega eluring.

Olin Kaljoga Riigikogus koos aastatel 1999-2003. Fraktsiooni koosolekutel istusime kõrvuti, parlamendisaalis oli tema minu taga. Ajasime temaga palju juttu ka sellest, mis jäi väljapoole igapäevasest poliitikast. Rääkisime tema filmidest ja näitlejatööst. Aga ka sõjameheteest, mis viis teda 1944. a. sügisel grenaderina lõpuks Sinimägede alla. Sellestki, kuidas ta hiljem punavõimude kättemaksu peljates otse karukoopasse, Moskva Teatriinstituuti õppima asus.

Kaljole mõeldes meenub esmalt tema alatine rahulik olek ja väärikus, tema tabavad väljaütlemised ja mõnus huumor.

Mäletan, see oli vist 2002. aastal, oli meil fraktsioonis jutuajamine, kus Toomas Vilosius ütles, et ilmselt ei suudeta meil vanaduspensione Euroopa arenenud riikide tasemele tõsta mitte enne 25-30 aastat. Kaljo, kes hakkas siis parasjagu 80 saama, ütles elutargalt – elame, näeme. Mis tähendas, et tuleme selle jutu juurde tagasi siis, kui asi tegelikkuses toimib ja tal aastaid kaugelt üle saja. Juhuse tahtel meenutasin seda seika oma noorematele kolleegidele just tol neljapäeva hommikul. Ja siis lõuna ajal tuli kurb teade...

Tõemeeli küsiks sinu nüüd Kaljolt, et kuidas tal seal, teistsuguses läheb? Usun, et ta vastus oleks sama rõõmsa noodiga hääles kui siis Riigikogus: „Ei ole viga, sõbrakesed, ei ole viga!”

Väino Linde

Parema tee

Kalev Kallemetsa poolt kirja pandud Reformierakonna ajalugu on jõudnud järjega aastasse 1996. Eelmistes ajakirja numbrites on meenutatud erakonna tekkelugu, Siim Kallase poliitikasse tulekut, erakonna esimest valimiskampaaniat loosungi all „Arukus ausse, jõukus majja“ kuniks 1995. aastal Reformierakonna osalusel moodustatud valitsuse tegevuseni ja sealt opositsiooni minekuni. Kuidas elu edasi veeres...?

Järjeutu eelmiseid peatükke saad lugeda www.reform.ee/reformikiri

Küpsemine

Paljudele oli opositsiooni minek natuke üllatuslik, isegi kui see oli volikogu ühemeelne otsus. Kuid just opositsioonis aastatel 1996–1999 kujunes erakond toimivaks organisatsiooniks nii poliitiliselt kui organisatoorselt. Jürgen Ligi ütleb, et see oli „kõva selginemise aeg”. Opositsioonist pidi püüdma säilitada nii majandusreformi kui enda kohta päikese all. Suurimaks poliitiliseks võitluseks sai majanduse avatuse teema. KMÜs kaunis tugev maameeste pool püüdis iga hinnaga kehtestada imporditolle ja subsideerida põllumajanduslikku tootmist, see oli nn teine tollisõda.

tehadse Eesti põllumajanduse kohta kõikvõimalikke ja seejuures heatahtlikke poliitilisi otsuseid, seda halvem põllumajandusele endale”, nagu kirjutab 30.08.1999 Äripäevas Kalev Kukk. Tänapäev pilt poodides tõestab pigem Reformierakonna õigsust – vaba konkurents on toonud poodidesse kvaliteetsed Eesti põllumajandustooted ja loonud toiduainetööstuse, mis on konkurentsivõimeline ka Euroopas.

Ka opositsioonis jätkas erakond tööd, et aidata Eestil ühineda Euroopa Liiduga. Palju tööd tegi Kristiina Ojuland selle ni-

Andres Taimla oli Reformierakonna fraktsioonist üks väheseid, kes pärit maalt, oli Riigikogu maakoomisjoni liige ning oli seetõttu üks kolmest koos Siim Kallase ja Jürgen Ligiga, kes pidasid kuid pingelisi sisulisi läbirääkimisi maarahva erakonnaga. Kõikides vaidlustes jäid Reformierakonna argumentid maaerakondlaste loosungitele peale. Jürgen mäletab, et tollane fraktsiooni nõunik, hilisem Eesti Panga asepresident Peeter Lõhmus oli suureks abiks võitluses tollide vastu. Põllumajandusringkonnad

Erakonna nõunik Rain Rosimannus ja peasekretär Heiki Kranich tutvuvad küsitluse tulemustega.

püüdsid veenda Reformierakonda loobuma enda jäigast vastuseisust, kuid Reformierakonnas oli selge, et „mida rohkem

mel, et lõpetataks Euroopa Nõukogu monitoring Eestis. See oli omakorda märk OESC-le enda monitoringu lõpetami-

seks. Mõlemad olid omakorda olulised märgid läbirääkimisteks Euroopa Liiduga. 1997. aastal oli Ojuland esimene liituvate riikide parlamentäär, kes stažeeris Euroopa Parlamendis ja kõikides selle komisjonides ja fraktsioonides ning eks sealgi suhete loomine aitas kaasa positiivse mulje ja arusaamise loomisele kümnete arvamuskujundajate jaoks.

Meeskond ehk staff

➤ Noored valimismeeskonnas. Vasakult esimene Kristen Michal.

Plaan luua erakonna meeskond, mida omavahel kutsutakse staff'iks, kuhu kuuluks erakonna kontori töötajad, fraktsiooni, ministrite ja Tallinna kohaliku omavalitsuse eri nõunikud, kujunes 1996. aasta jooksul. Seda püüti teostada, kui kuu enne koalitsiooni lagunemist lahkus Eero Tohver peasekretäri kohalt nõunikuks Siim Kallase juurde ja peasekretäriks sai Heiki Kranich. 1996. aasta detsembris asus peale Heiki Kranichi mõningast veenmistööd Reformierakonna nõunikuks Lennart Meri endine sisenõunik Rain Rosimannus. 1997. aastal kujunes välja korralik kontorimeeskond ja tegeleti sisuliste teemadega. Madis Müller oli majandusnõunikus, Mart Einasto tegeles sotsiaalvaldkonnas ja Eero Tohver tegeles riigihalduse, kaitsepoliitikaga.

1996. aastal erakonna aseesimeheks valitud Andres Taimla konkreetseks ülesandeks sai erakonna maakondlikke organisatsioonide võrgustiku üles ehitamine. Organisatsioonitöö eest püsivalt vastutas Valgast tagasi Tallinna tulnud Meelis Atonen. Siim Kallas mäletab, et sõitis ka ise sel ajal palju ringi üle Eesti: „Põhimõtteliselt organisatsioonitöö ei erinenud tänasest palju. Numbrid küll erinesid ning tuumik, kes organisatsiooniprobleeme on arutanud, on ka alati olnud.”

1996. aasta suvel tõusis poliitiliseks teemaks presidendi valimine. Heiki mäletab, et mõeldi tõsiselt, kas Siim Kallas võiks kandideerida, kuid kui Edgar Savisaar käis välja Siim Kallase kandidatuuri, siis oli vähemalt Kranichile selge, et tegemist on Savisaare katsega „uuesti Siimu allavett lasta”. Seega oli kõige targem asuda toetama senist presidenti Lennart Merit. Nii sündiski, et kui Riigikogu esimeses kolmes valimisvoorus Lennart Meri ja Arnold Rüütli vahel presidenti valitud ei saanud, valiti valimiskogu teises voorus 20. septembril Lennart-Georg Meri häältega 196-126 Eesti Vabariigi presidendiks. Reformi-

erakond oli kõige kindlam Meri toetaja, mäletab Meri tollane sisenõunik Rain Rosimannus.

Omalaadne sündmus oli Riigikogu spiikri Toomas Savi visiit Türgi 1997. aasta veebruaris, kuhu spiiker kutsus kaasa Siim Kallase, Edgar Savisaare, Mart Siimani, Arvo Sirendi ja Toivo Jürgensoni. Seda ajal, kui kees korteriskandaal Tiit Vähi ümber ja spekulereiti järgmise koalitsiooni üle. Isamaaliitlane Jürgenson raporteeris Türgist pidevalt Tallinna erakonnakaaslastele sellest, kes parajasti kellega kuhugi sööma läks, kuid Heiki Kranich lisab sellele, et ilmselt ei teadnud Jürgenson, kui mitme erakonna peakontoris tema sõnad jõudsid. Ilmselt jõudsid ka Tiit Vähini, kes kartis, et tema selja taga lepi-

takse kokku uus koalitsioon. „Õhustik oli laetud,” meenutab Kallas „Nii saigi Siiman peaministriks, sest Vähi oli avalikkuse poolt kõrvadeni maasse taotud ning tegi õige otsuse lahku-da.”

Meie muudame

Kohalikel valimistel 1996. aastal oli Reformierakond silmapaistvalt edukas Tallinnas, Tartus, Kuressaares, Haapsalus, Paides, Jõgeval ja mujal. Reformierakonna nimekirjas valiti üle Eesti kohalikesse volikogudesse 124 inimest.

Tallinn

Tallinnas oli esimest korda suureks abiks noorte seltskond TPÜst. Üks neist, tänane erakonna peasekretär Kristen Michal meenutab: „Kõige raskem ja samas ka vahejuhtumite rikkam oli aeg kella 2 ja 6 vahel öösel, mis oli plakatikleepimise tiptund. Me üritasime alati olla n-ö viimased plakatikleepijad – et hommikul oleks üleval meie kollased Kallased ja Kirsipuud, mitte teiste koledused ja tihti see ka õnnestus.”

1996. aasta kohalikel omavalitsuste valimistel saatis Reformierakonda Tallinnas loosungi „Meie muudame” all tõeline edu. Toon oli suunatud Koonderakonna kui programmita ja selge poliitilise vastutusega kogumi vastu. Saadi 14 kohta 64st linnavolikogu mandaadist ja oldi sellega suurim fraktsioon, sest nii Keskerakonnal kui ka Koonderakonnal oli 12 kohta. Selge koonderakondliku kui ilmavaateta ja umbmäärase vastutusega vastasusega põhjustati aga koalitsiooni purunemine Toompeal ning opositsiooni jäämine linnas.

Haapsalu

Läänemaal alustati reformlikku tegevust juba 1989. kui Andres Lipstok valiti Toomas Vilosiuse juhitava Lääne maavolikogu poolt maavanemaks. Esialgu mäletab Andres võitlusi kohaliku Nõukogude sõjaväeosaga, sest Haapsalu oli praktiliselt sõjaväe kontrolli all suletud linn. Kiiresti leiti, et kuna Läänemaal pole tööstuslikke väljavaateid, tuleb asuda arendama

raviturismi. 1993. aastani oli Haapsalu linnapeaks olnud Tiit Beeren ning teiste Eesti väikelinnade seas paistis Haapsalu välja märksa haledam, rahulolematu oli tugev.

Nii saadi valimisnimekirjadega „Liberaalid” ja „Realistid” linnavolikogus enamus ning linnapeaks kutsuti Haapsalu haigla peaarsti asetäitja Urmas Sukles. Esiti ei teadnud uus mees linnajuhtimisest midagi, kuid õige kiiresti said visioonid paika, arvatati välja linna laenutaluvus 1996. aastal kandideeriti juba Reformierakonna nime all ning selle nime toega riigi tasemelt suudeti teostada mitmeid uusi projekte nagu Wiedemanni gümnaasiumi spordisaal, staadion ja veekeskus.

Valga

1994 aastal Valka linnapeaks minek oli Meelis Atonenile ootamatu ettepanek. Arvas siis, et kui ta jääb Tallinnasse, ei õpi ta poliitika juuri tundma. Siiski jäi ta Tallinnaga seotuks, käies 1995. aastani 2 korda nädalas Tallinnas.

Valka minnes ei kujutanud Atonen ette, mis see kohalik omavalitsus on. Kui ta täna tagasi vaatab, siis arvab, et just seal õppis ta poliitikuks. Seal sai järgmistel valimistel ka enam hääli kui keegi teine – 271. Tema aeg linnapeana oli Valgale murranguiline – ehitati raamatukogu, Pedeli luht, algatati staadion, haigla ja veeprojekt. Süda ei igatsenud Atonenil korragi Tallinna järgi.

Tartu

Tartus olid suurimad hääletoojad Neinar Seli ja Toomas Savi, kes said mõlemad üle 1000 hääle. Kokku saadi 28,6% häältest ja 14 kohta 49-kohalisest volikogust. Seega oldi suurema fraktsioonina ka linnavalitsuse moodustamise juures ning linnapeaks valiti Roman Mugar.

Oluline muudatus toimus 1998. aastal septembrikuus Tartus, kui peale väikseid segadusi valiti senise reformierakondlasest linnapea Roman Muguri asemele uus reformierakondlasest linnapea Andrus Ansip, kes lubas kohe intervjuudes tegudele

asuda ennekõike üliõpilaste majutusprobleemi lahendamise ja Treffneri Gümnaasiumi taastamise kallal. Ansip ei olnud kiire enda nõusolekut linnapeaks kandideerimisele andma, kuid et volikogus oli üldine toetus ja linnavalitsuses oli hea meeskond ees, siis oli vähe vastuargumente.

Ansip lõi kiiresti linnavalitsuses avatud õhkkonna ja selge otsustamise, mis tõi endaga apoliitiliste ametnike ettepanekud ja usalduse. „See muutis otsuste sisu ja põhjendatust,” ütles Ansip. Paljud asjad, näiteks Jaani kiriku taastamine, tulid nagu iseenesest ja kuidagi iseenesest tuli ka Andrus Ansipi pikaajaline ja arvestatav populaarsus tartlaste silmis. Ansip seletab seda ka nii: „Rahvale oli oluline esiteks, et hakati otsustama, teiseks, et otsuseid tehti arusaadavalt, neid põhjendati ning kolmandaks hakkas Tartu linnapea Eesti poliitikas kaasa mängima. Seda viimast polnud ammu olnud.”

NaiRe

Juba 1995. aastal, 30. aprillil, loodi erakonna naisteühendus NaiRe, kus eestvedajateks olid Valve Kirsipuu, Maret Maripuu ja Signe Kivi. Oma alguspäevil tegeles NaiRe aktiivselt kogemuste omandamisega välismaalt sotsiaalprobleemide lahendamise kohta. NaiRe tegevuse eesmärgiks on naiste silmaringi laiendamine ja poliitiline harimine. Oma tegevusperioodil on NaiRe korraldanud seminare ELi teemadel, küllastanud välisriikide saatkondi, ministereid, Eesti Panka, kohtunud erinevate erakondade poliitikutega, Riigikogu liikmetega Toompeal, osalenud naisühenduste ja erakondade naisorganisatsioonide vabariikliku ümarlaua töös.

Tänaseks on NaiRe kohalikud ühendused pea kõikjal Eestis: Tallinnas, Tartus, Võrus, Jõhvis, Narvas, Saaremaal, Viljandis, Põltsamaal, Pärnus, Rāpinas, Paldiskis ja Viimsis.

➤ NaiRe liikmed kohtumas Inglismaa naistega.

Noored

1996. aasta kohalike omavalitsuste valimistega tuli erakonda praktikandiks haldusjuhtimise üliõpilasi – Keit Pentus, Kristen Michal ja Kristi Klaasmägi. Kui valimised olid läbi, jäid nad ikka erakonnaga seotuks. Kristen töötas Tallinna linnavalikogu fraktsiooni nõunikuna, Keit Tallinna piirkondliku organisatsiooni managerina ja Kristi erakonna kontoris. 1997. aasta sügisest hakkasid toimuma Tallinnas esimesed kooskäimised, kus seltskond muudkui kasvas ning tekkis kindel plaan oma klubi luua.

➤ Tallinna noorte algatajad: Keit Pentus ja Kristen Michal

Sama oli toimunud ka Tartus, kus endise EDLP liikme Pärtel Piirimäe ja piirkonna manageri Merje Susi eestvõttel kujunes kaheksaliikmeline meeskond, kuhu kuulusid veel viimase klassikaaslasel Miina Härma Gümnaasiumist: Indrek Katušin, Koit Arro ja Silver Meikar. Nemad asutasid raekojas 1997. aasta novembris Tartu Noorte Reformiklubi ja esimeheks valiti Pärtel Piirimäe. Esialgu oldi erakonna peakontoris mõnevõrra kahevahel, kas noorteorganisatsiooni loomist toetada, sest noored võivad koonduda ja tugevalt hääli organiseerida erakonnasisesteks valimisteks. Viimane ka õige pea juhtus ja „noortest” on saanud tõeline lööklause erakonnasisestel valimistel.

Tartu klubi korraldas ka teised Reformierakonna suvepäevad või Suveerakonna reformipäevad nagu neid kutsutakse, 1998. aasta augustis Käärikul. Ilm oli küll kaunis vesine, kuid kohale tulnud 500 inimesel oli väga lõbus.

Tallinna klubi asutas end peale mitmekuist kooskäimist eri Tallinna restoranides ja kohvikutes 1998. aasta suvel ning esimeheks valiti Kristen Michal. Liikmeskond kasvas kaunis ke-

nasti. Korraldati väitlusõhtuid von Krahlis, spordivõistlusi ja valmistuti 1999. aasta valimisteks.

Peatselt olid klubid tekkinud ka Viljandis, Paides, Haapsalus ning tekkis vajadus omavahelist koostööd koordineerida. Nii asutatigi 2000. aasta veebruaris Tartus „pläsku” 13. korrusel Tartu, Tallinna ja Viljandi klubi osavõtul Eesti Reformierakonna Noortekogu, millel oli oma töökord, eestseisus ja spiiker, kes vahetus iga 6 kuu järel alustades vanimast klubis noorema poole. Esimene spiiker oli Erik Pallase, Tartu klubi esimees. Tema kandideeris koos järgmise spiikri Keit Pentusega ka noorte kandidaadina erakonna juhatusse 2000. aastal ja mõlemad osutusid valituks.

Üsna peatselt, 2000. aastal sai noortekogu Euroopa Noorte Liberaalide ehk LYMECi vaatlejaliikmeks ja Läänemere Noorte Liberaalide liikmeks. Samuti küpsesid noorte poliitilised ideed kiiresti ning tähelepanu osutati tudengite kaitseteenistusele ja kaitseväge professionaalsusele.

... jätkub järgmises Reformikirjas.

Oravalipp Euroopa tipus

21. juulil kell 10.55, 11 tundi peale tiputõusu algust, jõudis Reformierakonna lipp Euroopa kõrgeimasse punkti, Elbruse läänetippu 5642 meetri kõrgusele.

Kalev Kallamets

Kinnitan, et kõik, mis raamatutes suurtest kõrgustest kirjas, vastab tõele – õhk on külm, hõre ja hapnikuvaene, inimesed kogeavad erakordset mägede ilu, naudivad ronimist, kannavad, elavad üle ekstreemsusi.

Mäed ootavad vaid kogenuid

Kirg alpinismi vastu tekkis mul ammu, 1997. aastal Šveitsis, kuid erilise tõuke sai see eelmisel aastal Islandi vulkaanidel Snæfellsjökullil ja Thorsmörkil ronides. Islandi maastikud on ainulaadsed. Nad on täiesti paljad, seal on vähe taimkatet, nad on ürgsed ning kõik saagad vanem Eddast Odini, Thori ja Loki heitlustega muutuvad realsuseks. Kuid ükski, õpetusteta on üle 2000 meetri ronimine väga ohtlik rumalus. Seega liitusin Jaan Künnap alpinismiklubiga ja käisin koolitusel. Erilisi inimesi on kahjuks maailmas vähe, kuid Künnap on kindlalt üks neist. Ta on lumeleopard, eliit-alpinist, kes jõudnud kõigi 5 endise N. Liidu üle 7000-meetrise mäe tippu. Künnap koolis käis Everesti tippu jõudnud Alar Sikk. Künnap on olnud mägi-päästja, kes halvimal hooajal toonud mägedest alla 18 inimese laipa ja päästnud kümneid elusid. Künnap alpikooli õppereis 82 osalejale oli Kaukasusse ja tõus Elbrusele eesmärk. Elbrus on ülejäänud Kaukasuse peaahekust eraldav vulkaan ja oluliselt lihtsamini ronitav kui peaahekulu ülejäänud 5000-meetrised tipud nagu

Ullu-Tau ja Kazbek, mis on sõltuvalt marsruudist 4 või 5B raskusastmega. Elbruse läänetipp on 2A. Kaukasus on võrdlemisi noor mäestik 25 miljoni aastase vanusega, samas kui Alpid on ca 65 miljonit aastat vanad. Seega Kaukasuse mäed on vähe kulunud, nurgelised, järsud ning näivad võluvad oma julmuses. Peaahekulu karmust saime tunda vaid tõusul ja laskumisel Tšegeti kaljuselt mäelt 3050 meetril.

Ohte tuleb võtta tõsiselt

Meie baaslaager oli Terskoli külas 2100 meetri kõrgusel. Nii kõrge on Rootsi kõrgeim tipp. Peale Tšegeti tegime veel mitmeid treeningtõuse ja retki. Kõhulahtisuse ja palaviku tõttu jäi minul tegetmata matk „rohelisse hotelli” ehk kurule 3700 meetri kõrgusele. Kuid ööbimine 4200 meetri kõrgusel Päästja kaljudel ja vahepealne tõus 5000 peale oli Elbrusel aklimatiseerumiseks täiesti piisav. Tipupäeval nägime, mis juhtus inimestega ühest vene grupist, kes aklimatiseerumist polnud läbinud – neil kadus täielikult koordinaatsioon ja kõrvalise abita saanuks nad ilmselt surma.

„Mäed vigu ei andesta” on Künnap loosung. Tõesti, surma saab mägedes kergesti. Kõige lihtsam viis surma saa-

da on päikseprillid ära kaotada. Siis oled 15 minuti pärast pime ja kõrvalise abita on hukkumine tõenäoline. Teiseks, väsimuse tõttu marsruudist kõrvale kaldumine ja jäälõhedesse kukumine. Kolmandaks, liiga hiline tõus ning ööseks suurele kõrgusele tuule ja külma kätte jäämine. Pimedas laskumine on lihtsalt enesetapp. Viieandaks, mägedes muutliku ilma mitteametamine, eksiimine ja külmumine. Viimane on väga ohtlik ka tippalpinistidele, sest tajud ja reageerimisvõime on piiratud. Kuueandaks, tehniline vilumatus kõite, karabiinide, kirka, kasside ja muu julgestustehnika kasutamisel. Ilmselt viimase tõttu libises paar päeva enne meie tiputõusu 200 meetrit mööda tipunõlva kividesse üks tšehh ja hukkus. Kolmandal mainitud põhjusel jäi tippu üks välismaalane ning meie laskumise hommikul otsis teda kopter. Aga võib-olla jäi ta ellu. Ka eestlastega on Elbrusel tõsiseid õnnetusi juhtunud – mõni aasta tagasi käis ühel mehel selgroovigastuse tõttu Eestist kiirabi järgi.

Reformierakonna jope alpinismiks sobiv

Meil oli aga igati õnne. Tippu hakkas kell üks öösel minema 75 inimest. Künnap käsk oli range – kell 11.00 peavad kõik, sõltumata asukohast, tagasi pöörduma. Hommik oli tuuline ja normaalselt külm, kuni –5 –10 kraadi. Peab ütleva, et Ilves-Extra tehtud erakonna jopedega

võib alpinismi vabalt harrastada, kasutasin just meie sinikollast. Jäätunud lumel on kassidega hea ja turvaline käia. Kuid kuigi olin füüsiliselt väga heas vormis ja jõudsin esimesse vaheetappi Pastuhhovi kaljudele 4800 peal juba kell 2.30, tekkis mul probleem jalgade külmumisega, sest alumised sokid said higist niiskeks ning varbaid ja kanda enam ei tundnud.

Kaukasuse mäed on vähe kulunud, nurgelised, järsud ning näivad võluvad oma julmuses

Instruktorid olid öelnud, et tipu pärast ei tasu varvastest ilma jääda. Kuna mul on mõnegi Tartu suusamaratoni kogemus, teadsin, et mõnetunnist külmumist jalad võivad kannatada. Püüdsin tempot veelgi tõsta, et saada kõrgema pulsiga veri jalgadesse. 5050 meetri peal oli selge, et see tulemus ei anna ning püüdsin jalgu paljaste kätega masseerida. See ei aidanud. Veri ei liikunud. Üks möödunud vene alpinist nägi jalgu ja tegi tõsist nägu. Mõtlesin siis, et lähen

õhus järel vaid 65% hapnikust ja 50% õhurõhust, mis 0-500 meetri kõrgusel. Sellel on reaalne mõju – hapnik ei jõua lihtsalt organismi ja ka ajusse. Püüdsin seal sadulas jalgadesse verd saada. Olen väga tänulik mitmele grupiliikmele, kes oma soojade kätega aitasid mul jalgu masseerida. Lõpuks panin jalga villased sokid ning need tegid vaikselt jalad soojaks.

Olin tüüpilise alpinisti valiku ees – kas võtta tõsine risk või loobuda tipust

Kell oli 10.55, kui rullisin Elbruse tipu lahti Reformierakonna lipu. Ilm oli selge, vaade väga ilus ning hinge tekkis tunne, mis koosneb rahulolu, rõõmu, hirmu ja erakordse hetke tunnetuse segust. Seda tundsid sel päeval 62 eestlast, mis on mäe ja Eesti rekord.

Kalev Kallamets Reformierakonna lipuga Elbruse tipus.

Foto: erakogu

alla ja teen tõusu järgmisel päeval. Kuid laskumisel ütles Künnap selgelt, et teise grupiga ta mind tippu ei lubaks. Olin tüüpilise alpinisti valiku ees – kas võtta tõsine risk või loobuda tipust, mille nimel palju treenitud, aega kulutatud ja millest nii palju mõeldud. Võtsin riski lootusega, et sadulas 5200 peal aitavad instruktorid kuidagi varbad päästa.

Lõpuks ometi tipus

Kell 8.30 jõudsin sadulasse ja õnneks jõudis siis sinna ka päike. Nii kõrgel on

Viimane tõus sadulast tippu on ohtlik, sest minna tuleb traaversis mööda küllalt järsku ja reeglina jäätunud nõlva ning alla jäävad kivid, kuhu libisenud surnuks paljud inimesed. Meil oli õnne, et oli sadanud värske lumi, millel käimine oli küllaltki turvaline. Elbruse läänetipuks on üks kolmest künkakesest, mis asub tipu platool. Terve tiputõus oli täis pabulaid ning tipuplatool ilmnes, miks. Kohalikud mehed olid üles tarinud musta lamba, kes kohapeal veristati ja ära söödi. Võimalik, et see on seotud usutavade või folklooriga.

Pea tänama enda telkkonda, sest alpinism on samaväärselt nii meeskonna kui ka individuaalala. Telkimise, toitlustamise, asjade vedamise ja muude kohustuste jaotamise ja meeskonnavaimuta oleks kõrged tipud vallutatavad vaid eliitalpinistidele. Kõigile teistele aga eluohtlikud. Soovitan alpinismi kõigile erakonnaliikmetele, kes armastavad suusatamist, sest see võimaldab huvitava füüsilist koormust külmas õhus just lumehooaja väliselt. Lõpetuseks lisan, et varvaste kahjustatud närvid on tänaseks taastumas. ✎

Aafrika vajab Euroopa abi

Euroopa Parlamendi liige **Toomas Savi** arutleb, milline võiks olla Aafrika tulevik ja kuidas Euroopa Liit saaks selle tuleviku saabumisele kaasa aidata.

Kui püstitada küsimus, mis paneb inimesed liikuma, siis ei tule vastust kaugelt otsida. Vaesus, nälg, sõjalised konfliktid ja inimväärse elu puudumine ajendavad igal aastal kümneid tuhandeid arengumaade elanikke otsima paremaid elutingimusi Euroopast. Üleilmastumine kisub maailma alasti oma vastuolulisuses ja paljastab üha suureneva ebavõrdsuse rahvaste ja riikide vahel. Täna on maailmas 850 miljonit inimest, kes kannatavad igapäevast nälga ja aastas sureb neist 40 miljonit. Prantsuse revolutsiooni loosung – va-

badus, võrdsus, vendlus – on tänapäeva maailmas sama kui teadmine, et mõnel pool jääb toitu ülegi. 1996. aastal *World Food Summitil* heaks kiidetud dokument, mis deklareerib iga inimese õigust toidule, kogub aga riikulitel tolmu.

Aafriklased igatsevad „töötatud maale“

Seetõttu pole imeks pandav, et Põhja- ja Lääne-Aafrika maadest pärit õnneotsijad kogunevad Vahemere ja Atlandi ookeani rannikule, et ilmastikuolusid

trotsides „töötatud maale“ teele asuda, olles seega väga selgelt inimkaubanduse ohvriteks. Paraku ei ela sugugi kõik migrandid teekonda üle. Vahemeri on juba muutunud omamoodi „surnumereks“. Sellest hoolimata on ebaseaduslik sisse- ränne Euroopa Liidu lõunapoolsetesse riikidesse solidaarsusest lähtuvalt sundinud liitu rääkima ühisest migratsiooni- poliitikast. Seda enam, et immigrandid liiguvad üle piiride laiali üle Euroopa.

Migratsiooniga seotud väljakutsete ees on ajaloos varemgi seistud ning jõu-

Lääne inimesed otsivad Aafrikast tihti vaid ilusaid loodusvaateid, kuid Musta Mandri aitamiseks on vaja teha enam.

Foto: Peep Lillemägi

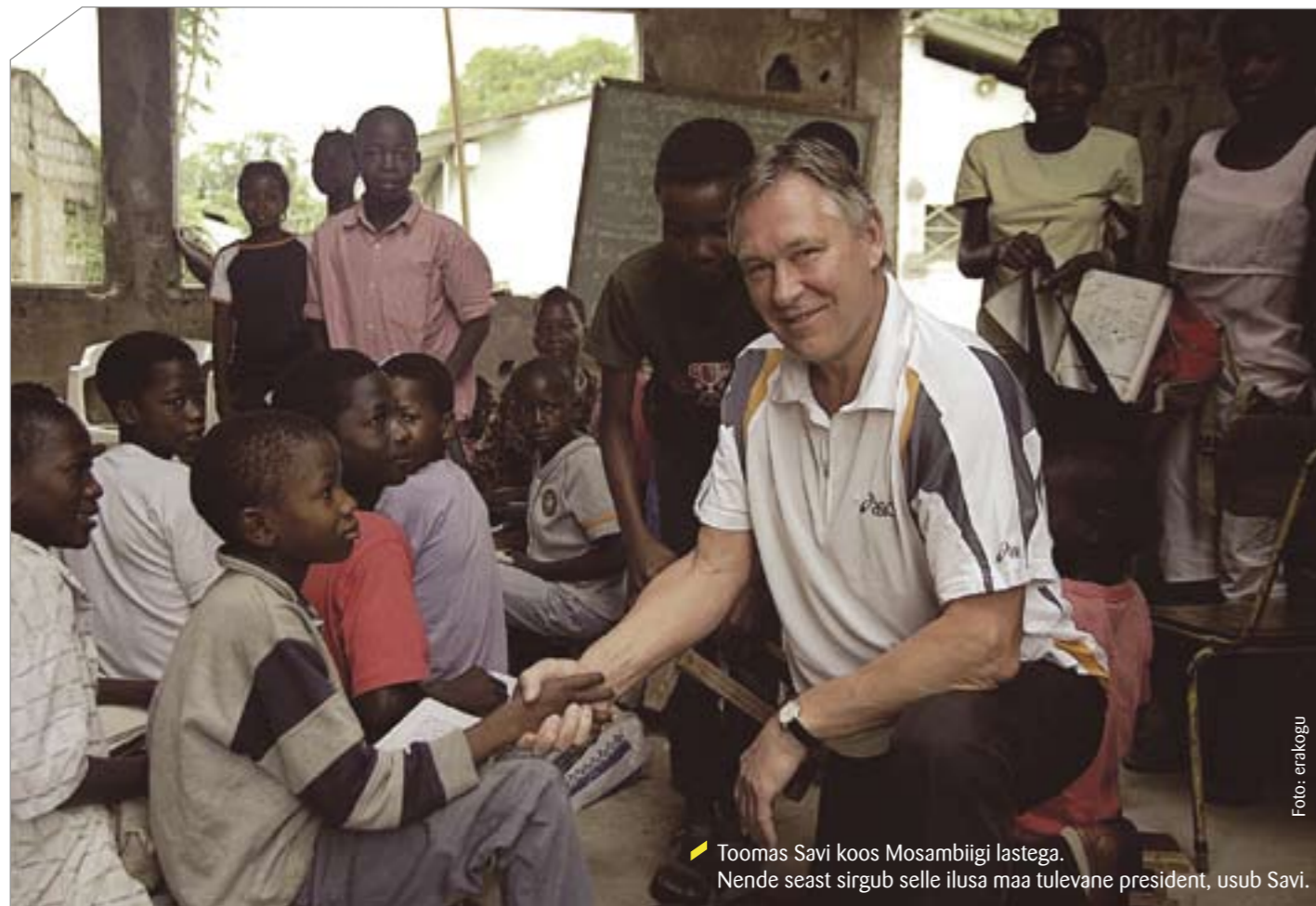

Foto: erakogu

Toomas Savi koos Mosambiigi lastega. Nende seast sirgub selle ilusa maa tulevane president, usub Savi.

tud tõhusate lahendusteni. Euroopa Liit peaks õppust võtma Ameerika Ühendriikidest ja Ellis Islandi kogemusest. Ellis Island on saar Hudsoni jõe suudmes, mida aastatel 1892-1954 läbis enam kui 20 miljonit immigranti, kes olid just Uude Maailma saanud. Praeguse demograafilise trendi jätkudes vajab Euroopa aastani 2050 koguni 50 miljonit lisatöökäät. Selle asemel, et võidelda hättasattunud illegaalsete immigrantidega, tuleks panustada rändevõrgude juhtimisse ning avada tee seaduslikuks rändeks.

„Sinine kaart“ tulekul

26. septembril Euroopa Parlamendi täiskogu istungil esinenud Euroopa Komisjoni õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimuste volinik Franco Frattini tegi ettepaneku anda kõrge kvalifikatsiooniga sisserännanutele nn sinine kaart, mis võimaldaks seadusliku juurdepääsu Euroopa Liidu töturule, ning sisse viia ühtne elamis- ja tööluba. Volinik Franco Frattini arvates tuleks avada

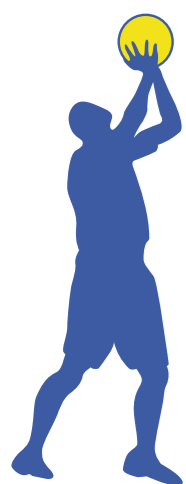
elektrooniline migratsiooniportaali, mis viiks kokku tööd otsiva immigrandi ja tööandja. Samuti tuleks immigrantidele korraldada erialane koolitus ja keeleõpe, mis võimaldaks ühel päeval oma päritolumaale naastes rakendada omandatud teadmisi kohaliku majanduse ülesehitamisel ehk käivitada ringränne.

Euroopa majandusel on sellest kavast üksnes võita. Kui püüdlused tootmise tõhususe parandamiseks ei anna tulemusi ja töötajapuuduse tõttu pole võimalik tootmist laiendada, on ainsaks väljapääsuks võõrtöötajate kasutamine. Suletud töturul on trumbid töövõtja käes, kes võib palga kruvida alusetult kõrgeks põhjendusega, et töö jääb muidu tege- mata, kui küsitud summat ei maksta ja tööandjal pole eriti alternatiive. Suurema avatusega töturg motiveerib ka töötajaid enam panustama ning jätab tööandjale suurema valikuvabaduse. Samas tuleb arvestada, et ebaseaduslikel immigrantidel on Euroopas tööd nii kaua, kui on ebaausaid tööandjaid – peame sellegi probleemiga tegelema.

Parim abi Aafrikale

Teisalt jõuab Euroopa abi avatuma töturu kaudu ka suurema tõenäosusega abivajajateni arengumaades. Kui praegu panustavad Euroopa Liidu liikmesriigid igal aastal 50 miljardit eurot arengubisse, mis on rohkem kui pool kogu maailma arengubist ning mis suures osas kaob tihtipeale arengumaade korrumpeerunud juhtkondade taskuisse, siis seadusliku (ring)rände kaudu avaneb maailma vaesematest piirkondadest pärit migrantidel võimalus toetada oma perekondi. Nii jõuab kaudne abi nendeni, kes seda kõige enam vajavad.

Kokkuvõtteks, ÜRO püstitatud aastatuhande arengueesmärgid – *Millennium Development Goals* – on aastaks 2015 kaotada maailmast vaesus, nälg, tavalise joogivee puudus, ülikõrge laste surevus ja kolm Aafrika katku HIV/AIDS, malariala ja tuberkuloos – ning kindlustada elementaarne haridus. Need eesmärgid ootavad täitmist. ▀

Jaak Salumets: Korvpalli koduliiga publikuhuvi järjest kasvab

Jaak Salumets on erinevate põlvkondade eestlaste mälestustes nii tippkorvpalluri kui aegade edukaima treenerina. Ka parlamendisaadikuna jälgib ta lemmikalal toimuvat tähelepanelikult ja nõustus oma mõtteid Reformikirja lugejatega jagama.

Foto: Lea Tammik

Sügise saabudes on aktiivsus tõusnud nii poliitikaarindel kui ka Eesti spordi magnetlal – korvpallis. 2007/2008 jätkab SEB Korvpalli Meistriliigas 10 võistkonda. Kui vaadata nende meeskondade komplekteeritust ja väljahõigatud eesmärke, võiks jagada liigas osalejad kolme kategooriasse:

Tartu Rocki ja Kalev/Cramo eesmär-

gid on Balti liiga ja Euroliiga; Triobet/Dalkia, BC Pirita, BC Rakvere, Valga Welg ja Tartu Fausto on panustanud meistriliigasse ja Balti liiga teise divisjoni; BC Kraft Mööbel/Rapla, TTÜ KK ja KK Pärnu kõrgemaks eesmärgiks on ilmselt meistriliigasse püsima jäämine. Juba teist hooaega järjest osaleb SEB korvpalli meistriliigas 10 meeskonda. Ühest küljest teeb see rõõmu. Tippkorvpall Eesti tasemel on laienenud üle riigi. Ilmselt jätkub pinget kogu hooajaks igale maitsele. Meistriliigasse on kaasatud 140-160 mängijat. Sisuliselt on kogu Eesti paremik kodus. Ainult Martin Müürsepp ja Tarmo Kikerpill mängivad võõrsil.

Kõik paremad kodus

Olles aga ise seotud tippkorvpalliga 40 aastat, tekib mul mitmeid küsimusi. Miks on nii vähe tipptegijaid välismaal? Kas Eesti meistriliiga on nii kõrge tase-

mega, et mängijad eelistavad kodumaist liigat välismaistele? Kas mängude arv ja tase on mängijate arengule positiivselt mõjuv? Kas liigas osalevad treenerid on piisavalt tasemel ja motiveeritud? Kas need 140 (kodumaist) mängijat tagavad liiga piisava atraktiivsuse? Välismängijate arv liigas on tõusnud 25ni – on see hea või halb?

Usun, et liiga atraktiivsus kahtlemata tõuseb. Mängud muutuvad pingelisemaks. Vaatajate arv suureneb. Juba praegu on korvpall vaadatavuse reitingute tipus. Liigamängude küllastamisest on saanud üks seltsielu vorme. Ka sponsorite hulk on kasvanud. See kõik veenab: liiga muutub aasta aastalt vaadatavamaks!

Kuid südames kripeldab. Mängud on kohe-kohe algamas, kuid meeskonnad on alles täielikult komplekteerimata. Turul lihtsalt ei jätku vajaliku taseme-

ga kohalikke mängijaid. Selge on, et vaid kümne mehega pikka hooaega, mille jooksul kindlasti tuleb ette vigastusi, läbi vea. Seetõttu on meeskondade *manageride* pilgud pööratud piiri taha. Iseenesest on meeskonna tugevdamine välismängijatega vajalik. Juba sellepärast, et meie mängijate tase tõuseks, meeskonna mäng muutuks mitmekeisemaks, vaadatavamaks. Samas: jääda lootma ainult välismängijatele oleks lühinägelik otsus. Tugevad välismängijad ei suuda üksi meeskonda võidule viia. Meie omad mängijad peavad olema rahvusvahelise klassi tasemel.

Ka meie mängijate seas peaks olema tuntav nõudlus mujalt. Väljakutse mängida tugevates liigades ja meeskondades peaks innustama. Praegu on meie tipud kodus...

Usun, et meeskondade komplekteeritus, treeningtöö kvaliteet, taustajõudude areng ning treenerite motiveeritus ja professionaalsuse tõus tagavad edaspidise liiga taseme tõusu. Eraldi tahan rõõmutada, et paljud endised tipud on jäänud korvpalli juurde. Need inimesed jätkavad meie korvpalli häid traditsioone.

Tuleviku otsustavad noortetreenerid

Kõige rohkem teeb mulle aga muret meie treenerite sotsiaalne staatus, garantiide puudumine. See probleem puudutab kogu Eesti treenerid ja spordipedagooge. Töö lastega nõuab pühendumist,

professionaalseid teadmisi ja mis kõige tähtsam – sobivust. Ma ei räägi praegu tippspordist, räägin nende inimeste nimel, kelle panus meie laste tulevikku on hindamatu, kuid praegu piisavalt väärtustamata. Kuidas siin parim lahendus leida, on aga omaette teema. Tulemuslikku poliitikahooaega ja kuumi hetki nii korvpalliväljakutel kui tribüünidel! ➤

Jaak Salumets Tallinna Kalevi ja Madridi Reali sõprusmängu eel.

Foto: erakogu

Foto: Lea Tammik

Jaak Salumets soovib noortetreeneritele tõsisemat tähelepanu pöörata.

Noortekogu – tuleviku Eesti tegijad

Reformierakonna Noortekogu esimees **Reimo Nebokat** on veendunud, et reforminoorte ühistegevuses on omal kohal nii poliitilised debatid ja koolitus kui ka ühised spordivõistlused ja saunaõhtud

Eesti Reformierakonna Noortekogul läheb väga hästi. Pea 4000-liikmelisel poliitilisel noorteorganisatsioonil on loodud oma noori ühendavad klubid tänaseks juba rohkem kui viiekümnes erinevas omavalitsuses. Igas maakonnas on vähemalt üks aktiivne sõpruskond, kes esindab noorte reformikate mõtteid ja ideid. Meie eesmärk luua noortele keskkond, kus nad saaksid end teostada ning kasvada sirgeseljalisteks ja ettevõtlikeks kodanikeks, on kandnud vilja, mida saime lõigata juba selle aasta 4. märtsil – koos Noortekogu liiget valiti Riigikokku. Ja kuna oleme arenev organisatsioon, saab olla kindel, et need koos ei olnud viimased, vaid esimesed!

Oleme seadnud 2007. aasta lõpuks suured eesmärgid, mille täitmiseks on vaja efektiivset meeskonnatööd. Üheks sihiks on kvaliteedi tõstmine noorte reformiklubide igapäevases töös. See hõlmab endas eelkõige läbimõeldud tege-

Fotod: Reformierakond

vuskava, aktiivseid liikmeid, koostööd erakonnaga, pidevaid koosolekuid, harivaid koolitusi ja ühiseid saunaõhtuid naaber-reformiklubidega. Eeskujulikke kollektiive on palju, mistõttu usun, et kaheksa-üheksa aasta pärast on nii mitmedki linnad/vallad muutunud väga reformimeelseks just tänu tänastele aktiivsetele noortele, kes peale õpinguid kodukohta tagasi pöörduvad. Nende tahe muuta ühiskonda veelgi paremaks

on märgatav ja ma ei kahtle selles, et tänased Noortekogu liikmed on tuleviku Eesti tegijad.

Kui rääkida hetkel käivatest projektidest, siis üks suurim ning meeldivaim on noorte Riigikogu liikmete külastes erinevates gümnaasiumites üle Eesti. Eesmärgiks on vastata järgmistele küsimustele: kes on meie esindajad Riigikogus; mis tööd nad seal teevad; kui-

das nad osutusi valituks; mida teevad nad vabal ajal; millist maailmavaadet nad toetavad? Gümnaasiumiõpilastel on antud erakordne võimalus suhelda Riigikogu liikmetega täiesti vabast vormis. Hea meel on selle üle, et seda võimalust kasutatakse ja tihti nähakse Reformierakonda kui ainust tõsiselt võetavat erakonda Eestis.

Kuna dokumentatsioon moodustab 30% toimivast organisatsioonist, siis Noortekogu eestseisus, mis ühendab endas reformiklubide poolt valitud esindajaid, valmistab täna ette uut organisatsiooni põhikirja ja programmi. Mõlemad kinnitatakse Noortekogu üldkoosolekul 17. novembril Jõhvis. Juhatus on kinnitanud ka sisese tunnustamise süsteemi, mille alusel premeeritakse üldkoosolekul oma kategooria parimaid reformiklubisid ja reforminoori.

✓ Kollastes särkides reforminoored osalevad spordiüritustel üle Eesti.

Samuti oleme kirja pannud Noortekogu ajaloo, mida saavad huvilised vaadata meie kodulehel.

Koduleheküljel www.reforminoored.ee on populaarne portaal, millel on pea 1000 kasutajat. Igal reformiklubil on võimalus lisada sinna oma projektid, üritused, pildid ja arvamused. Selline portaal annab infovahetusele täiesti uue elu ning avatud kalendriga saab vaadata,

kui aktiivsed ikkagi need reforminoored on!

Organisatsiooni liikmeskond kasvab pidevalt; reformiklubid koosnevad tuumikust, kes muudavad kodukohas noorte elu aktiivseks; meie liikmed on autoriteetid; meie ideid võetakse arvesse; liikmed on kodanikena eeskujuks – need on märksõnad, mis iseloomustavad vaid suuri ja võimsaid noorteorganisatsioone. Mul on väga hea meel tõdeda, et Eesti Reformierakonna Noortekogu on üks suurimast.

2007. aasta tegemised on alustalade ladumine 2009. a. kohalike omavalitsuste volikogude valimisteks. Me mõtleme suurelt ja ühes teiega viime Reformierakonna taas võidule!

✓ Noortekogu peab oma suvepäevi ja on alati kohal ka erakonna suvepäevadel.

...raamatut

1

„Kõned, mis muutsid maailma” jutustused ja transkriptsioonid hetkedest, mis kujundasid ajalugu

Aegade algusest on suured juhid kasutanud kõne jõudu oma vastaste võitmiseks ja poolehoidjate innustamiseks. Kõnesid peetakse paljude sündmuste puhul, aga vähe on neid kõnesid, millest saab omaette sündmus. Selles kogumikus avaldatakse mõned ajaloo kõige kuulsamad kõned ja räägitakse sellest, miks neid kõnesid peeti ja kuidas nad muutusid nii tähtsaks. Need on sõnad, mis on muutnud meie arusaamu maailmast ja mida mäletatakse inimkonna kõige tähelepanuväärsemate hetkede-na.

Kogumikus on esitatud üle 50 kõne, mille autoriteks on Jeesus, Kuninganna Elizabeth I, Napoleon Bonaparte, Mahatma Gandhi, Emmeline Pankhurst, Winston Churchill, Adolf Hitler, George S. Patton, Jossif Stalin, Martin Luther King, John F. Kennedy, Ema Teresa, George W. Bush ja paljud teised. Igale kõnele eelneb sissejuhatus ajaloolise tausta selgituseks ning kõneleja lühike elulugu. ✓

Ilmumisaasta: 2006
Kirjastus: PEGASUS
Lehekülgi: 225

2

Alfred Döblin
„Berliin, Alexanderplatz”
Franz Biberkopfi lugu

Sellel raamatul on kaks peategelast. Esimene on Franz Biberkopf, äsja vanglast vabanenud mees. Biberkopf on pealtnäha heasüdamlik ja korralik, kuid teda tõmbab taas maailma poole. Teine peategelane on 1920. aastate Berliin, pulbitsev suurlinn, mis pole veel taastunud I maailmasõja traumadest. Raamatu stiil on väga mitmekülgne, muu tegevuse vahele on põimitud hulk ajastule omaseid autentseid tekste, millest kokku moodustub ühe linna ja selle tollaste elanike portree. Saksa-juudi päritolu kirjniku Alfred Döblini (1878–1957) tuntuim romaan „Berliin, Alexanderplatz” on üks saksa ja kogu euroopa 20. sajandi kirjanduse tipp-teoseid. Režissöör Rainer Werner Fassbinder tegi sellest 1980. aastal kinoajalukku läinud filmiversiooni. ✓

Ilmumisaasta: 2007
Kirjastus: TÄNAPÄEV OÜ
Lehekülgi: 495

3

Chomsky Noam
„Meedia ja võim”. Propaganda silmapaistvad saavutused.”

Raamatu autor on käesoleva sajandi silmapaistvam keeleteadlane, terav kaasaegne ühiskonna kriitik ja ühtlasi mees, kes hiljutisel internetiküsitlusel valiti maailma mõjukaimaks intellektuaaliks. Kirjutis aga kuulub ühiskonnakriitiliste tööde hulka ning kirjeldab propaganda toime mehhanisme Ameerika ühiskonnas, mis tänu üleilmastumisele peaksid huvi pakuma kõigis kaasaegsetes demokraatlikes riikides. Raamatu kahest demokraatia kontseptsioonist esimene kirjeldab ühiskonnakorraldust, kus rahvas saab tõsiselt võetaval määral valitsejate otsuseid mõjutada, teine aga räägib ühiskonnast, kus valdaval osal ühiskonnaliikmetel puudub igasugune võimalus elukorraldusele mõju avaldada ning viimane on autori väitel enam levinud demokraatia vorm. Raamat kirjeldab, kuidas on praktikas valdavaks saanud teine kontseptsioon ning kuidas seda propaganda abil ja meedia vahendusel ellu viiakse. ✓

Ilmumisaasta: 2006
Kirjastus: KONN OÜ
Lehekülgi: 92

*kõikide raamatute tutvustamisel on kasutatud teoste ees- või järelsõnade tekste.

...ajakirja

Muusa

Film Muusika Kirjandus Teater Kunst Disain Mood

Kui ma esimese Muusa numbri ostukeskuse leheriulilt leidsin (õigem oleks öelda, et see lausa torkas silma, sest eristus nii tugevalt teistest ajakirjadest), kergitasin oma rahakotti ilma pikemalt mõtlemata. Kaanelt õhkuv kvaliteet töötas SISU, mida ma nii pikalt oodanud olin. Tarbimismaanias ära devalveerunud naisteajakirjad, mis fassaadilt uhked, aga paraku vähesisukad, pole seda kunagi pakuda suutnud. Ning peale pikka tööpäeva infoküllusest joobnuna ei suuda ma enam kuidagi lugeda Akadeemiat või Sirpi, mille väärtuses ja vajalikkuses ei kahtle ma hetkekski, kuid nende lugemise jätkaksin targu pühapäevale, puhanud pea jaoks. Nii ma siis leidsingi endale Muusa.

Muusa räägib kultuurist, peamiselt Eestis, aga pisut ka mujal maailmas. Inimestest, kes on andekad ja kelle tegevus toodab ühiskonda juurde intelligentset kapitali. Inimestest, keda me kollase meedia veergudel kohtame harva. Me ei pruugiks neist üldse midagi teada, kui Muusa neist ei räägiks.

Ajakiri on piisavalt mahukas, et lugemist jagub jupi kaupa terveks kuuks, kuni järgmise Muusani. Loed ja tunned, et meie elu polegi ainult üks suur hulludepäevade või osturalli lõppematu jada. Loed ja oled grammi võrra rikkam.

Oktoobrikuu Muusa abil saab hea annuse tarkust vene rahvusest kultuuritegijatest Eestis. Hea lugemine, soovitan soojalt! Eriti nüüd, kus õhtud pimenevad ja mõnusam on kodusel sohval lugeda kui linnatänavatel ringi kolistada.

Väljaandja: Muusa Grupp www.muusa.eu

Annika Arras
Reformierakonna kommunikatsioonijuht

Keele õppimine avab terve uue maailma

Foto: Lea Tammiik

Riigikogu liige Tatjana Muravjova ütleb oma tutvusringkonnas kogetu põhjal, et Reformierakond muutub mitte-eestlaste seas järjest populaarsemaks.

Eesti riik elab seaduste järgi, mis on reformikate poolt välja mõeldud. Tänu sellele oleme nautinud suurt majanduskasvu ja saanud Euroopa Liidu ning NATO liikmeks. Reformierakond on suurepärase erakond. Peale selle, et ta on Eesti kõige nutikam, saan oma kogemustest öelda, et suhted, mis siin erakonnaliikmete vahel valitsevad, on väga inimlikud. Mul ei lähe eales meelet, kuidas päev peale operatsiooni saatis erakond mulle sellise lillekimbu, et pisarad tulid silma. Keit ja Taavi käisid mind haiglas vaatamas suisa iga päev. See oli suureks toeks.

Reformierakonda kuulub ka sadu mitte-eestlaste ja neid tuleb päev-päevalt üha juurde. Kutsudes oma tuttavaid mitte-eestlaste Eesti edukaimasse erakonda, küsin esiteks, kas talle meeldib Eestis elada. Edasises vestluses selgub, kuidas

inimene suhtub elusse, kas tema eluhoiak on aktiivne või passiivne, kas inimene soovib sulanduda ühiskonda. Kui selgub, et inimene teeb oma kutsetööd hästi, on aktiivse eluhoiakuga, oma mõtete ja tegudega lojaalne Eesti riigile ja püüab oma ümbritsevat maailma paremaks muuta, ütlen talle tihti üsna otse: on selline tore erakond, mille liikmeks võiksid astuda ja ma võin Sind soovitada. Nii on erakonna liikmeks astunud paljud minu tuttavad. Nende seas on ka päris noori inimesi, kes oma heaolu saavutanud ise oma tööga ja oma aktiivse ellusuhtumisega.

Alati on kasulik anda inimesele õng, mitte praetaldrikul kala, sest viimasel juhul saad hiljem niikuinii noomida, et ei tulnud taldrikut pesema, kui kala söödud sai. Ühiskonnas on ka inimesi, keda tuleb aidata, kuid paljud inimesed

saavad end ise aidata. Ent iga aitamine peab olema personaalne. Nii toetuste maksimises kui ka muu konkreetse abi puhul. Meie riik ei ole nii rikas, et saaksime sedasi laiutada nagu Euroopa Liidu vanades liikmesriikides, kus on olemas inimeste kiht, kes elavadki toetustest kuhugi püüdlemata. Eestis tuleb seda igal juhul vältida. Meie noored peavad olema konkurentsivõimelised ja haritud, sest see on meie riigi jaoks elu jätkumise ja kindla tuleviku küsimus.

Kohtudes Riigikogus koolilastega läheb tihti jutt sellele, mida ette võtta, kuidas oma tulevikku planeerida. Meenutan neile, et viisteist aastat tagasi ei teadnud keegi, mis on e-mail. Täna on see elu lahutamatu osa nagu ka internetipangad ja teisedki infotehnoloogialahendused. Elu areneb edasi. Olen veendunud, et paljusid raskemaid töid hakkavad kümne-viieteistkümnepäevaste pärast tegema robotid ja kui keegi loodab oma elu ära elada autotuhina või transporditöölisena, siis see lootus püsib väga õhukesel jääl.

Arvan, et kõik inimesed, kes näevad oma tulevikku Eestis, peavad selgeks õppima eesti keele. See avab terve maailma: teise rahva kultuuri ja mõttemaailma. Ka siis, kui noored ütlevad, et tahavad minna peale kooli õppima ja elama Saksamaale või Inglismaale, meenutan neile, et ka seal on vaja selgeks õppida keel. Sageli ei leia inimesed võõrsil õnne. Eestis on pere, sugulased, tuttavad. See on kodu. Tuleb siis ka käituda nii, et seda välja näidata. Juhin tähelepanu ka sellele, et Eesti riik on üha enam ja üha selgemini välja öelnud, et soovib hinnata ja kalliks pidada iga inimest, kes Eestit oma koduks peab.

Reformierakonda kuulub sadu mitte-eestlaste ja neid tuleb päev-päevalt üha juurde

Minu isa on fantoom!

Tõesta seda ja Quelle kutsub sind koos kogu perega Fantoomi etendusele Tallinna Linnahalli!

Eriauhinnaks veebiküllastajate lemmikpildile: Nikon D50 digifotoaparaat!

Tee oma isast üks vahva fantoomipilt ja lae see Quelle kodulehele üles.

Kõige vahvamate tööde autorid saavad auhinnaks kokku **100 perepäaset Fantoomi etendusele.**

Lisaks anname välja veebiküllastajate lemmikpildile eriauhinna, mille saab kõige enam vaatajate häälil saanud töö. Häälitada võivad ka kõik võistluses osalejad.

Vaata tingimusi ja pilte ning hääleta

www.quelle.ee/fantoom

Telli Quelle kataloog internetist!

Kataloogi tellimine internetist on kiire ja mugav – vaata www.quelle.ee ja telli omale just meelepärane kataloog!

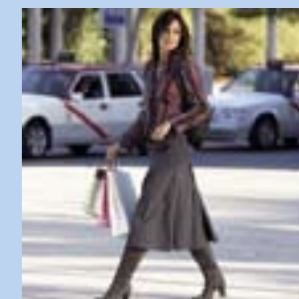
Sügis-talvine põhikataloog 2007
Kõik vajalik ühest kataloogist kogu perele! Uskumatult suur valik naiste-, meeste- ja lasterõivaid ning jalatseid. Lisaks tehnikaka ja elektroonikakaubad, kodutekstiiil jpm.

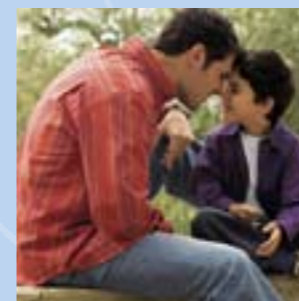
Dresscode
Uusimad trendid otse moelavaldelt naistele ja meestele, kes soovivad moega kaasas käia. Kui soovid oma riidekappi uusi tuuli tuua, leiad sellest kataloogist need kõige kuumemad moehitid.

Suured suurus
Mood suuremat rõivanumbril kandvatele naistele. Kataloogist leiad trendikaid ja klassikalisi, aga ka vaba aja rõivaid, pesu, rannarõivaid, jalatseid jpm.

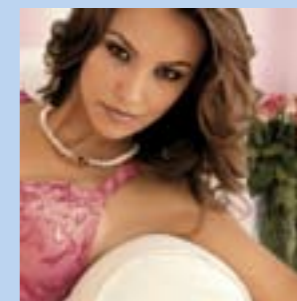
Klassikaline mood
Sellest kataloogist leiad esmaklassilise kvaliteediga elegantseid rõivaid, mida on hea kombineerida. Kindlasti leiad sobiva rõiva nii kontorisse kui peoõhtule. Daamidele üle kolmekümne.

Meestemood
Sellest kataloogist leiad meesrõivaid nii argi- kui pidupäevaks, nii kontorisse kui spordisaali. Tootevalik on väga rikkalik ja enamik rõivaid on saadaval ka erisuurustes!

Jõulukataloog
Sellest kataloogist leiad jõulukaunistusi nii tuppa kui õue, suures valikus kingitusi ja rõõmsaid üllatusi nii oma suurtele kui väikestele sõpradele ning lähedastele inimestele!

Pesutrendid
Selles kataloogist leiad rikkaliku valiku nais- tepesu ja kodu- ning õõrõivaid. Loomulikult leidub siin tooteid ka meestele. Pakume nii puuvillast, siidist, mikrokiust kui teistest uudestest kangastest pesu.

Quelle beebi
Pakume mugavaid rõivaid lapseootel emale, soodsaid komplekte vastsündinule, hooldustooteid ja beebirõivaid, lapsevankreid ja mööblit, mänguasju ja palju muudki.

KÕIK KATALOOGID ON TASUTA!

Juhul kui mõni kataloog on sel hooajal juba ilmunud, saadame sulle soovitud kataloogi järgmisel hooajal.

Loe kataloogide kohta täpsemalt www.quelle.ee

QUELLE.

R I S T S Õ N A

		Oleum	Aafrika riik	Umbes 250. minut		Hea meetaim	Masinat käitav seade	Peakate	Moodne	Trallitamise ruum	Religioon	Hobuse- raua- kujuline täht
		Ungas			Minister USA kosmose- agentuur							
		Daam pildil										Ihumis- agregaat
		Omaval	Satelliit- sidefirma						E. Energia eksjuht	Nõndasama		
Cimble ***	Kana magamis- ase	Mi-bemoll		Iludusvõist- luste võitja								Ärtu Mahe (5 tähte)
Šuriku seikluste operatsi- oon		Komps		Lind (murd. sopakukk)			Meteoriiidi- järv					
Muldväli- kindlustus		Alkohol			Admiral Vanatühi			Suuskur Rumeenia raha Mercury mudel				Mees pildil
Tallinki laev (4 tähte)												
	Kanteri konkurent											
	Praeliha- lõik					Poola lennufirma					Broom	Sigivus- lõpe
			Egiptuse kuningine president					Sihvakam				
Euroopa Nõukogu			Turvaline					Patsi- kandjad				
XXV üld- laulupeo kunstiline juht 2009					Linn Prantsuse konjak					Blacky eesnimi		Eesti Pank
Kala				Optikafirma Paunvere koolipoiss								
Mesopo- taamia deemon			...valvur					Jumalate käskjalg				
			Turts					Squashimees				
50.		Flora algühik						Haakrist				
		Kiviseina tegema			On ju? Sisenemis- koht					Millal Saksa helilooja 16. saj.		
Suurvõist- lus iga 4 aasta järel (2 tähte)												
Põllu- majandus- ühistu			Peenraha Küla Harjumaal				Laht P-Eestis Muistne Eur.riik Saade 21.00					
					Asesõna Käibemaks				Viis senti Vankri detail			
Püha isik												
	Vürstititel Etiopias				Kehkadivei Šveitsi kanton							
	Los Alamos Airport											
Konsoli- deeruma								Pagi Einstei- nium				
Vibu- laskja												
					Keele- teadlane (1843-90)							
Ööklubi Tartus					Keel							
									Endise presidendi initsi- aalid			

